

V Bruseli 29. 5. 2019
COM(2019) 260 final

**OZNÁMENIE KOMISIE EURÓPSKEMU PARLAMENTU, RADE, EURÓPSKEMU
HOSPODÁRSKEMU A SOCIÁLNEMU VÝBORU A VÝBORU REGIÓNOV**

Oznámenie o politike rozširovania EÚ z roku 2019

{SWD(2019) 215 final} - {SWD(2019) 216 final} - {SWD(2019) 217 final} -
{SWD(2019) 218 final} - {SWD(2019) 219 final} - {SWD(2019) 220 final}

I. ÚVOD

Európska komisia stanovila v novembri 2015 **strednodobú stratégiu politiky rozširovania EÚ**,¹ ktorá sa vzťahuje na obdobie mandátu tejto Komisie. V tomto oznámení sa hodnotí pokrok pri vykonávaní politiky rozširovania do konca februára 2019. Uvádza sa v ňom dosiahnutý pokrok a pozornosť sa zároveň upriamuje aj na závažné problémy, ktorým čelia členské štáty uchádzajúce sa o členstvo.

Západný Balkán

Stratégia Európskej komisie pre **západný Balkán**² z februára 2018 predstavovala významný impulz pre tento región na jeho európskej ceste. Opätovne potvrdila budúcnosť západného Balkánu ako neoddeliteľnej súčasti EÚ. Zdôraznila, že perspektíva členstva v EÚ založená na splnení pevne stanovených kritérií je v politickom, bezpečnostnom a hospodárskom záujme samotnej Únie. Potvrdila, že v regióne sa dosiahol výrazný pokrok tak v reformách, ako aj pri vysporadúvaní sa s dedičstvom vojny a konfliktu. Na to, aby krajiny splnili všetky podmienky členstva a zároveň posilnili svoje demokracie, sú však potrebné dôkladnejšie, komplexnejšie a presvedčivejšie reformy v kľúčových oblastiach, najmä v oblasti právneho štátu, vrátane boja proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti, hospodárskych reforiem a konkurencieschopnosti a regionálnej spolupráce a zmierenia. Komisia vyzvala na výrazne posilnenie politickej, technickej a finančnej podpory EÚ pre tento región, a to aj prostredníctvom šiestich hlavných iniciatív stratégie, ktoré sú v období 2014-2020 podporené sumou 11,7 mld. EUR poskytnutou v rámci predvstupovej pomoci. V snahe zlepšiť štruktúru politických stimulov Komisia zároveň poznamenala, že za predpokladu existencie potrebnej politickej vôle, vykonania skutočných a trvalých reforiem a definitívneho vyriešenia sporov so susednými krajinami by súčasní favoriti v prístupových rokovaniach mohli byť na členstvo potenciálne pripravení do roku 2025.

Na samite **EÚ – západný Balkán**, ktorý sa konal v máji 2018 v Sofii, vedúci predstavitelia EÚ opätovne potvrdili svoju jednoznačnú podporu európskej perspektíve západného Balkánu a partneri zo západného Balkánu sa opätovne zaviazali k tejto perspektíve ako svojej pevnej strategickej voľbe. Vedúci predstavitelia EÚ sa dohodli na vyhlásení zo Sofie a na agende priorít zo Sofie³, v ktorých sa uvádzajú nové opatrenia na posilnenie spolupráce s týmto regiónom v kľúčových oblastiach, ako je bezpečnosť, právny štát a migrácia.

Vedúci predstavitelia EÚ v minulom roku zároveň vyslali jednotlivým krajinám západného Balkánu niekoľko **jasných signálov**. Rada v reakcii na odporúčania Komisie z roku 2018 začať prístupové rokovania so Severným Macedónskom a Albánskom v júni odsúhlasila, že na dosiahnutý pokrok bude reagovať kladne a pripraví cestu k začatiu prístupových rokovaní s oboma krajinami, ku ktorému by malo dôjsť v júni 2019. Pokiaľ ide o Kosovo*, Komisia uviedla, že boli splnené všetky kritériá pre bezvízové cestovanie do schengenského priestoru a návrh Komisie o liberalizácii vízového režimu získal v marci 2019 podporu Európskeho parlamentu už v prvom čítaní.

Posilnená spolupráca EÚ s týmto regiónom a záväzok voči nemu za posledný rok už prinášajú konkrétne a významné **výsledky**. Severné Macedónsko nielenže pokračovalo vo svojom ambicióznom programe reforiem, ale dosiahlo aj historickú dohodu s Gréckom o vyriešení 27 rokov trvajúceho sporu o názov. To je spolu s bilaterálnou dohodou s Bulharskom príkladom

¹ [COM\(2018\) 450 final](#).

² Dôveryhodná perspektíva rozšírenia pre krajiny západného Balkánu a väčšia angažovanosť EÚ v tejto oblasti, [COM\(2018\) 65 final](#).

³ https://www.consilium.europa.eu/media/34776/sofia-declaration_en.pdf

*Týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244/1999 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova.

posilnenia dobrých susedských vzťahov pre potreby celého regiónu a dôkazom atraktívnosti európskej perspektívy. Podobne pokračuje v zásadných reformách aj Albánsko, a to najmä vo významnej transformácii svojho justičného systému, vrátane bezprecedentného opätovného hodnotenia sudcov a prokurátorov.

Tento vítaný pokrok, ktorý bol dosiahnutý, si teraz vyžaduje, aby Únia prijala konkrétne a bezodkladné opatrenia. EÚ má príležitosť dať dlhodobu celému regiónu pozitívny impulz, čo je vo veľkej miere aj v jej vlastnom záujme. Únia musí splniť svoje záväzky a prejavíť zaslúžené uznanie. Ak by objektívny pokrok nebol ocenený vo forme postupu do ďalšieho štádia na európskej ceste, poškodilo by to dôveryhodnosť EÚ v celom regióne aj mimo neho. Vlažná reakcia na historické úspechy a udržateľné reformy by oslabilu stabilitu, vážne odradila od veľmi potrebných ďalších reforiem a ovplyvnila by prácu na citlivých bilaterálnych otázkach, ako je dialóg medzi Belehradom a Prištinou. Zo strategického hľadiska by to len pomohlo geopolitickým konkurentom EÚ udomáčniť sa na prahu Európy.

Nie všetky krajiny však využili príležitosti, ktoré ponúka stratégia pre západný Balkán. Niektoré z nich vo svojom úsilí stagnovali, najmä v kľúčových oblastiach právneho štátu a základných práv. Hrozí, že krajiny, ktoré v procese pristúpenia pokročili najďalej, zaostanú za svojimi stanovenými ambicióznymi cieľmi, ak zároveň výrazne nezintenzívnia svoje úsilie, najmä v oblasti zásadných reforiem. Všetci politickí lídri v regióne musia, pokiaľ ide o reformy, splniť očakávania svojich občanov a v súvislosti s ich strategickou orientáciou a záväzkom pristúpiť k EÚ nesmú vyvolávať žiadne pochybnosti. Pristúpenie k EÚ je základnou voľbou založenou na hodnotách, ku ktorým sa musí každá krajina hlásiť aktívnejšie.

Komisia súbežne s týmto oznámením prijala svoje stanovisko k žiadosti Bosny a Hercegoviny o členstvo v Európskej únii. Závery a odporúčania obsiahnuté v tomto stanovisku sú uvedené v prílohe k tomuto oznámeniu.

Turecko

Turecko je kľúčovým partnerom EÚ a zároveň kandidátskou krajinou. Naďalej prebiehal dialóg a spolupráca v hlavných oblastiach spoločného záujmu, a to aj na najvyššej úrovni, okrem iného prostredníctvom účinnej spolupráce v oblasti migrácie a výraznej podpory, ktorú EÚ poskytuje utečencom. Turecko sa však od Európskej únie naďalej vzdalovalo, čo sa v dôsledku nadobudnutia platnosti ústavnej zmeny prejavovalo výrazným zhoršovaním situácie v oblasti právneho štátu a základných práv a oslabením účinného systému brzd a protiváh v politickom systéme. Rada v júni 2018 jednomyselne konštatovala, že prístupové rokovania s Tureckom sa preto v podstate zastavili a o otvorení alebo uzatvorení ďalších kapitol nie je možné uvažovať. Základné skutočnosti, ktoré viedli k tomuto posúdeniu, stále pretrvávajú.

Urýchlenie procesu **dosahovania súladu** so spoločnou zahraničnou a bezpečnostnou politikou EÚ, vrátane reštriktívnych opatrení, je dôležitou súčasťou procesu rozširovania a významným indikátorom, ktorý potvrdzuje, že krajiny v plnej miere uznávajú spoločné zásady, hodnoty a ciele, ktoré sa Únia snaží presadzovať vo svojom susedstve aj mimo neho. Albánsko a Čierna Hora konzistentne pracovali na dosiahnutí súladu so spoločnou zahraničnou a bezpečnostnou politikou EÚ.

II. VYKONÁVANIE STRATÉGIE ROZŠIROVANIA Z ROKU 2015

Aktívnejšie vykonávanie základných reforiem je kľúčom k splneniu kodanských a madridských kritérií členstva. Snahy v týchto oblastiach sú nedeliteľné a navzájom sa posilňujú a musia sa presadzovať ráznejšie a s jasnejším politickým záväzkom.

a) Fungovanie demokratických inštitúcií

Vo väčšine krajín zostáva kľúčovým problémom riadne fungovanie **demokratických inštitúcií**. Ústredná úloha národných **parlamentov** musí byť pevne zakotvená v politickej kultúre. Konštruktívny dialóg naprieč politickým spektrom ešte stále treba upevniť. Opozície strany, ktoré pri formovaní budúcnosti svojich krajín takisto nesú značnú zodpovednosť, by mali mať možnosť plne vykonávať svoju úlohu a zapájať sa do demokratických procesov. Je veľmi dôležité posilniť parlamentnú zodpovednosť, dohľad nad výkonnou mocou a demokratickú kontrolu.

Na **západnom Balkáne** treba viesť konštruktívny **dialóg** v rámci celého politického spektra, najmä v rámci parlamentov. Kontraproduktívne bojkotovanie parlamentov, k akým dochádza v Albánsku, Čiernej Hore či Srbsku, naďalej vzbudzujú obavy. Zvýšil sa počet protestov občanov, ktorí požadujú reformy. Mechanizmy mediácie a dialógu, ako sú tie, ktoré ponúka Európsky parlament, by sa mohli využiť napríklad v Srbsku. Vlády musia zabezpečiť, aby opozícia mohla v existujúcich rámcoch plne zohrávať svoju úlohu. A opozícia sa musí konštruktívne zapojiť do demokratického procesu.

Posilnenie **funkcie dohľadu parlamentov** si vyžaduje značné úsilie. **V Severnom Macedónsku parlament zlepšil svoju kapacitu dohľadu, obnovil svoj systém brzd a protiváh a v roku 2018 výrazne znížil využívanie skrátených parlamentných postupov na 20 %.** Tento jav však aj naďalej spôsobuje obavy v celom regióne. V Srbsku, kde parlamentné praktiky vládnucej koalície viedli k zhoršeniu legislatívnej rozpravy a kontroly, dosahuje zodpovedajúca miera 44 %. V Čiernej Hore musí dočasný výbor zložený z viacerých strán v oblasti ďalších reforiem volebných a iných právnych predpisov svoje záväzky ešte splniť.

Voľby musia byť slobodné a spravodlivé a odporúčania volebných pozorovateľských misií sa musia náležite vykonať. Dlhodobé nedostatky treba riešiť počas volebného cyklu. Pravidlá financovania politických strán z verejných a súkromných zdrojov si vyžadujú zásadnú reformu.

V **Turecku** nový prezidentský systém, ktorý nadobudol účinnosť po voľbách v júni 2018, výrazne **obmedzil legislatívne funkcie parlamentu a jeho funkcie dohľadu.** Neexistuje konštruktívny parlamentný dialóg ani fungujúci systém brzd a protiváh. Dlhodobé nedostatky systému parlamentnej imunity neboli vyriešené. Rozhodnutia Najvyššej volebnej rady zopakovať voľby v Istanbule, ako aj udeliť mandáty starostov jednotlivých obcí na juhovýchode krajiny kandidátom, ktorí sa umiestnili na druhom mieste, sú zdrojom vážnych obáv, pokiaľ ide o zákonnosť a integritu volebného procesu a nezávislosť inštitúcie od politického tlaku.

b) Právny štát a bezpečnosť

Právny štát je základným predpokladom dobre fungujúcej demokracie. Opiera sa o slobodné a spravodlivé voľby, dobre fungujúci parlament, ktorý by mal byť schopný v plnej miere vykonávať svoju hlavnú legislatívnu funkciu a funkciu dohľadu a oddelenie právomocí, pričom má k dispozícii systém fungujúcich brzd a protiváh.

Právny štát je pevne a jasne zakotvený v procese pristúpenia k EÚ. Je základným aspektom demokratickej transformácie a kľúčovým kritériom, na základe ktorého EÚ posudzuje pokrok

krajín zapojených do procesu rozširovania na ich ceste k členstvu v EÚ. Presvedčivý pokrok v tejto oblasti však naďalej zostáva veľkou výzvou. Tieto nedostatky sú často spojené s nedostatkom politickej vôle, inštitucionálnym odporom a čoraz nepriaznivejším prostredím pre občiansku spoločnosť. Čiastočne to odráža existenciu určitých prvkov **ovládnutia štátu**. V dôsledku toho sa zásady právneho štátu ešte stále náležite neuplatňujú na všetkých úrovniach moci. Na nápravu zhoršenej situácie v oblasti právneho štátu neboli v Turecku podniknuté žiadne kroky.

Pre právny štát má zásadný význam dobre fungujúca a nezávislá **justícia**, v ktorej sa rozhodnutia skutočne vykonávajú. Albánsko dosiahlo v reforme svojho justičného systému významný pokrok a napreduje v súlade s harmonogramom. Cieľom zriadenia nových justičných orgánov je zaručiť nezávislé riadenie justície. Proces previerok priniesol ďalšie viditeľné výsledky, pričom celkovo bolo prijatých viac ako 140 rozhodnutí a v prvom rade boli dokončené všetky prioritné prípady, čo viedlo k prepusteniu 88 posudzovaných sudcov alebo k ich dobrovoľnému odchodu. V celom regióne západného Balkánu sú však reformy aj naďalej poznačené pomalým tempom zmien v justičnej kultúre. V Srbsku ešte neboli prijaté ústavné zmeny, ktoré by zosúlادili ústavu s európskymi normami. V Turecku pokračoval politický tlak a presuny veľkého počtu sudcov a prokurátorov proti ich vôli, čo naďalej podkopávalo nezávislosť tureckej justície.

Západný Balkán a Turecko naďalej vykazujú prípady rozšírenej **korupcie**. Pokrok v oblasti úspešného boja proti korupcii na vysokej a strednej úrovni sa v rámci regiónu líši. Hoci niektoré krajiny, ako je Severné Macedónsko a Albánsko, dosiahli pokrok, výsledky vo väčšine krajín stále nie sú presvedčivé a zďaleka nespĺňajú požiadavky na členstvo. Korupciu na vysokej úrovni a politickú korupciu treba riešiť jasnejšie a konzistentnejšie. Hmatateľné výsledky v boji proti korupcii sú potrebné aj pre stabilné a transparentné podnikateľské prostredie a na zmiernenie skutočných hrozieb pre demokratické štruktúry. Na rozsiahlu korupciu je naďalej obzvlášť náchylné **verejné obstarávanie**. Pomocou róznych a ambiciózných opatrení je potrebné posilniť kontrolné mechanizmy v celom procese verejného obstarávania a výrazne zvýšiť transparentnosť.

Veľmi vážnym problémom na západnom Balkáne a v Turecku aj naďalej zostáva **organizovaná trestná činnosť**. Cez Turecko a západný Balkán vedú významné prevádzачské trasy. Z týchto krajín a cez ne naďalej pôsobia mocné zločinecké siete s medzinárodným dosahom. Krajiny sa niektorými aspektmi tohto javu zaoberali a v priebehu roku 2018 boli hlásené významné prípady zatknutí a záchytu drog. Zintenzívnila sa operačná spolupráca, a to aj s agentúrami EÚ, predovšetkým však s Albánskom, kde priniesla viditeľné výsledky v praxi. Celkové **výsledky** v oblasti **právoplatných odsúdení** v prípadoch organizovanej trestnej činnosti sú aj naďalej často slabé. Niektoré krajiny môžu za posledné roky preukázať len zopár prípadov právoplatných odsúdení za organizovanú trestnú činnosť alebo pranie špinavých peňazí. Takéto slabé výsledky poukazujú na neúčinnosť trestných konaní, jasne signalizujú beztrestnosť a prispievajú k riziku prenikania trestnej činnosti do politických a hospodárskych systémov. Krajiny musia takisto výrazne zvýšiť mieru **zaisťovania a konfiškácie majetku** v prípadoch organizovanej trestnej činnosti aj korupcie a dôraznejšie bojovať proti zločineckým skupinám.

Západný Balkán prijal v posledných rokoch dôležité kroky na modernizáciu právneho a inštitucionálneho rámca v oblasti **boja proti terorizmu**. Operačná spolupráca s členskými štátmi EÚ a agentúrami EÚ sa naďalej zlepšovala a zintenzívňovala. Všetky krajiny západného Balkánu sú aktívne zapojené do iniciatívy pre boj proti terorizmu na západnom Balkáne (WBCTi). Väčšina krajín však musí ešte viac zintenzívniť svoje úsilie pri riešení problému vracajúcich sa zahraničných bojovníkov a pri predchádzaní extrémizmu

a radikalizácii, a to aj vo väzniciach. Je potrebné posilniť kapacity v oblasti online monitorovania a reakcie. Proaktívne sledovanie finančných tokov by malo byť stabilnou súčasťou strategickejšieho prístupu k boju proti praniu špinavých peňazí a financovaniu terorizmu. Turecko musí zrevidovať svoje protiteroristické právne predpisy. Hoci má Turecko legitímne právo bojovať proti terorizmu, jeho zodpovednosťou je zabezpečiť, aby sa tak dialo v súlade so zásadami právneho štátu, ľudskými právami a základnými slobodami. Protiteroristické opatrenia musia byť primerané.

Je mimoriadne potrebné, aby sa reformy v oblasti právneho štátu vykonávali **rozhodnejšie a dôveryhodnejšie**. To je základným predpokladom toho, aby západný Balkán napredoval na svojej európskej ceste, čo v prípade Čiernej Hory a Srbska zahŕňa aj splnenie predbežných kritérií v prístupových rokovaníach o kapitolách 23 a 24 týkajúcich sa právneho štátu.

Po splnení predbežných kritérií stanoví EÚ kritéria na ukončenie rokovaní, v ktorých jasne vytyčí požiadavky v oblasti právneho štátu ktoré budú krajiny rokujúce o pristúpení musieť nakoniec splniť, aby boli v tejto kľúčovej oblasti na členstvo v EÚ pripravené. Čierna Hora je prvou rokujúcou krajinou, ktorá by mohla toto štádium dosiahnuť za predpokladu, že vyrieši nedostatky v kritických oblastiach, ku ktorým patrí sloboda médií, boj proti korupcii a obchodovanie s ľuďmi.

Podstata predbežných kritérií v oblasti právneho štátu spočíva predovšetkým v zabezpečení toho, aby sa zaviedla inštitucionálna a legislatívna štruktúra príslušnej krajiny a aby sa pri jej realizácii dosiahli prvé výsledky. Po zavedení tohto rámca predloží Komisia členským štátom EÚ návrh kritérií na ukončenie rokovaní. Tieto kritériá by boli predovšetkým zamerané na dosiahnutie hmatateľných výsledkov a výrazného, dôveryhodného a udržateľného pokroku pri vykonávaní.

c) Základné práva

Základné práva sú vo veľkej miere zakotvené v právnych predpisoch krajín západného Balkánu. Na to, aby sa ich uplatňovanie zintenzívnilo, je však potrebné vyvinúť značné úsilie. V Turecku dochádzalo v sledovanom období k nepretržitému výraznému zhoršovaniu v kľúčových oblastiach ľudských práv.

Vývoj v oblasti **slobody prejavu** a nezávislosti médií v celom regióne vyvoláva čoraz väčšie obavy. K výraznému zhoršeniu situácie došlo v **Turecku**, kde sa v značnej miere bránilo uplatňovaniu slobody prejavu a kde vo väzení zostáva viac ako 160 novinárov, čo je jeden z najvyšších počtov na svete.

Na celom **západnom Balkáne** bolo zaznamenané veľmi malé úsilie. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že fyzické a verbálne zastrašovanie pretrváva a príslušné vyšetrovania a trestné stíhania stále prebiehajú pomaly. Snahy o ovplyvňovanie nezávislosti verejnoprávneho vysielania, netransparentné verejné a súkromné financovanie médií a deformovaný reklamný trh sú bežné vo všetkých krajinách regiónu. Podnikateľské prostredie v oblasti médií sa takisto vyznačuje častým politickým zasahovaním a nejasným vlastníctvom médií, čo oslabuje udržateľnosť nezávislých médií. EÚ naďalej dôrazne podporuje miestne organizácie občianskej spoločnosti, obhajcov ľudských práv, novinárov a nezávislé médiá.

Účinné riešenie porušovania **práv detí** si vyžaduje zvýšené úsilie na celom západnom Balkáne a v Turecku. Vlády musia riešiť aj diskrimináciu proti **osobám so zdravotným postihnutím, menšinám** a iným zraniteľným skupinám. Okrem toho je potrebné vynaložiť väčšie úsilie na zabezpečenie **rodovej rovnosti** a na prevenciu a riešenie diskriminácie a násillia na ženách. Pokrok na západnom Balkáne sa dosiahol v oblasti práv lesieb, gejev, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb. Je však potrebné vyvinúť značné úsilie na riešenie diskriminácie, najmä nenávisťných prejavov a násillia. **Rómovia** naďalej čelia

sociálnemu vylúčeniu, marginalizácii a diskriminácii. **Podmienky vo väzení** naďalej vyžadujú zlepšenie. V Turecku zostáva napriek zrušeniu výnimočného stavu v platnosti väčšina opatrení zavedených počas výnimočného stavu vrátane tých, ktoré obmedzujú základné **procesné práva**, ako je právo na obhajobu a právo na účinný prostriedok nápravy.

d) Reforma verejnej správy

Reforma verejnej správy je nevyhnutná na zlepšenie riadenia na všetkých úrovniach. To zahŕňa kvalitu a zodpovednosť verejnej správy, profesionalizáciu verejnej služby a depolitizáciu, správne finančné riadenie v oblasti verejných financií a zabezpečenie kvalitných služieb pre občanov a podniky. Na západnom Balkáne sa v tejto oblasti dosiahol mierny pokrok. V Turecku došlo v dôsledku rozsiahlej reštrukturalizácie systému verejnej správy a verejnej služby prostredníctvom prezidentských dekrétov k výraznému zhoršeniu situácie v oblasti verejnej služby, čo takisto ovplyvnilo plánovanie politik a zodpovednosť.

Určitý pokrok sa dosiahol pri **plánovaní politik**, je však potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na zabezpečenie prísnej kontroly kvality zo strany ústrednej štátnej správy. Politiky, právne predpisy a verejné investície sa naďalej často pripravujú bez posúdenia vplyvu a bez medziinštitucionálnych a verejných konzultácií. Na zabezpečenie transparentného a účinného **verejného obstarávania** je potrebné vynaložiť značné úsilie. Na zníženie nehospodárneho využívania zdrojov, ako aj prípadov podvodov a korupcie je potrebné včasné zosúladenie s *acquis* EÚ spolu s účinným systémom verejnej **vnútornej kontroly**.

Vo väčšine krajín sa ešte musí zabezpečiť **profesionalizácia** verejnej služby a **riešiť** rozsiahla **politizácia**. **Štruktúra štátnej správy** by mala zabezpečiť účinné stanovenie zodpovednosti. Väčšina krajín vyvinula úsilie na zlepšenie **služieb** pre občanov a podniky, najmä elektronických služieb, je však potrebná ďalšia koordinácia medzi rôznymi iniciatívami a celková reforma verejnej správy.

V procese prispôsobenia sa EÚ a následného uplatňovania pravidiel EÚ je potrebné zohľadniť úlohu **regionálnych a miestnych orgánov**. Medzi ústrednou štátnou správou, regionálnou a miestnou samosprávou je potrebné nájsť primeranú rovnováhu, ktorá by najlepšie podporovala vykonávanie reforiem a poskytovanie služieb občanom.

e) Migrácia

Utečenecká kríza a neregulárna migrácia sú kľúčovými výzvami tak pre EÚ, ako aj pre západný Balkán a Turecko. Spolupráca pokračovala s krajinami, ktoré ležia na trase cez východné Stredozemie či západobalkánskej migračnej trase. Znepokojenie naďalej vyvoláva prevádzachstvo a obchodovanie s ľuďmi. Partnerské krajiny by mali prijať ďalšie kroky na zabezpečenie úplného súladu s vízovou politikou EÚ.

Vyhlásenie EÚ a Turecka⁴ z marca 2016 naďalej prináša konkrétne výsledky pri znižovaní neoprávneného a nebezpečného prekračovania hraníc a pri záchrane životov v Egejskom mori. Počet neregulárnych príchodov je o 97 % nižší ako v období pred začiatkom uplatňovania tohto vyhlásenia, zatiaľ čo počet úmrtí na mori sa podstatne znížil. Turecké orgány presadzovania práva zintenzívnili v sledovanom období svoje úsilie.

Turecko naďalej vynakladá mimoriadne úsilie, pokiaľ ide o **poskytovanie útočiska pre viac ako 3,6 milióna registrovaných utečencov zo Sýrie** a približne 370 000 utečencov z iných krajín. EÚ krajinu pri zvládaní tejto výzvy naďalej podporovala. **Nástroj EÚ pre utečencov**

⁴

<https://www.consilium.europa.eu/sk/press/press-releases/2016/03/18/eu-turkey-statement/>

v **Turecku**⁵ s celkovým rozpočtom 6 mld. EUR ďalej reaguje na humanitárne a rozvojové potreby utečencov a hostiteľských komunít. V rámci prvej tranže boli uzavreté zmluvy v plnej výške 3 mld. EUR. Výsledky boli jasne viditeľné a veľmi efektívne: približne 1,6 milióna utečencov v súčasnosti využíva mesačné hotovostné prevody prostredníctvom núdzovej záchranej sociálnej siete, uskutočnilo sa päť miliónov konzultácií v oblasti primárnej zdravotnej starostlivosti a rodiny s viac ako 494 000 deťmi navštevujúcimi školu dostali finančnú podporu. V súčasnosti prebieha realizácia druhej tranže vo výške 3 mld. EUR. Nástroj je aj naďalej hlavným koordinačným mechanizmom, ktorý umožňuje rýchle, efektívne a účinné poskytovanie pomoci EÚ.

Pokračujúce opatrenia koordinovanej reakcie EÚ na podporu vnútroštátneho úsilia na **západnom Balkáne** viedli v sledovanom období k zníženiu počtu neregulárnych príchodov na tejto trase o ďalších 35 %, čím ďalej pokračoval klesajúci trend zaznamenaný v roku 2017. Na to, aby boli krajiny na riadenie migrácie lepšie pripravené, je však potrebné urobiť viac, a to okrem iného vynaložiť úsilie na zlepšenie riadenia hraníc a obmedzenie neregulárnej migrácie. Bosna a Hercegovina v roku 2018 čelila prílevu viac ako 20 000 migrantov a utečencov. EÚ naďalej podporuje región, pričom sa zameriava na budovanie kapacít svojich partnerov v oblasti riadenia migračných tokov, ako aj na zavedenie konania o azyle, mechanizmov návratu či výmeny informácií. S piatimi krajinami regiónu boli ukončené rokovania o dohodách o štatúte, ktoré umožnia nasadzovať tímy európskej pohraničnej a pobrežnej stráže s výkonnými právomocami v oblastiach hraničiacich s vonkajšími hranicami EÚ s cieľom podporiť vnútroštátne pohraničné orgány. Dohoda s Albánskom už nadobudla platnosť a boli nasadení prví príslušníci pohraničnej stráže. Krajiny západného Balkánu musia zintenzívniť svoje úsilie pri riešení otázky neopodstatnených žiadostí o azyl podaných občanmi tohto regiónu v členských štátoch EÚ.

f) **Hospodárstvo**

Hospodárstvo západného Balkánu a Turecka stále čelí **veľkým výzvam**, ktoré mu svoj hospodársky potenciál neumožňujú využiť v plnej miere. Napriek určitému zrýchleniu rastu, tvorbe pracovných miest a zvýšeniu príjmov v posledných rokoch tieto krajiny stále zaostávajú v reforme svojich hospodárskych štruktúr a pri zlepšovaní konkurencieschopnosti. Naďalej čelia vysokej miere nezamestnanosti, a to najmä medzi mladými ľuďmi, značnému nesúladu medzi ponúkanými a požadovanými zručnosťami, pretrvávajúcemu neformálnemu hospodárstvu, nepriaznivému podnikateľskému prostrediu a nízkej úrovni inovácií.

V **Turecku** pokračovalo vážne **zhoršovanie** hospodárskej situácie, ktoré vyvolalo vážne obavy o fungovanie trhového hospodárstva krajiny. Hospodárske podmienky krajiny sa v roku 2018 zhoršili v dôsledku prudkého zhoršenia podmienok financovania, ktoré odhalilo rokmi nadobudnutú makroekonomickú zraniteľnosť. **Správa hospodárskych záležitostí** sa ešte viac **zhoršila**, keď došlo k zvýšenému zasahovaniu štátu do hospodárstva. Turecko musí zvrátiť trend zhoršovania situácie v oblasti reforiem trhu.

Na **západnom Balkáne** zostalo **investičné prostredie** vo veľkej miere nezmenené a charakterizuje ho slabá úroveň právneho štátu, nedostatočné vykonávanie kontroly štátnej pomoci, zakorenené tieňové hospodárstvo, nedostatočný prístup k financovaniu a nízka úroveň regionálnej integrácie a prepojenosti. Zasahovanie štátu do hospodárstva pretrváva, čo zvyšuje riziko korupcie prostredníctvom slabého riadenia verejných financií a častých zmien v regulačnom prostredí a oblasti daní. Infraštruktúru je jednoznačne potrebné modernizovať a investície by mali smerovať prostredníctvom jednotných databáz projektov a mali by byť

⁵ [Rozhodnutie Komisie C\(2015\) 9500](#) z 24. novembra 2015 o koordinácii činností Únie a členských štátov prostredníctvom koordinačného mechanizmu – utečeneckého nástroja pre Turecko, zmenené rozhodnutím Komisie C(2016) 855 z 10. februára 2016.

v súlade s prioritami dohodnutými s EÚ. Rozhodnutia o veľkých investíciách by mali byť založené na transparentnosti a kvalitnej hĺbkovej analýze, ako je to v prípade projektov v oblasti prepojenosti financovaných z Investičného rámca pre západný Balkán.

Kľúčovým faktorom pri zvyšovaní životnej úrovne na západnom Balkáne je regionálna integrácia. Vytvorenie **regionálneho hospodárskeho priestoru** prináša viac hospodárskej súťaže a umožňuje úspory z rozsahu a zvýšenie produktivity. Regionálny trh umožní rozvoj obchodu v rámci regiónu a povedie k tomu, že sa západný Balkán stane atraktívnejšou investičnou destináciou. Integrácia trhu založená na pravidlách a normách EÚ pomôže vytvoriť príležitosti na rozvoj nových hodnotových reťazcov a zvýšenie príťažlivosti regiónu pre priame zahraničné investície, a to aj z EÚ. Lepšia prepojenosť v oblasti dopravy a energetiky urýchli integráciu tohto regiónu do celoeurópskych sietí a zároveň posilní konkurenčné energetické trhy a rozvinie hospodárske koridory v celom regióne. Zmluva o Dopravnom spoločenstve, ktorú už ratifikovali všetky strany, podporí a posilní vykonávanie programu v oblasti prepojenosti. Vytvorenie digitálneho priestoru a integrovanejších trhov práce ponúka nové možnosti aj pre mladých ľudí v regióne.

Významným prínosom pre občanov a podniky v regióne bude nová regionálna dohoda o roamingu, ktorá bola podpísaná v apríli 2019. Bude mať za následok postupné znižovanie poplatkov za roaming od júla 2019 (pokles maloobchodnej ceny za prenos dát a hovory o 25 % a SMS o 33 %) a zrušenie poplatkov za roaming od júla 2021. Predplatelia mobilných služieb z regiónu budú môcť pri roamingu na západnom Balkáne plne využívať výhody svojho domáceho balíka služieb, a to bez dodatočných nákladov. Dohoda takisto otvára cestu k príprave plánu na zníženie nákladov na roaming medzi západným Balkánom a EÚ, ako sa uvádza v **Digitálnej agende** pre západný Balkán.

EÚ zostáva zďaleka najväčším obchodným partnerom západného Balkánu z hľadiska dovozu (73,5 %) aj vývozu (80,6 %). Spoločnosti z EÚ sú so 73 % priamych zahraničných investícií najväčšími investormi v regióne. Sú teda hlavnou vonkajšou hnacou silou rastu a zamestnanosti v regióne. Je mimoriadne dôležité **posilniť odolnosť regiónu**, aby sa zabezpečilo, že pri akýchkoľvek hospodárskych činnostiach financovaných zo zahraničných zdrojov sa budú v plnej miere dodržiavať hodnoty, normy a štandardy EÚ, a to najmä v kľúčových oblastiach, ako je právny štát, verejné obstarávanie, životné prostredie, energetika, infraštruktúra a hospodárska súťaž. **Obchodná a investičná činnosť Číny** na západnom Balkáne narastá a v zásade môže regiónu ponúknuť príležitosti; tieto investície však veľmi často neberú ohľad na sociálno-ekonomickú a finančnú udržateľnosť či na pravidlá EÚ v oblasti verejného obstarávania a môžu viesť k vysokej miere zadlženosti a presunu kontroly nad strategickými aktívami a zdrojmi. To znamená, že partnerské krajiny by mali v plnej miere dodržiavať literu a ducha dohôd o stabilizácii a pridružení s EÚ a uprednostniť reformy v príslušných rokových kapitolách prístupového procesu. EÚ by mala tieto reformy lepšie usmerňovať, a túto skutočnosť zohľadniť aj v budúcich rokových rámcoch.

EÚ podporuje lepšiu správu hospodárskych záležitostí na západnom Balkáne a v Turecku prostredníctvom ročného **procesu programu hospodárskych reforiem**. Tento proces, ktorý je neoddeliteľnou súčasťou prípravy na členstvo v EÚ, sa stal kľúčovým nástrojom na formulovanie a realizáciu makroekonomických a štrukturálnych reforiem, ktorých zámerom je zvýšiť konkurencieschopnosť a podporiť rast a tvorbu pracovných miest. Pomáha posilňovať dlhodobý udržateľný rast a konvergenciu, uľahčuje tvorbu politík a zabezpečuje pokrok pri plnení prístupových hospodárskych kritérií. Je potrebné klásť väčší dôraz na zvýšenie zodpovednosti s cieľom zlepšiť vykonávanie stanovených reforiem.

Hospodársky rozvoj a zvyšovanie zamestnanosti majú zásadný význam aj z hľadiska riešenia demografických výziev západného Balkánu, ktorý sa vyznačuje vysokou emigráciou a nízkou pôrodnosťou. Bez silnejších hospodárstiev a demokratickej správy vo všeobecnosti, budú tieto javy pokračovať, pričom s nimi súvisia riziká rozsiahleho rozčarovania, najmä medzi mladými ľuďmi, a úniku mozgov.

g) Regionálna spolupráca a dobré susedské vzťahy

Politika rozširovania EÚ musí aj naďalej prispievať k vývozu stability. EÚ preto nemôže a nebude dovážať **bilaterálne spory** a nestabilitu, ktorá s tým môže byť spojená. Je nevyhnutné nájsť konečné a záväzné riešenia prispievajúce k regionálnej stabilite a tieto riešenie aj zrealizovať ešte pred prístupom krajiny. Historická dohoda medzi Severným Macedónskom a Gréckom, ktorá vyriešila 27 rokov trvajúci spor o názov, predstavuje pre samotný región i mimo neho názorný príklad zmierenia. Na celom západnom Balkáne je však naliehavo potrebné ďalšie výrazné a presvedčivé úsilie. Vzťahy medzi Prištinou a Belehradom sa zhoršili, a to najmä vzhľadom na rozhodnutie Kosova zaviesť v rozpore so Stredoeurópskou dohodou o voľnom obchode na dovoz zo Srbska a Bosny a Hercegoviny 100 % clo, čo je posledným príkladom zo série vzájomných provokácií. Kosovo musí toto rozhodnutie naliehavo zrušiť a obe strany sa musia zdržať akýchkoľvek ďalších krokov, ktoré by sa mohli považovať za provokáciu. Pokrok je potrebné naliehavo dosiahnuť v dialógu sprostredkovanom EÚ, ktorého cieľom je úplná normalizácia vzťahov medzi Srbskom a Kosovom a ktorý by mal viesť k uzatvoreniu a vykonaniu komplexnej, právne záväznej dohody o normalizácii vzťahov.

Dobré susedské vzťahy a regionálna spolupráca sú základnými prvkami procesov stabilizácie, pridruženia a rozširovania. Samit v Sofii priniesol obnovenie záväzku posilniť dobré susedské vzťahy, regionálnu stabilitu a vzájomnú spoluprácu. Pokračovali pravidelné kontakty medzi vládami, technický dialóg a spolupráca na bilaterálnej i regionálnej úrovni. Je však potrebné vyvinúť väčšie úsilie, najmä v najcitlivejších oblastiach. Mala by sa posilniť regionálna spolupráca, najmä pokiaľ ide o vojnové zločiny, a to aj prostredníctvom iniciatív zameraných na dosiahnutie zmierenia, ako je napr. zriadenie regionálnej komisie pravdy. Ďalšie úsilie je potrebné vyvinúť aj v oblasti nezvestných osôb, kde je dôležitým krokom vpred prijatie regionálneho rámcového akčného plánu. Malo by sa zabrániť vyhláseniam či krokom, ktoré majú negatívny vplyv na dobré susedské vzťahy. V EÚ neexistuje miesto pre štvavú rétoriku, ani pre glorifikáciu vojnových zločincov, a to zo žiadnej strany.

Pokračovalo sa v **regionálnej spolupráci**, pri ktorej zohrával dôležitú úlohu program EÚ v oblasti prepojenosti, a to najmä prostredníctvom dohodnutého akčného plánu pre regionálny hospodársky priestor, budovania dopravných a energetických sietí, digitálnej agendy a realizácie projektov mobility mladých ľudí podporovaných Úradom pre regionálnu spoluprácu mládeže. Program Erasmus+ naďalej podporoval medzikultúrny dialóg v rámci vysokoškolského vzdelávania a medzi mladými ľuďmi. K posilneniu stabilizácie a spolupráce prispel aj proces spolupráce v juhovýchodnej Európe a ďalšie regionálne iniciatívy. K určitému pokroku došlo pri realizácii projektov prepojenosti v praxi. Ďalej je však potrebné vyvíjať značné úsilie, aby boli splnené zostávajúce povinnosti vyplývajúce z regionálnych dohôd a záväzky a aby sa tieto dohody a záväzky začali uplatňovať, a to aj pokiaľ ide o vykonávanie reformných opatrení v oblasti prepojenosti, ktoré boli dohodnuté v roku 2015. Priority v oblasti prepojenosti a životného prostredia v regióne si budú vyžadovať najmä výraznú súčinnosť s okolitými členskými štátmi, ku ktorej okrem iného prispeje aj stratégia EÚ pre región Jadranského a Iónskeho mora. Nemalo by sa žiadnym spôsobom brániť plnému a inkluzívnemu zapojeniu všetkých partnerov zo západného Balkánu do iniciatív a akcií regionálnej spolupráce. Regionálnu spoluprácu nemožno nanútiť zvonka. Táto iniciatíva musí

aktívnejšie vychádzať z krajín samotného regiónu, ktorý musí plne prevziať zodpovednosť za úsilie prispievajúce k stabilite, zmiereniu a väčším hospodárskym príležitostiam.

Na základe vyhlásenia podpísaného na zasadnutí ministrov vo februári 2019 a týkajúceho sa prechodu na čistú energiu existuje značný priestor na to, aby sa západný Balkán zapojil do „**zelenej agendy**“ pre tento región s cieľom riešiť environmentálne otázky, a to od zneškodňovania odpadu a znečistenia ovzdušia až po širšie otázky, ako je zmena klímy. Malo by to priamy prínos nielen pre zdravie a dobré životné podmienky občanov tohto regiónu, ale takisto by sa tento región stal atraktívny pre investície a cestovný ruch a využíval by sa značný hospodársky potenciál zeleného rastu a obehového hospodárstva.

Je dôležité zachovať pokrok, ktorý sa dosiať dosiahol v **rozhovoroch pod vedením OSN o urovaní konfliktu na Cypre** a pokračovať v prípravách na spravodlivé, komplexné a uskutočniteľné urovanie, a to aj pokiaľ ide o vonkajšie aspekty. Trvalé odhodlanie Turecka a jeho konkrétny príspevok k rokovaniam o dosiahnutí spravodlivého, komplexného a uskutočniteľného urovnania konfliktu na Cypre v rámci OSN budú mať zásadný význam. Turecko musí bezodkladne splniť svoju povinnosť, ktorou je plné vykonávanie dodatkového protokolu k dohode o pridružení medzi EÚ a Tureckom, a zároveň dosiahnuť pokrok v normalizácii vzťahov s Cyperskou republikou. Komisia vyzýva Turecko, aby sa zdržalo akýchkoľvek hrozieb, zdrojov napätia, alebo konania, ktoré by poškodili dobré susedské vzťahy a mierové urovnávanie sporov. Komisia kladie dôraz na všetky zvrchované práva členských štátov EÚ. Medzi ne okrem iného patrí právo uzatvárať bilaterálne dohody a právo na prieskum a ťažbu prírodných zdrojov v súlade s *acquis* EÚ a medzinárodným právom vrátane Dohovoru OSN o morskom práve.

h) Predvstupová finančná pomoc v nasledujúcom viacročnom finančnom rámci

V návrhu Komisie týkajúcom sa **nástroja predvstupovej pomoci (IPA III)**⁶ v nasledujúcom viacročnom finančnom rámci na roky 2021 – 2027 sa stanovuje pevný politicky orientovaný prístup so **strategickejším a dynamickejším poskytovaním pomoci**, pričom nástroj kladie hlavný dôraz na základné požiadavky na členstvo. Vďaka ďalšiemu zameraniu finančnej pomoci EÚ na kľúčové priority navrhovaný nástroj IPA III poskytne ešte väčší pákový efekt na podporu reforiem a ešte viac tak priblíži partnerov k hodnotám a normám Únie. Očakáva sa, že nový nástroj IPA III bude vyrovnávať integrovanú výkonnosť, pričom bude stimulovať partnerov, ktorí dosahujú pokrok, a vyváženým spôsobom zabezpečovať, aby všetci partneri dostávali spravodlivú podporu ako pomoc v ich reformnom úsilí.

Na tento rok pripadá 10. výročie **Investičného rámca pre západný Balkán (WBIF)**. Táto úspešná platforma pre spoluprácu a koordináciu vedená Komisiou združuje medzinárodné a vnútroštátne finančné inštitúcie, ako aj bilaterálnych darcov a príjemcov. Počas svojej existencie sa podieľala na príprave a financovaní dôležitých projektov v oblasti infraštruktúry na západnom Balkáne súvisiacich s prepojenosťou, ale aj v oblasti životného prostredia a v sociálnej oblasti. EÚ prispela sumou 925 mil. EUR v predvstupových fondoch, ktoré doteraz vytvorili pákový efekt vo výške 5,4 mld. EUR vo forme podpísaných úverov a predpokladané investície vo výške viac ako 18 mld. EUR. V súlade so stratégiou pre západný Balkán bude Investičný rámec pre západný Balkán ďalej rozšírený, a to zo strategického aj finančného hľadiska.

---

⁶ Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady, ktorým sa stanovuje nástroj predvstupovej pomoci (IPA III), [COM\(2018\) 465 final](#).

III. ZÁVERY A ODPORÚČANIA

Proces pristúpenia k EÚ je i naďalej založený na vopred stanovených kritériách, **spravodlivej a prísnej podmienenosti** a na zásade posudzovania podľa **vlastných zásluh**. Pristúpenie k EÚ si vyžaduje vykonanie komplexných reforiem v náročných podmienkach, čo je cieľ, ktorý možno dosiahnuť len v dlhodobom horizonte.

Na základe uvedenej analýzy a posúdení v zhrnutiach pre jednotlivé krajiny, ktoré sú uvedené v prílohe, predkladá Komisia tieto závery a odporúčania:

I

1. Dôveryhodná politika rozširovania je **geostrategickou investíciou do mieru, stability, bezpečnosti a hospodárskeho rastu** v celej Európe. Zároveň je neoddeliteľnou súčasťou širšej stratégie na posilnenie Únie do roku 2025. EÚ a jej partnerom, ktorí sa usilujú o členstvo, sa ponúkajú spoločné príležitosti, ale súčasne sa pred nimi vynárajú spoločné výzvy v podobe migrácie, organizovanej trestnej činnosti a terorizmu. Príprava príslušných krajín na splnenie všetkých požiadaviek na členstvo ostáva jednou z **hlavných politických priorít EÚ**.
2. **Turecko** je i naďalej jedným z kľúčových partnerov Európskej únie vo viacerých oblastiach spoločného záujmu. Stratégia Komisie pre západný Balkán z februára 2018 dodala celému regiónu nový impulz a priniesla väčšiu angažovanosť EÚ a jej členských štátov. Tejto historickej príležitosti sa však príslušné krajiny chopili rôznym spôsobom. **Albánsko** a **Severné Macedónsko** uchopili túto príležitosť pevne do svojich rúk a uskutočnili reformy, a to najmä v tých oblastiach, ktoré Rada jednomyselne stanovila vo svojich záveroch v júni 2018. Od **Čiernej Hory** a **Srbska** sa ešte vyžaduje väčšie odhodlanie a intenzívnejšie úsilie v kľúčových oblastiach. **Bosna a Hercegovina** čelí mnohým štrukturálnym problémom. Stanovisko Komisie k žiadosti krajiny o členstvo v EÚ prináša komplexný plán reforiem, ktorý predstavuje nový impulz pre proces integrácie tejto krajiny do EÚ. **Kosovo** by malo svoju politickú pozornosť opätovne upriamiť na dosahovanie pokroku na svojej európskej ceste.
3. Na to, aby mohol tento proces pokročiť, musia kandidáti na pristúpenie v prvom rade zabezpečiť rýchlejšie dosahovanie **skutočných a udržateľných výsledkov v kľúčových oblastiach**, a to podľa zásady „najprv to podstatné“: právny štát, reforma justície, boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti, bezpečnosť, základné práva, fungovanie demokratických inštitúcií a reforma verejnej správy, ako aj hospodársky rozvoj a konkurencieschopnosť. Mimoriadne potrebné je aj to, aby západný Balkán pokročil v otázke dosiahnutia zmierenia, dobrých susedských vzťahov a regionálnej spolupráce, a nasledoval tak príklad historickej dohody medzi Severným Macedónskom a Gréckom.
4. EÚ dlhodobo podporuje európsku perspektívu celého regiónu západného Balkánu, čo opätovne potvrdila aj minulý rok. Ako sa však uvádza v stratégii Komisie pre západný Balkán, kritériá členstva momentálne nespĺňa žiadna z týchto krajín. Dosiahnutie tohto cieľa si bude vyžadovať roky zvýšeného úsilia a konkrétne výsledky. Aj samotná Únia sa však najprv musí posilniť a upevniť, aby sa mohla rozšíriť⁷. Základnou hnacou silou pre túto transformáciu, podporu zmierenia, vývoz stability do regiónu a presadzovanie hodnôt, noriem a štandardov EÚ však naďalej zostáva **stabilná a dôveryhodná perspektíva** pre

⁷

Z tohto dôvodu Komisia v súlade so svojím Plánom na vytvorenie jednotnejšej, silnejšej a demokratickejšej Únie predložila viacero iniciatív, ktorých cieľom je na základe súčasných zmlúv zlepšiť do roku 2025 demokratický, inštitucionálny a politický rámec Únie.

všetky krajiny. EÚ musí dodržať svoje záväzky a ponúknuť jasnú a pozitívnu odpoveď na objektívne výsledky, ktoré krajiny dosiahli pri plnení ňou stanovených podmienok. Nejde len o strategickú investíciu do budúcnosti regiónu, ale v prvom rade o vlastné politické a hospodárske záujmy EÚ.

5. EÚ zostáva hlavnou vonkajšou hnacou silou rastu a zamestnanosti na západnom Balkáne. Kľúčom k úspechu tohto regiónu je pri akejkoľvek zahranično-hospodárskej činnosti plné dodržiavanie hodnôt, noriem a štandardov EÚ, a to najmä v kľúčových oblastiach, ako je právny štát, hospodárska súťaž, verejné obstarávanie, životné prostredie, energetika a infraštruktúra. **Zvýšené obchodné a investičné aktivity Číny** v tomto regióne môžu v zásade priniesť nové príležitosti; tieto investície však veľmi často neberú ohľad na sociálno-ekonomickú a finančnú udržateľnosť. Práve z tohto dôvodu je dôležité, aby partnerské krajiny vykonávali konkrétne ustanovenia dohôd o stabilizácii a pridružení s EÚ v uvedených oblastiach plne v duchu týchto dohôd a aby v prístupovom procese uprednostnili príslušné reformy.

II

6. **Turecko** zostáva kľúčovým partnerom Európskej únie v oblastiach spoločného záujmu, ktoré siahajú od migrácie a boja proti terorizmu až po energetiku, dopravu a obchod. Rada pre všeobecné záležitosti vo svojich záveroch z júna 2018 konštatovala, že za súčasných podmienok sa prístupové rokovania s Tureckom v podstate zastavili a nie je možné uvažovať o otvorení alebo uzatvorení ďalších kapitol. Základné skutočnosti, z ktorých toto posúdenie vychádzalo, sa nemenia. Opakovaný záväzok tureckej vlády dosiahnuť cieľ pristúpenia k EÚ nebol sprevádzaný zodpovedajúcimi opatreniami a reformami a vážne obavy, ktoré EÚ vyjadrila v súvislosti s pretrvávajúcim negatívnym vývojom v oblasti právneho štátu, základných práv a justície, ostali bez odozvy.

Po zrušení výnimočného stavu v júli 2018 zaviedlo Turecko do súčasných právnych predpisov mnoho z jeho represívnejších prvkov. Novým prezidentským systémom sa odstránilo množstvo bŕzd a protiváh, ktoré predtým existovali. Výsledkom bola ďalšia politizácia verejnej správy a justície.

Prezidentské a parlamentné voľby v júni 2018 a komunálne voľby v marci 2019 sa vyznačovali veľkou volebnou účasťou. Voliči mali možnosť skutočnej voľby napriek tomu, že kandidáti evidentne nemali podmienky na to, aby súťažili na rovnakom a spravodlivom základe. Vládnuca strana mala značnú výhodu, a to aj vďaka nadmernej pozornosti, ktorú jej venovali verejnoprávne a súkromné médiá blízke vláde. Najvyššia volebná rada po komunálnych voľbách vyhlásila, že štyria zvolení starostovia a členovia obecných zastupiteľstiev na juhovýchode Turecka nie sú oprávnení ujať sa svojej funkcie, hoci ich kandidatúry boli pred voľbami schválené. Zároveň anulovala metropolitné voľby primátora Istanbulu a nariadila ich opakovanie na 23. júna. Rozhodnutia Najvyššej volebnej rady zopakovať voľby v Istanbuli, ako aj udeliť funkciu starostov jednotlivých obcí na juhovýchode krajiny kandidátom, ktorí sa umiestnili na druhom mieste, sú zdrojom vážnych obáv, pokiaľ ide o dodržiavanie zákonnosti a integrity volebného procesu a nezávislosť tejto inštitúcie od politického tlaku. Sú v rozpore so samotnou podstatou demokratického volebného procesu, ktorou je presadiť vôľu ľudu.

K výraznému zhoršeniu situácie došlo v oblasti slobody prejavu, slobody zhromažďovania a združovania. Turecko musí zlepšiť účinnú ochranu základných práv a prijať a vykonať komplexnú a hodnovernú reformu justície, ktorá obnoví jej nezávislosť.

Výrazné zhoršenie pretrvávalo aj v tureckom hospodárstve, čo prehĺbilo obavy o fungovanie trhového hospodárstva tejto krajiny. V reakcii na veľký tlak na národnú menu prijali turecké orgány prijali rad politických opatrení, ktoré negatívne ovplyvnili fungovanie trhov. Pozitívne opatrenia boli prijaté v záujme zlepšenia podnikateľského prostredia; avšak investorov naďalej odrádzali obavy týkajúce sa dodržiavania zásad právneho štátu.

Vyhlásenie EÚ a Turecka z marca 2016 naďalej prináša výsledky, keďže obe strany sa zaviazali k jeho vykonávaniu. Od nadobudnutia účinnosti tohto vyhlásenia bol zaznamenaný klesajúci trend pri neoprávnenom prekračovaní hraníc z Turecka do EÚ, k čomu prispelo aj intenzívnejšie úsilie Turecka. Turecko nepretržite vynakladalo mimoriadne úsilie pri poskytovaní rozsiahlej humanitárnej pomoci a podpory pre viac ako 3,6 milióna utečencov zo Sýrie a približne 370 000 utečencov z iných krajín. Turecko a EÚ pokračovali v rozvíjaní úspešnej spolupráce v rámci nástroja pre utečencov v Turecku. K máju 2019 sa s pomocou 6 mld. EUR, ktoré EÚ dala k dispozícii, začalo s realizáciou viac ako 80 projektov.

Turecko uvítalo opätovnú snahu OSN viesť so zainteresovanými stranami konzultácie o prípadnom obnovení rokovaní o cyperskej otázke. Je dôležité zachovať pokrok dosiahnutý na základe rozhovorov o urovaní konfliktu na Cypre, ktoré sa vedú pod záštitou OSN, a pokračovať v prípravách na jeho úplné, spravodlivé a životaschopné urovanie, a to aj s ohľadom na jeho vonkajšie aspekty. Zásadný význam v tomto smere bude mať trvalé odhodlanie Turecka a jeho prínos k týmto rokovaniam.

Zvýšilo sa napätie v regióne v súvislosti s možnosťou prieskumu uhl'ovodíkov pri pobreží Cypru, a to vzhľadom na kroky a vyhlásenia Turecka, ktoré spochybňujú právo Cyperskej republiky na využívanie zdrojov uhl'ovodíkov vo svojej výhradnej hospodárskej zóne. V máji 2019 vyslalo Turecko do výhradnej hospodárskej zóny Cypru vrtnú plošinu sprevádzanú vojenskými plavidlami, čo viedlo k ďalšej eskalácii napätia. Komisia pripomína vyhlásenie Európskej rady z marca 2018, v ktorom Rada dôrazne odsudzuje pokračujúce nezákonné aktivity Turecka vo východnom Stredozemí a v Egejskom mori. Zároveň v ňom pripomína záväzok Turecka rešpektovať medzinárodné právo a dobré susedské vzťahy a vyzýva Turecko, aby rešpektovalo zvrchované práva Cypru na prieskum a ťažbu svojich prírodných zdrojov v súlade s právom EÚ a medzinárodným právom. V marci 2019 EÚ vyzvala Turecko, aby sa zdržalo akéhokoľvek takéhoto nezákonného konania, na ktoré bude reagovať primeraným spôsobom a v plnej solidarite s Cyptom.

Turecko musí urýchlene splniť svoj záväzok, t. j. zabezpečiť úplné a nediskriminačné vykonávanie dodatkového protokolu k dohode o pridružení medzi EÚ a Tureckom, a odstrániť všetky prekážky voľného pohybu tovaru vrátane obmedzení týkajúcich sa priamych dopravných spojení s Cyptom. V otázke normalizácie bilaterálnych vzťahov s Cyperskou republikou sa nedosiahol žiaden pokrok.

Pokračovala operačná spolupráca s Gréckom v oblasti migrácie. Napätie v Egejskom mori a vo východnom Stredozemí však oslabilo regionálnu stabilitu a bezpečnosť. Turecko opakovane a s rastúcou intenzitou narúšalo pobrežné vody a vzdušný priestor Grécka a Cypru. Zlepšili sa bilaterálne vzťahy s viacerými členskými štátmi EÚ, najmä s Rakúskom, Nemeckom a Holandskom.

7. **Čierna Hora** otvorila v roku 2018 ďalšie dve rokovacie kapitoly, čím celkový počet otvorených kapitol dosiahol 32. Tri z nich už boli predbežne uzavreté. Hlavnou prioritou a ďalším míľnikom je splnenie predbežných kritérií v oblasti právneho štátu stanovených v kapitolách 23 a 24. Po viac ako piatich rokoch úsilia vynakladaného v tomto ohľade

Čierna Hora výrazne pokročila v reforme svojho právneho a inštitucionálneho rámca v tejto oblasti, pričom táto reforma už priniesla prvotné výsledky vo väčšine aspektov. Po splnení predbežných kritérií stanoví EÚ kritéria na ukončenie rokovaní, v ktorých jasne vytyčí požiadavky v oblasti právneho štátu, ktoré bude musieť Čierna Hora splniť pred uzavretím príslušných kapitol. Toto nové štádium v procese pristúpenia však môže Čierna Hora dosiahnuť až potom, keď vyrieši nedostatky najmä v takých kritických oblastiach, ako je sloboda médií, boj proti korupcii a obchodovanie s ľuďmi. Od pokroku v kapitolách týkajúcich sa právneho štátu sa bude naďalej odvíjať celkové tempo prístupových rokovaní.

Politická scéna v Čiernej Hore ostáva polarizovaná a opozícia od posledných volieb z jesene 2016 v značnej miere pokračuje v bojkotovaní parlamentu. Obvinenia z korupcie a nezákonného financovania politických strán, ktoré sa objavili začiatkom roka 2019, vyústili do pokojných demonštrácií občanov. Za navrátenie politickej diskusie do parlamentu nesú zodpovednosť všetky strany. Dočasný parlamentný výbor pre ďalšiu reformu volebných a iných právnych predpisov musí ešte naplniť svoje poslanie prostredníctvom dialógu naprieč politickým spektrom. Solídny pokrok sa dosiahol v oblasti plánovania politiky, prijímania pracovníkov na základe zásluh a racionalizácie organizácie štátnej správy, zatiaľ čo odpolitizovanie verejnej služby i naďalej predstavuje osobitný problém, a to aj na miestnej úrovni. Krajina posilnila svoj právny rámec pre oblasť migrácie a azylu. Hospodárstvo Čiernej Hory naďalej výrazne expandovalo. Výška verejného dlhu však dosiahla novú rekordnú hodnotu. Rozvoj súkromného sektora naďalej brzdili nedostatky v podnikateľskom prostredí a v justícii, ako aj vysoká miera neformálnosti, ktorá odráža slabé vykonávacie kapacity kľúčových štátnych inštitúcií, ktoré sú zodpovedné za presadzovanie právneho štátu a hospodárskej súťaže na trhu.

8. **Srbsko** otvorilo v sledovanom období rokovania o 4 kapitolách, čím celkový počet otvorených kapitol dosiahol 16. Dve z nich už boli predbežne uzavreté. Zásadný význam má dosiahnutie pokroku v kapitolách týkajúcich sa právneho štátu a normalizácie vzťahov s Kosovom, od čoho sa bude ďalej odvíjať celkové tempo prístupových rokovaní. Ak si chce Srbsko zachovať celkovo vyvážený charakter svojich prístupových rokovaní s EÚ, musí výrazne zrýchliť tempo reforiem v oblasti právneho štátu, najmä pokiaľ ide o nezávislosť justície, boj proti korupcii, slobodu médií, domáce riešenie vojnových zločinov a boj proti organizovanej trestnej činnosti.

Politická scéna v Srbsku sa vyznačuje čoraz väčšou polarizáciou a zmenšujúcim sa priestorom na vyjadrenie odlišných politických názorov. Je mimoriadne potrebné vytvoriť väčší priestor pre skutočnú diskusiu naprieč politickým spektrom, aby sa dosiahol široký proeurópsky konsenzus, ktorý je základným predpokladom toho, aby táto krajina napredovala na svojej ceste do EÚ. Viaceré opozičné politické strany začali v marci 2019 bojkotovať parlament. Parlamentné praktiky vládnucej koalície viedli k zhoršeniu legislatívnej rozpravy a kontroly a oslabili dohľad parlamentu nad výkonnou mocou. V reakcii na útok na lídra opozičnej strany vypukli v decembri 2018 vypukli v Belehrade každotýždenné protivládne demonštrácie. Hoci v otázke slobody prejavu nebol celkovo zaznamenaný žiaden pokrok, nová mediálna stratégia bola vypracovaná transparentným a inkluzívnym spôsobom. Vzhľadom na závažné problémy v tejto oblasti je teraz potrebné, aby sa táto stratégia bezodkladne prijala a vykonávala. V oblasti poskytovania služieb občanom sa dosiahol určitý pokrok, je však potrebné vynaložiť ďalšie úsilie na profesionalizáciu a odpolitizovanie verejnej správy. V tomto ohľade rozhodujúcu úlohu zohráva schopnosť Srbska prilákať do verejnej správy kvalifikovaných zamestnancov zaoberajúcich sa otázkami súvisiacimi s EÚ a udržať si ich. Prebiehajúci proces ústavnej reformy, ktorý vychádza z vládneho návrhu z októbra 2018, si kladie za cieľ posilniť

záruky nezávislosti justície v súlade s európskymi normami. Hospodárske reformy naďalej prinášali výsledky, a to najmä z hľadiska makroekonomickej stabilizácie. Cenové tlaky zostali utlmené a situácia na trhu práce sa zlepšila. Hlavné štrukturálne reformy verejnej správy, daňovej správy a štátom vlastnených podnikov však napredovali pomaly. Prekážkou rozvoja súkromného sektora sú stále nedostatky v oblasti právneho štátu a presadzovania pravidiel spravodlivej hospodárskej súťaže. Srbsko i naďalej vo výraznej miere prispievalo k riadeniu zmiešaných migračných tokov smerujúcich do EÚ.

Krajina vo všeobecnosti pokračovalo v dialógu s Prištinou sprostredkovanom EÚ, a to i napriek clám zavedeným Kosovom. Srbsko musí ešte vynaložiť značné úsilie a najmä v rámci svojich medzinárodných vzťahov prispieť k vytvoreniu priaznivých podmienok na uzatvorenie komplexnej a právne záväznej dohody s Kosovom. Dosiahnutie takejto dohody je naliehavé a kľúčové, aby mohli Srbsko a Kosovo pokročiť na svojej európskej ceste.

9. **Severné Macedónsko** urobilo obrovský pokrok pri plnení svojho strategického cieľa, ktorým je integrácia do EÚ a NATO. Krajina preukázala svoje odhodlanie napredovať v realizácii programu reforiem EÚ a dosiahla hmatateľné a udržateľné výsledky, najmä pokiaľ ide o plnenie podmienok na otvorenie prístupových rokovaní, ktoré stanovila Rada vo svojich záveroch z júna 2018. Počas sledovaného obdobia vláda a postupne aj opozícia systematicky prejavovali politickú vôľu posunúť sa vpred a napriek existujúcim politickým výzvam došlo k pozitívnej zmene v zmýšľaní. Dosiahnutie udržateľnosti týchto štrukturálnych reforiem je dlhodobým procesom, ktorý si vyžaduje neustálu angažovanosť. Príslušné legislatívne zmeny v týchto oblastiach boli zväčša vykonané inkluzívnym a transparentným spôsobom za účasti opozície, občianskej spoločnosti a medzinárodných partnerov. Prvé konkrétne výsledky boli dosiahnuté v oblasti posilňovania nezávislosti justície, ako aj v oblasti vyšetovania, trestného stíhania a právoplatného odsúdenia v prípadoch korupcie a organizovanej trestnej činnosti, a to aj na vysokej úrovni. V tomto úsilí treba pokračovať s rovnakou intenzitou a transparentným spôsobom, aby sa zabezpečilo profesionálne a nestranné fungovanie justície. Štátna komisia pre predchádzanie korupcie podnikla dôležité kroky v záujme aktívneho boja proti korupcii, ktorá sa týka aj vysokopostavených úradníkov naprieč celým politickým spektrom. Pokiaľ ide o spravodajské a bezpečnostné služby, v spolupráci s NATO a strategickými partnermi boli do praxe zavedené bezpečnostné záruky, ktoré majú zabrániť opätovnému výskytu vážnych problémov z minulosti. Úsilie sa vynaložilo aj na zlepšenie profesionalizácie verejnej správy a Štátna komisia pre predchádzanie korupcie prijala opatrenia v prípadoch údajného spolitizovaného menovania osôb do funkcie. Vo všeobecnosti možno konštatovať, že bol obnovený systém bŕzd a protiváh, čo prispelo k upevneniu demokracie a právneho štátu v krajine. Prezidentské voľby, ktoré sa konali 21. apríla a 5. mája 2019, prebehli pokojným, nenásilným a transparentným spôsobom. Historická dohoda s Gréckom ukončila dlhotrvajúci spor a je názorným príkladom zmierenia tak pre región, ako aj Európu ako celok. Komisia so záujmom očakáva ďalšie vykonávanie Zmluvy o priateľstve s Bulharskom. Po rokoch stagnácie bol v roku 2018 opäť zaznamenaný hospodársky rast na úrovni 2,7 % a zároveň sa ďalej znižovala nezamestnanosť, ktorá však zostáva stále vysoká. Vláda prijala reformy v oblasti zdaňovania príjmov a dôchodkového systému, ako aj ďalšie opatrenia na zlepšenie riadenia verejných financií a zvýšenie transparentnosti. Nedostatok požadovaných zručností, štrukturálne problémy v podnikateľskom prostredí a nedostatočné investície do infraštruktúry však oslabujú konkurencieschopnosť domácich spoločností a bránia im v integrácii do globálnych hodnotových reťazcov.

Vzhľadom na to, že bol dosiahnutý výrazný pokrok a že boli splnené podmienky, ktoré Rada jednomyselne stanovila v júni 2018, Komisia odporúča, aby Rada teraz začala prístupové rokovania so Severným Macedónskom. V záujme zachovania dynamiky reforiem by Komisia v prípade tejto krajiny uplatnila pri rokovacích kapitolách týkajúcich sa justície, základných práv, spravodlivosti, slobody a bezpečnosti posilnený prístup.

- 10. Albánsko** naďalej dosahovalo solídny pokrok a preukazovalo nepretržité odhodlanie napredovať v agende EÚ. Dosiahlo hmatateľné a udržateľné výsledky, najmä pokiaľ ide o plnenie podmienok na otvorenie prístupových rokovaní, ktoré stanovila Rada vo svojich záveroch z júna 2018, a to v atmosfére neustálej politickej polarizácie. Opozičné strany, z ktorých väčšina sa vo februári 2019 vzdala svojho parlamentného mandátu, by sa mali opäť konštruktívne zapojiť do činnosti demokratických inštitúcií a zaviazat' sa k širokému európskemu konsenzu. Plynule sa pokračovalo vo vykonávaní reformy justície, pričom v tejto oblasti sa dosiahol celkovo solídny pokrok, čo vytvorilo predpoklady na výrazné posilnenie justície a upevnenie jej nezávislosti, nestrannosti, profesionality a zodpovednosti. Konkrétne výsledky sa dosiahli pri opätovnom hodnotení všetkých sudcov a prokurátorov (proces previerok). Pokračovalo sa aj v inštitucionálnej reštrukturalizácii justície. V rámci nezávislej samosprávy justície boli zriadené nové orgány, čo následne prispelo k vytvoreniu špecializovaných justičných a vyšetrovacích orgánov zameraných na boj proti organizovanej trestnej činnosti a korupcii. Rázne opatrenia sa naďalej prijímali v oblasti boja proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti vrátane boja proti obchodovaniu s drogami a ich pestovaniu, čo prispelo k dosahovaniu solídnych výsledkov z hľadiska aktívneho vyšetrovania, trestného stíhania a odsúdenia. V posledných rokoch preukazovalo Albánsko pevné odhodlanie bojovať proti výrobe a obchodovaniu s kanabisom. Zintenzívnila sa aj medzinárodná policajná spolupráca, najmä s členskými štátmi EÚ, ktorá vyústila do celého radu úspešných rozsiahlych operácií v oblasti presadzovania práva a viedla k zatknutiu a trestnému stíhaniu vodcov organizovaných zločineckých sietí. Dosahovanie solídnych výsledkov pri aktívnom vyšetrovaní, trestnom stíhaní a odsúdení v prípadoch korupcie na všetkých úrovniach a v prípadoch organizovanej trestnej činnosti zostáva dlhodobou výzvou, ktorá si od Albánska naďalej vyžaduje zvýšené a neustále úsilie, ako aj operačnú spoluprácu s členskými štátmi EÚ.

Okrem toho pokračovala reforma verejnej správy, ktorej hlavným cieľom je zvýšiť profesionalitu a transparentnosť procesu prijímania zamestnancov vo verejnej službe, ako aj posilniť tvorbu politiky konsolidáciou štruktúr koordinácie medzi jednotlivými sektormi a vytvorením regulačného rámca pre posudzovanie vplyvu. Ďalej sa prijímali opatrenia na posilnenie účinnej ochrany ľudských práv vrátane práv príslušníkov menšín a Rómov, ako aj antidiskriminačných politík. Došlo k ďalšiemu zvýšeniu hospodárskeho rastu, a to z 3,8 % v roku 2017 na 4,2 % v roku 2018, a súčasne k zníženiu nezamestnanosti a rozpočtového deficitu, hoci sa ďalej udržujú na vysokej úrovni. Nedostatok výrobného know-how, nízka úroveň vzdelania a transferu technológií oslabujú konkurencieschopnosť tejto krajiny a bránia jej v integrácii do medzinárodných hodnotových reťazcov.

Vzhľadom na to, že bol dosiahnutý výrazný pokrok a že boli splnené podmienky, ktoré Rada jednomyselne stanovila v júni 2018, Komisia odporúča, aby Rada teraz začala prístupové rokovania s Albánskom. V záujme zachovania dynamiky reforiem by Komisia v prípade tejto krajiny uplatnila pri rokovacích kapitolách týkajúcich sa justície, základných práv, spravodlivosti, slobody a bezpečnosti posilnený prístup. Albánsko musí naďalej dosahovať solídne výsledky v oblasti boja proti korupcii na všetkých úrovniach a boja proti organizovanej trestnej činnosti. V záujme udržania a upevnenia pokroku,

ktorý táto krajina dosiahla, je rovnako potrebné dosiahnuť aj širší národný konsenzus v otázke základnej priority, ktorou je integrácia do EÚ, a prekonať tak súčasnú polarizáciu a následne prejavíť politickú vôľu napriek straníckym rozporom.

11. V **Kosove** sa celková politická situácia javila ako problematická. Pokrok, ktorý sa dosiahol v niektorých kľúčových reformách súvisiacich s EÚ, zatienilo rozhodnutie vlády zaviesť na dovoz zo Srbska a Bosny a Hercegoviny 100 % clo, čo bolo v rozpore so Stredoeurópskou dohodou o voľnom obchode a duchom dohody o stabilizácii a pridružení. Kosovo by malo toto opatrenie bezodkladne zrušiť a zamerať sa na urýchlenie vykonávania dohody o stabilizácii a pridružení, čo si vyžaduje široký konsenzus naprieč politickým spektrom. Zároveň by malo účinne vykonávať nedávno prijaté právne predpisy v oblasti právneho štátu a verejnej správy a dokončiť vykonávanie európskeho programu reforiem. Treba vyvinúť značné úsilie, aby sa zamedzilo politickému zasahovaniu do procesu prijímania vyšších štátnych zamestnancov a koordinovanejší postup sa vyžaduje v oblasti boja proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti. Menovanie do verejných funkcií v prípade osôb, ktoré boli odsúdené za vojnové zločiny alebo korupciu či organizovanú trestnú činnosť, je v rozpore s európskymi hodnotami. Treba rázne riešiť vysokú mieru korupcie a organizovanej trestnej činnosti, a to aj na severe Kosova. Určitý pokrok sa dosiahol v hospodárskej oblasti, a to v podobe udržateľného rastu a určitých zlepšení podnikateľského prostredia. Mali by sa však prijať opatrenia, ktoré prispejú k zvýšeniu hospodárskej činnosti a zamestnanosti, zabezpečeniu súladu rozpočtu s existujúcimi fiškálnymi pravidlami a k riešeniu problému neformálneho hospodárstva.

Komisia v júli 2018 potvrdila, že Kosovo splnilo všetky kritéria v oblasti liberalizácie vízového režimu schválené Radou. Návrh Komisie o liberalizácii vízového režimu získal v marci 2019 podporu Európskeho parlamentu už v prvom čítaní. Tento návrh sa momentálne nachádza v Rade, ktorá by ho mala čo najskôr prerokovať. Kosovo by sa malo naďalej usilovať o dodržiavanie všetkých kritérií, a to najmä v oblasti právneho štátu a migrácie.

Krajina vo všeobecnosti pokračovala v dialógu s Belehradom, ktorý sprostredkúva EÚ. Kosovo však musí ešte vynaložiť značné úsilie a prispieť k vytvoreniu priaznivých podmienok na uzatvorenie komplexnej a právne záväznej dohody so Srbskom. Dosiahnutie takejto dohody je naliehavé a kľúčové, aby mohli Kosovo a Srbsko napredovať na svojej európskej ceste. Kosovská vláda musí zrušiť clá na dovoz zo Srbska a Bosny a Hercegoviny.

IV. PRÍLOHY

- 1. Závery a odporúčania zo stanoviska Komisie k žiadosti Bosny a Hercegoviny o členstvo v Európskej únii**
- 2. Zhrnutia zistení zo správ**
- 3. Vykonávanie stratégie pre západný Balkán a agendy priorít zo Sofie: väčšia angažovanosť EÚ**
- 4. Štatistická príloha**

PRÍLOHA 1 – Závěry a odporúčania zo stanoviska Komisie k žiadosti Bosny a Hercegoviny o členstvo v Európskej únii

Bosna a Hercegovina zatiaľ dostatočne nespĺnila kritériá týkajúce sa stability inštitúcií zaručujúcich demokraciu, právny štát, ľudské práva a rešpektovanie a ochranu menšín, ktoré stanovila Európska rada v Kodani v roku 1993. V tomto ohľade musí krajina vyvinúť značné úsilie, aby dostatočne splnila uvedené kritériá posilnením svojich inštitúcií v záujme zaručenia demokracie, právneho štátu, ľudských práv a rešpektovania a ochrany menšín. Bosna a Hercegovina musí zosúladiť svoj ústavný rámec s európskymi normami a zabezpečiť funkčnosť svojich inštitúcií, aby bola schopná prevziať záväzky EÚ. Zatiaľ čo decentralizovaná štruktúra štátu je v súlade s členstvom v EÚ, Bosna a Hercegovina bude musieť reformovať svoje inštitúcie, aby bola schopná účinne sa zapojiť do rozhodovania v rámci EÚ a v plnej miere vykonávať a presadzovať *acquis*.

Bosna a Hercegovina musí zlepšiť svoj volebný rámec a fungovanie súdnictva. Zároveň by mala posilniť prevenciu a boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti, vrátane prania špinavých peňazí a terorizmu, ako aj zabezpečiť účinné fungovanie systému riadenia hraníc, migračného a azylového systému. Musí zintenzívniť ochranu základných práv všetkých občanov vrátane zabezpečenia priaznivého prostredia pre občiansku spoločnosť a zmierenie, ako aj ochrany a začlenenia zraniteľných skupín. Zároveň musí dokončiť základné kroky v rámci reformy verejnej správy.

Pokiaľ ide o hospodárske kritériá, Bosna a Hercegovina dosiahla určitý stupeň makroekonomickej stability. S cieľom priblížiť sa k dosiahnutiu fungujúceho trhového hospodárstva, ktoré patrí medzi kritériá, ktoré Európska rada stanovila v Kodani v roku 1993, musí však Bosna a Hercegovina venovať osobitnú pozornosť urýchleniu svojich rozhodovacích postupov a zlepšeniu podnikateľského prostredia, ako aj efektívnosti a transparentnosti verejného sektora, najmä verejných podnikov. Krajina by mala riešiť prekážky brániace riadnemu fungovaniu trhových mechanizmov, ako je slabý právny štát, značná byrokracia, korupcia, zdĺhavé a nadmieru zložité správne postupy a vysoká roztrieštenosť vnútorného trhu krajiny. V záujme toho, aby bolo možné zvládnuť strednodobý cieľ s konkurenčnými tlakmi a trhovými silami v rámci Únie, musí Bosna a Hercegovina venovať osobitnú pozornosť nízkej kvalite vzdelávania a jeho nedostatočnej orientácii na potreby trhu práce, kvalitu fyzického kapitálu, ako je nedostatočný rozvoj dopravnej a energetickej infraštruktúry a pomalé prispôsobovanie hospodárskej štruktúry krajiny.

Treba zlepšiť výsledky Bosny a Hercegoviny pri plnení záväzkov stanovených v dohode o stabilizácii a pridružení, najmä pokiaľ ide o vytvorenie parlamentného rozmeru dohody, a prijatím národného plánu pre prijatie *acquis* EÚ

Pokiaľ ide o úroveň pripravenosti prevziať záväzky, ktoré vyplývajú z členstva v EÚ, Bosna a Hercegovina je celkovo v počiatočnej fáze a musí značne zintenzívniť postup zosúladovania s *acquis* EÚ a vykonávať a presadzovať súvisiace právne predpisy. Osobitná pozornosť by sa mala venovať oblastiam, ako je voľný pohyb tovaru, právo usadiť sa a sloboda poskytovať služby, informačná spoločnosť a médiá, poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka, rybníctvo, dopravná politika, energetika, hospodárska a menová politika, štatistika, sociálna politika a zamestnanosť, politika v oblasti podnikania a priemyslu, regionálna politika a koordinácia štrukturálnych nástrojov, vzdelávanie a kultúra, ochrana spotrebiteľa a zdravia a finančná kontrola.

Pristúpenie Bosny a Hercegoviny by malo obmedzený všeobecný vplyv na politiky Európskej únie a neovplyvnilo by kapacitu Únie v oblasti zachovania a prehĺbenia vlastného rozvoja.

Zistené problémy funkčnosti v rámci Bosny a Hercegoviny, najmä v súvislosti s vnútorným rozhodovacím procesom, ako aj neistota a prekryvanie medzi rôznymi úrovňami verejnej správy v krajine vo viacerých kompetenciách by zároveň mohli negatívne ovplyvniť rozhodovací proces na úrovni EÚ, predovšetkým pokiaľ ide o záležitosti vyžadujúce jednotnosť všetkých členských štátov EÚ. Bosna a Hercegovina by sa preto mala zapojiť do procesu na riešenie problémov funkčnosti s cieľom splniť požiadavky na členstvo v EÚ a prevziať súvisiace záväzky.

Komisia sa domnieva, že rokovania s Bosnou a Hercegovinou o pristúpení k Európskej únii by sa mali otvoriť, keď krajina dosiahne potrebný stupeň súladu s kritériami týkajúcimi sa členstva, a najmä s kodanskými politickými kritériami, na základe ktorých sa vyžaduje stabilita inštitúcií zaručujúcich predovšetkým demokraciu a právny štát. Bosna a Hercegovina bude musieť zásadne zlepšiť svoj legislatívny a inštitucionálny rámec s cieľom zaistiť splnenie nasledujúcich kľúčových priorít:

Demokracia/funkčnosť

1. Zabezpečiť, aby sa voľby konali v súlade s európskymi normami uplatňovaním odporúčaní OBSE/ODIHR a príslušných odporúčaní Benátskej komisie, zabezpečením transparentnosti financovania politických strán a uskutočnením komunálnych volieb v Mostare.
2. Zabezpečiť výsledky, pokiaľ ide o fungovanie koordinačného mechanizmu pre záležitosti EÚ na všetkých úrovniach, a to aj vypracovaním a prijatím národného programu na prijatie *acquis* EÚ.
3. Zabezpečiť riadne fungovanie Parlamentného výboru pre stabilizáciu a pridruženie.
4. Zásadne zlepšiť inštitucionálny rámec aj na ústavnej úrovni s cieľom:
  - a) zabezpečiť právnu istotu, pokiaľ ide o rozdelenie kompetencií medzi jednotlivé úrovne verejnej správy;
  - b) zaviesť doložku o nahradení, ktorá umožní, aby štát po pristúpení dočasne vykonával kompetencie ostatných úrovní verejnej správy v záujme prevencie a nápravy porušenia práva EÚ;
  - c) zaručiť nezávislosť súdnictva vrátane jeho samosprávnej inštitúcie (Vysoká rada pre sudcov a prokuratúru);
  - d) reformovať ústavný súd vrátane riešenia otázky medzinárodných sudcov a zabezpečiť vykonanie jeho rozhodnutí;
  - e) zaručiť právnu istotu, vrátane vytvorenia súdneho orgánu povereného zabezpečením jednotného výkladu práva v celej Bosne a Hercegovine;
  - f) zabezpečiť rovnosť a nediskrimináciu občanov, najmä v súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva vo veci *Sejdić-Finci*;
  - g) v súlade s *acquis* zabezpečiť, aby všetky správne orgány poverené vykonávaním *acquis* pracovali iba na základe profesionality, a zrušiť právo veta pri ich rozhodovaní.
5. Prijatť konkrétne opatrenia na podporu prostredia, ktoré prispieva k zmiereniu a prekonaniu vojnového dedičstva.

Právny štát

6. Zlepšiť fungovanie súdnictva prijatím nových právnych predpisov týkajúcich sa Vysoké rady pre sudcov a prokuratúru a súdov Bosny a Hercegoviny v súlade s európskymi normami.
7. Posilniť prevenciu a boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti vrátane prania špinavých peňazí a terorizmu, konkrétne prostredníctvom:
  - a) prijatia a vykonávania právnych predpisov o konflikte záujmov a ochrane

- oznamovateľov;
  - b) zabezpečenia účinného fungovania a koordinácie protikorupčných orgánov;
  - c) zosúladenia právnych predpisov a posilnenia kapacít v oblasti verejného obstarávania;
  - d) zabezpečenia účinnej spolupráce medzi orgánmi presadzovania práva a prokuratúrami;
  - e) preukázania pokroku smerom k výsledkom dosiahnutým v oblasti proaktívnych vyšetrovaní, potvrdených obvinení, trestných stíhaní a právoplatných odsúdení za organizovanú trestnú činnosť a korupciu, a to aj na vysokej úrovni;
  - f) odpolitizovania a reštrukturalizácie verejných podnikov a zabezpečenia transparentnosti privatizačných procesov.
8. Zabezpečiť na všetkých úrovniach účinnú koordináciu kapacít na riadenie hraníc a riadenie migrácie, ako aj fungovanie azylového systému.

Základné práva

- 9. Posilniť ochranu práv všetkých občanov, najmä zabezpečením vykonávania právnych predpisov o nediskriminácii a rodovej rovnosti.
- 10. Zabezpečiť právo na život a zákaz mučenia, najmä a) zrušením odkazu na trest smrti v ústave subjektu Republika srbská a b) stanoviť národný preventívny mechanizmus proti mučeniu a zlému zaobchádzaniu.
- 11. Zabezpečiť priaznivé prostredie pre občiansku spoločnosť, najmä dodržiavaním európskych noriem v oblasti slobody združovania a zhromažďovania.
- 12. Zaručiť slobodu prejavu a médií a ochranu novinárov, najmä a) zabezpečením primeraných následných opatrení na justičnej úrovni v prípadoch hrozieb a násillia proti novinárom a pracovníkom médií a b) zabezpečením finančnej udržateľnosti systému verejnoprávneho vysielania.
- 13. Zlepšiť ochranu a začlenenie zraniteľných skupín, predovšetkým osôb so zdravotným postihnutím, detí, LGBTI osôb, príslušníkov rómskej komunity, zadržaných osôb, migrantov a žiadateľov o azyl, ako aj vysídlených osôb a utečencov v súlade s cieľom uzavrieť prílohu VII k Daytonskej mierovej dohode.

reforma verejnej správy

- 14. Dokončiť základné kroky reformy verejnej správy v záujme zlepšenia celkového fungovania verejnej správy zabezpečením profesionálnej a odpolitizovanej verejnej služby a koordinovaného prístupu k tvorbe politík v celej krajine.

Komisia povzbudzuje Bosnu a Hercegovinu na všetkých úrovniach verejnej správy, aby odsúhlasila a vykonala opatrenia sociálno-ekonomickej reformy v súlade s politickými usmerneniami programu hospodárskych reforiem.

Komisia zároveň nabáda Bosnu a Hercegovinu, aby pokračovala v zapájaní sa do regionálnej spolupráce a posilňovania bilaterálnych vzťahov so susednými krajinami vrátane uzavretia dohôd o vymedzení hraníc a usilovania sa o trvalé zmierenie na západnom Balkáne.

Komisia odporúča Rade, aby prediskutovala toto stanovisko a následné opatrenia, ktoré nadviažu na uvedené kľúčové priority po vytvorení orgánov verejnej správy v Bosne a Hercegovine.

Komisia bude sledovať pokrok Bosny a Hercegoviny v inštitucionálnom rámci dohody o stabilizácii a pridružení a naďalej bude finančne podporovať krajinu na základe nástroja predvstupovej pomoci.

Komisia predloží správu o Bosne a Hercegovine ako súčasť balíka týkajúceho sa rozširovania v roku 2020, v ktorom sa bude skúmať vykonávanie uvedených kľúčových priorít so zreteľom na budúce kroky krajiny na ceste do EÚ.

PRÍLOHA 2 – Zhrnutia zistení zo správ

Turecko

Výnimočný stav vyhlásený 15. júla 2016 v nadväznosti na pokus o štátny prevrat bol ukončený 18. júla 2018, keď uplynulo jeho posledné predĺženie, turecký parlament však okamžite na to prijal zákon, ktorým boli mnohé prvky výnimočného stavu zachované na ďalšie tri roky. Zákon obmedzuje určité základné slobody, pričom umožňuje najmä prepustiť zamestnancov verejnej správy (vrátane sudcov) a predĺžiť zadržiavanie, obmedziť slobodu pohybu a verejného zhromažďovania a rozširuje právomoci vládou menovaných guvernérov provincií.

EÚ, ktorá pokus o štátny prevrat okamžite a dôrazne odsúdila, zopakovala svoju plnú podporu demokratickým inštitúciám krajiny a uznala legitímnu potrebu Turecka prijať rýchle a primerané opatrenia vzhľadom na túto závažnú hrozbu. Všeobecný rozsah a kolektívna povaha opatrení, ktoré boli prijaté po neúspešnom pokuse o štátny prevrat v rámci výnimočného stavu, ako sú rozsiahle prepúšťanie, zatýkanie a zadržiavanie, však naďalej vyvolávali veľmi závažné obavy.

Počas výnimočného stavu bolo vydaných 36 dekrétov, ktoré obmedzujú určité občianske a politické práva, ako aj práva na obhajobu, rozširujú právomoci polície a prokurátorov pri vyšetrovaniach a trestných stíhaniach a takisto predpokladajú prepúšťanie viac ako 152 000 štátnych zamestnancov vrátane akademických pracovníkov, učiteľov a verejných činiteľov.

Ústavný súd rozhodol, že nemá mandát na preskúmanie zákonnosti dekrétov vydaných na základe právomocí udelených počas výnimočného stavu. Parlament preskúmal 32 z nich. Turecké orgány zriadili v máji 2017 Komisiu pre vyšetrenie opatrení v rámci výnimočného stavu, ktorej úlohou je preskúmať všetky sťažnosti jednotlivo.

K máju 2019 bolo podaných 126 600 žiadostí. Komisia pre vyšetrenie opatrení ich preskúmala 70 406 a iba 5 250 z nich viedlo k opätovnému získaniu pracovného miesta, zatiaľ čo 65 156 sťažností bolo zamietnutých. Vybavených nebolo ešte 55 714 žiadostí. Miera spracúvania žiadostí vzbudzuje obavy, či sa každý prípad posudzuje jednotlivo. Keďže neprebiehajú žiadne vypočutia, žiadateľom všeobecne chýbajú procesné záruky a rozhodnutia sa prijímajú na základe písomných dokumentov týkajúcich sa pôvodného prepustenia, a všetky tieto skutočnosti vzbudzujú pochybnosti o tom, do akej miery je komisia pre vyšetrenie opatrení účinným súdnym prostriedkom nápravy.

Ukončením výnimočného stavu Turecko zrušilo svoje výnimky z vykonávania Európskeho dohovoru o ľudských právach a Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (ICCPR). Úplný postup monitorovania, ktorý v apríli 2017 Parlamentné zhromaždenie Rady Európy obnovilo, je však naďalej zachovaný.

S výnimkou zriadenia Komisie pre vyšetrenie opatrení v rámci výnimočného stavu sa schopnosť Turecka zabezpečiť účinný vnútroštátny právny prostriedok nápravy v zmysle Európskeho súdu pre ľudské práva ešte viac oslabila. Niekoľko súdnych rozhodnutí priaznivých voči významným obvineným osobám vrátane obhajcov ľudských práv rýchlo zrušil iný či dokonca ten istý súd, v niektorých prípadoch na základe pripomienok zástupcov výkonnej moci.

Mnoho obhajcov ľudských práv, aktivistov občianskej spoločnosti, pracovníkov médií, akademických pracovníkov, politikov, lekárov, právnikov, sudcov a lesbičiek, gejov, bisexuálnych, transrodových a intersexuálnych osôb (LGBTI) je stále zadržovaných – v niektorých prípadoch bez obvinenia – a čelia očierňujúcim kampaniam médií a vysoko postavených politikov. Priestor pre organizácie občianskej spoločnosti, ktoré pôsobia v oblasti základných práv a slobôd, sa ďalej zmenšil, čo je ilustrované najmä zavedením ďalších administratívnych

prekážok. Organizáciám na ochranu práv, ktorých činnosť bola počas výnimočného stavu ukončená, nebol v súvislosti s konfiškáciami ponúknutý žiadny právny prostriedok nápravy. Od októbra 2018 sú organizácie občianskej spoločnosti v nadväznosti na zmenu rokovacieho poriadku parlamentu vylúčené z procesu legislatívnych konzultácií v parlamentných výboroch. Neexistujú inkluzívne mechanizmy pre čo najširšie konzultácie v celej spoločnosti.

Turecko sa ešte musí zaoberať kľúčovými odporúčaniami Rady Európy a jej orgánov. Obvinenia z protiprávneho konania musia byť vznesené transparentnými postupmi a na individuálnom základe. Trestnú zodpovednosť jednotlivca možno stanoviť iba vtedy, ak sa bude úplne dodržiavať oddelenie právomocí, úplná nezávislosť justície a právo každého na spravodlivý proces.

Nový prezidentský systém sústredil moc do rúk výkonnej moci a výrazne obmedzil legislatívnu funkciu parlamentu a jeho a funkciu dohľadu. Od júla 2018 parlament prijal 17 právnych predpisov vrátane kontroverzných zmien svojho rokovacieho poriadku. Ministri už nepredstupujú pred poslancov parlamentu, ktorí môžu klást len písomné otázky.

Rastúca politická polarizácia, najmä v rámci príprav na komunálne voľby v marci 2019, naďalej bráni konštruktívnemu parlamentnému dialógu. Pokračuje marginalizácia opozície, najmä Ľudovej demokratickej strany (HDP), a mnohí zákonodarcovia, ktorí sú členmi HDP, sú zadržávaní. Dlhodobé nedostatky systému parlamentnej imunity sa neriešia.

Prezidentské a parlamentné voľby v júni 2018 a komunálne voľby v marci 2019 sa vyznačovali veľkou volebnou účasťou. Voliči mali možnosť skutočnej voľby napriek tomu, že kandidáti nemali podmienky na to, aby súťažili na rovnakom základe. Vládnuca strana mala značnú výhodu, a to aj vďaka nadmernej pozornosti, ktorú jej venovali verejné a súkromné médiá blízke vláde. Najvyššia volebná rada po komunálnych voľbách vyhlásila, že štyria zvolení starostovia a členovia obecných zastupiteľstiev na juhovýchode Turecka nie sú oprávnení ujať sa svojej funkcie, hoci ich kandidatúry boli pred voľbami schválené. Takisto vyhlásila výsledky komunálnych volieb starostu v Istanbule za neplatné a ich opakovanie naplánovala na 23. júna. Rozhodnutia Najvyššej volebnej rady zopakovať voľby v Istanbule, ako aj udeliť funkciu starostov jednotlivých obcí na juhovýchode krajiny kandidátom, ktorí sa umiestnili na druhom mieste, sú zdrojom vážnych obáv, pokiaľ ide o dodržiavanie zákonnosti a integrity volebného procesu a nezávislosť tejto inštitúcie od politického tlaku. Sú v rozpore so samotnou podstatou demokratického volebného procesu, ktorou je presadiť vôľu ľudu. Proti vyhláseniu komunálnych volieb starostu v Istanbule za neplatné a ich opakovaniu výrazne namietali opozičné strany.

Úplné nadobudnutie účinnosti prezidentského systému pretvorilo výkonnú moc a štátnu správu. Prezidentský systém vrátane zrušenia funkcie predsedu vlády a iných funkcií, napríklad podtajomníkov ministerstiev, viedlo k väčšej politizácii verejnej správy. Prezident má teraz právomoc menovať riaditeľov prevažnej väčšiny verejných regulačných orgánov.

Pokračujúce zatýkanie a prepúšťanie miestnych politikov a menovanie správcov, ako aj svojvoľný charakter týchto menovaní, ku ktorým dochádzalo pred komunálnymi voľbami v marci 2019, pripravili voličov o politické zastúpenie na miestnej úrovni a hrozilo, že tak dôjde k vážnemu narušeniu demokracie na miestnej úrovni.

Vláda prepracovala právny rámec, ktorý upravuje vzťahy medzi civilnou a vojenskou sférou a významne posilnila právomoci výkonnej zložky nad armádou, čím posilnila civilný dohľad. V rámci ústavných zmien boli fakticky zrušené vysoké vojenské súdy, avšak vojsko a spravodajské služby naďalej nemajú dostatočnú zodpovednosť voči parlamentu a bezpečnostní pracovníci naďalej využívajú rozsiahlu právnu ochranu. Parlamentná komisia

pre dohľad v oblasti presadzovania práva bola aj naďalej neefektívna. Právny rámec pre dohľad nad vojenskými výdavkami sa stále nezlepšil.

Situácia na juhovýchode krajiny bola aj napriek zlepšeniu bezpečnostného prostredia naďalej problematická. Vláda pokračovala v bezpečnostných operáciách kvôli opakujúcim sa násilným činom Strany kurdských pracujúcich (PKK), ktorá je naďalej na zozname osôb, skupín a subjektov zapojených do teroristických činov, ktorý vypracovala EÚ. Hoci má vláda legitímne právo bojovať proti terorizmu, jej zodpovednosťou je zároveň zabezpečiť, aby sa tak dialo v súlade so zásadami právneho štátu, ľudskými právami a základnými slobodami. Protiteroristické opatrenia musia byť primerané. Napriek určitej obnove bolo odškodnených len niekoľko vnútorne vysídlených osôb. Pokiaľ ide o obnovenie dôveryhodného politického procesu potrebného na dosiahnutie mierového a udržateľného riešenia, k žiadnemu viditeľnému vývoju nedošlo.

V oblasti **reformy verejnej správy** je pripravenosť Turecka mierna a v oblasti verejnej služby a riadenia ľudských zdrojov došlo k výraznému zhoršeniu situácie, čo ovplyvnilo aj vývoj politiky a zodpovednosť. Zmeny systému verejnej služby ešte viac zvýšili politizáciu správy. Menovania do vyšších riadiacich funkcií na základe zásluhovosti a súťaže sú stále výnimkou. Vážne procesné nedostatky vzbudzujú pochybnosti o tom, do akej miery môže Komisia pre vyšetrovanie opatrení v rámci výnimočného stavu predstavovať pre prepustených verejných činiteľov účinný prostriedok nápravy.

Pripravenosť justičného systému Turecka je v počiatočnom štádiu. Došlo k ďalšiemu výraznému zhoršeniu situácie a odporúčania z predchádzajúcich správ neboli prijaté alebo vykonané. Pretrvával politický tlak na sudcov a prokurátorov a pokračovalo sa v presunoch mnohých sudcov a prokurátorov proti ich vôli. Tento jav má naďalej negatívny vplyv na nezávislosť a celkovú kvalitu a efektívnosť justície. Prijímanie vysokého počtu nových sudcov a prokurátorov v rámci súčasného systému vyvoláva znepokojenie, pretože neboli prijaté žiadne opatrenia, ktoré by riešili neexistenciu vopred stanovených objektívnych a jednotných kritérií na ich prijímanie a povyšovanie, ktoré by boli založené na zásluhovosti. Justičná akadémia v Turecku bola opäť zriadená prezidentským dekrétom po tom, ako bola predtým počas výnimočného stavu zatvorená. Odstrašujúci účinok prepúšťania a nútené presuny sudcov a prokurátorov pretrvávajú a existuje riziko, že sa tým vyvolá rozšírená autocenzúra. Neboli prijaté žiadne opatrenia na obnovenie právnych záruk s cieľom zabezpečiť nezávislosť justície od výkonnej moci či posilniť nezávislosť Rady sudcov a prokurátorov. Stratégia reformy justície na roky 2019 – 2023 bola oznámená v auguste 2018, zatiaľ však nebola prijatá. Turecko konzultovalo návrh stratégie s Radou Európy a Komisiou.

Pokiaľ ide o **boj proti korupcii**, krajina sa nachádza v počiatočnom štádiu. V dôsledku toho, že zrušené orgány pôsobiace v oblasti prevencie neboli nahradené nezávislým orgánom v súlade s Dohovorom Organizácie Spojených národov proti korupcii, ktorého je Turecko zmluvnou stranou, situácia v tejto oblasti sa zhoršila. Právny aj inštitucionálny rámec naďalej umožňovali neprípustné ovplyvňovanie vyšetrovania a trestného stíhania v prípadoch korupcie vysokopostavených osôb zo strany výkonnej moci. Legislatívne zmeny, s ktorými sa počítalo v predchádzajúcich stratégiách boja proti korupcii, neboli vykonané. Právne predpisy v oblasti verejného obstarávania boli naďalej nezlučiteľné s *acquis* EÚ a rozsah výnimiek zo zákona o verejnom obstarávaní sa ešte zvýšil. Neexistencia ráznej stratégie a akčného plánu v oblasti boja proti korupcii je znakom nedostatku politickej vôle rozhodne bojovať proti korupcii. Neexistuje žiadny stály, funkčne nezávislý protikorupčný orgán, ani špecializovaná prokuratúra, ktorá by viedla vyšetrovania v oblasti boja proti korupcii a v tejto oblasti pôsobí len niekoľko špecializovaných súdov. Korupcia je vo všeobecnosti veľmi rozšírená a naďalej vyvoláva znepokojenie.

Turecko dosahuje v **oblasti boja proti organizovanej trestnej činnosti** určitú úroveň pripravenosti, celkový pokrok je však obmedzený. Krajina musí zlepšiť svoje právne predpisy v oblasti počítačovej kriminality, konfiškácie majetku a ochrany svedkov. Ochrana údajov v Turecku stále nie je v súlade s európskymi normami a táto oblasť sa bude musieť zrevidovať, aby sa zabezpečilo vykonávanie operačnej dohody s Europolom, o ktorej sa v súčasnosti rokuje. Turecko by malo vypracovať a zaviesť komplexnejší a ucelenejší právny rámec na konfiškáciu príjmov z trestnej činnosti a zlepšiť svoju schopnosť spravovať zmrazené aktíva.

Turecko dosiahlo solídny pokrok v oblasti **migračnej a azylovej politiky** a naďalej sa zaviazalo k účinnému vykonávaniu vyhlásenia EÚ a Turecka z marca 2016. Pri neoprávnenom prekračovaní hraníc z Turecka na ostrovy v Egejskom mori bol od nadobudnutia účinnosti vyhlásenia zaznamenaný klesajúci trend, k čomu prispelo aj intenzívnejšie úsilie tureckých orgánov presadzovania práva. Turecko nepretržite vynakladalo mimoriadne úsilie pri poskytovaní rozsiahlej a bezprecedentnej humanitárnej pomoci a podpory pre viac ako 3,6 milióna registrovaných utečencov zo Sýrie a približne 370 000 registrovaných utečencov z iných krajín, a prichýlilo tak najväčšiu komunitu utečencov na svete. Turecko zriadilo sedem pracovných skupín na vykonávanie technickej práce týkajúcej sa zostávajúcich kritérií v rámci dialógu o liberalizácii vízového režimu. V oblasti harmonizácie vízovej politiky Turecka so spoločnou vízovou politikou EÚ sa však nedosiahol žiaden pokrok.

Výrazne zhoršená situácia pretrváva v oblasti **ľudských a základných práv**. Hoci právny rámec zahŕňa všeobecné záruky v oblasti dodržiavania ľudských a základných práv, je potrebné ho ešte zosúladiť s Európskym dohovorom o ľudských právach (EDLP) a judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva (ESLP). K výraznému zhoršeniu situácie došlo v oblasti slobody prejavu, slobody zhromažďovania a združovania a procesných a vlastníckych práv. V právnych predpisoch, ktoré boli zavedené okamžite po zrušení výnimočného stavu a ktoré odstránili zásadné záruky chrániace aktivistov občianskej spoločnosti, obhajcov ľudských práv, novinárov, akademických pracovníkov a iné osoby pred zneužívaním, k žiadnym zmenám nedošlo. Presadzovaniu práv bráni fragmentácia a obmedzená nezávislosť verejných inštitúcií zodpovedných za ochranu týchto práv a slobôd, ako aj absencia nezávislej justície. Práva odborových zväzov sú naďalej pod veľkým tlakom. Neboli prijaté žiadne kroky na vyšetrenie, trestné stíhanie alebo potrestanie tých, ktorí sa podieľali na vážnom porušovaní ľudských práv. Atmosféra zastrašovania vládla v celej spoločnosti, keďže výnimočný stav sa využíval na zúženie priestoru pre nesúhlasné či alternatívne názory. V decembri 2018 dosiahol celkový počet osôb vo väzení bez obžaloby alebo vo vyšetrovacej väzbe 57 000, čo je viac ako 20 % všetkých väzňov. Väznice sú preplnené a podmienky v nich sa zhoršujú. Prísne obmedzenia slobody prejavu pokračovali a trend trestného stíhania spisovateľov, používateľov sociálnych médií a ďalšej verejnosti, dokonca aj detí, za urážku prezidenta sa dramaticky zvýšil. Nedostatočná transparentnosť, pokiaľ ide o vlastníctvo médií, naďalej vyvoláva pochybnosti o nezávislosti redakčných pripomienok. Rómovia⁸ naďalej žijú vo veľmi zlých podmienkach, často nemajú prístup k základným verejným službám a spoliehajú sa na sociálne dávky. Projekty obnovy miest naďalej postihujú predovšetkým ich osady a dochádza k nútenému vysídľovaniu celých rodín. Práva najzraniteľnejších skupín a osôb patriacich k menšinám potrebujú lepšiu ochranu. Vážne obavy naďalej vzbudzuje rodovo motivované násilie, diskriminácia, nenávistné prejavy proti menšinám, trestné činy z nenávisťi a porušovanie ľudských práv LGBTI osôb.

Turecko uvítalo opätovnú snahu OSN viesť so zainteresovanými stranami konzultácie o prípadnom obnovení rokovaní o cyperskej otázke. Napätie v regióne sa zvýšilo v súvislosti

---

⁸ V súlade s terminológiou európskych inštitúcií tu zastrešujúci pojem „Rómovia“ odkazuje na celý rad rôznych skupín bez toho, aby popieral špecifiká týchto skupín.

s možnosťou prieskumu uhl'ovodíkov pri pobreží Cypru, a to vzhľadom na kroky a vyhlásenia Turecka, ktoré sponchýňujú právo Cyperskej republiky na ťažbu zdrojov uhl'ovodíkov vo výhradnej hospodárskej zóne Cypru. V máji 2019 vyslalo Turecko do výhradnej hospodárskej zóny Cypru vrtnú plošinu sprevádzanú vojenskými plavidlami, čo viedlo k ďalšej eskalácii napätia. Komisia pripomína vyhlásenie Európskej rady z marca 2018, v ktorom Rada dôrazne odsudzuje pokračujúce nezákonné aktivity Turecka vo východnom Stredozemí a v Egejskom mori. Zároveň v ňom pripomína záväzok Turecka rešpektovať medzinárodné právo a dobré susedské vzťahy a vyzýva Turecko, aby rešpektovalo zvrchované práva Cypru na prieskum a ťažbu svojich prírodných zdrojov v súlade s právom EÚ a medzinárodným právom. V marci 2019 EÚ vyzvala Turecko, aby sa zdržalo akéhokoľvek takéhoto nezákonného konania, na ktoré by reagovala primeraným spôsobom a v plnej solidarite s Cyprom.

EÚ opakovane zdôrazňovala zvrchované práva členských štátov EÚ, medzi ktoré patrí právo uzatvárať bilaterálne dohody a právo na prieskum a ťažbu svojich prírodných zdrojov v súlade s *acquis* EÚ a s medzinárodným právom vrátane Dohovoru OSN o morskom práve. Turecko doteraz nesplnilo svoj záväzok zabezpečiť úplné a nediskriminačné vykonávanie dodatkového protokolu k dohode o pridružení medzi EÚ a Tureckom a neodstránilo všetky prekážky voľného pohybu tovaru vrátane obmedzení týkajúcich sa priamych dopravných spojení s Cyprom. V otázke normalizácie bilaterálnych vzťahov s Cyperskou republikou sa nedosiahol žiadny pokrok.

Operačná spolupráca s Gréckom v oblasti migrácie pokračovala. Napätie v Egejskom mori a vo východnom Stredozemí však nepomohlo dobrým susedským vzťahom a oslabilo regionálnu stabilitu a bezpečnosť. Zlepšili sa bilaterálne vzťahy s viacerými členskými štátmi EÚ, najmä s Rakúskom, Nemeckom a Holandskom. Holandsko a Turecko normalizovali svoje vzťahy. Turecko opakovane narušalo pobrežné vody a vzdušný priestor Grécka a Cypru. Ďalším zdrojom vážnych obáv bolo šesťmesačné zadržiavanie dvoch gréckych vojakov, ktorí hliadkovali na pozemnej hranici, vzťahy sa však výrazne zlepšili po ich prepustení v auguste 2018 a po februárovej návšteve gréckeho predsedu vlády v Turecku.

EÚ v tejto súvislosti znovu vyjadrila vážne obavy a naliehavo vyzvala Turecko, aby sa zdržalo akýchokoľvek hrozieb alebo konania zameraných proti niektorému členskému štátu, ako i zdrojov napätia alebo konania, ktoré by poškodili dobré susedské vzťahy a mierové urovnávanie sporov.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, v tureckom hospodárstve pretrvávalo výrazne zhoršenie, čo prehĺbilo obavy o fungovanie trhového hospodárstva tejto krajiny. V roku 2018 došlo k prudkému zhoršeniu podmienok vonkajšieho financovania, ktoré odhalilo rokmi nadobudnutú makroekonomickú zraniteľnosť. Turecké orgány v reakcii na to prijali celý rad politických opatrení, ktoré mali negatívny vplyv na fungovanie trhov, a to najmä zasahovaním do tvorby cien a zavedením obmedzení voľného používania devíz. Obavy týkajúce sa nezávislosti kľúčových hospodárskych inštitúcií sa prehĺbili. Deficit bežného účtu dosiahol vrchol v prvej polovici roku 2018 pred výraznou korekciou, ktorá bola stanovená v dôsledku oslabenia hospodárstva a poklesu líry. Miera inflácie vyskočila vysoko nad hornú hranicu cieľového rozpätia, a to v dôsledku menovej krízy a roky trvajúceho vysokého rastu úverov, vysokého rastu peňažnej zásoby a nízkych reálnych úrokových sadzieb. Nedošlo k žiadnemu pokroku, pokiaľ ide o zvýšenie transparentnosti štátnej pomoci.

Pokiaľ ide o schopnosť čeliť konkurenčným tlakom a trhovým silám v rámci EÚ, Turecko dosiahlo určitý pokrok a jeho pripravenosť je na dobrej úrovni. Turecké hospodárstvo je z hľadiska obchodu aj investícií dobre integrované s trhom EÚ. K zlepšeniu došlo v odvetví energetiky a určitý pokrok sa dosiahol v oblasti výdavkov na výskum a vývoj, vzdelávanie a fyzický kapitál. Pretrvávajú však problémy v súvislosti s kvalitou vzdelávania a rodovou rovnosťou.

Pokiaľ ide o **schopnosť prevziať záväzky vyplývajúce z členstva**, Turecko pokračovalo v zosúladovaní s *acquis*, hoci pomalším tempom. Existuje viac príkladov zhoršenia situácie, pokiaľ ide o niekoľko kľúčových aspektov v oblastiach voľného pohybu kapitálu, verejného obstarávania, hospodárskej súťaže, informačnej spoločnosti, hospodárskej a menovej politiky a vonkajších vzťahov. Turecko je značne pripravené v oblastiach práva obchodných spoločností, transeurópskych sietí a vedy a výskumu a dosiahlo dobrú úroveň pripravenosti v oblastiach voľného pohybu tovaru, zákona o duševnom vlastníctve, finančných služieb, politiky v oblasti podnikania a priemyslu, ochrany spotrebiteľa a zdravia, colnej únie a finančnej kontroly. V oblasti verejného obstarávania je Turecko mierne pripravené, keďže má ešte vážne nedostatky v jeho zosúladovaní. Turecko je takisto mierne pripravené v oblastiach voľného pohybu kapitálu, štatistiky, energetiky, zdaňovania, hospodárskej a menovej únie, regionálnej politiky, vzdelávania a kultúry, SZBP a dopravnej politiky, kde je naďalej potrebné vyvinúť značné celoplošné úsilie. Turecko je do určitej miery pripravené v oblastiach hospodárskej súťaže, poľnohospodárstva, bezpečnosti potravín, veterinárnej a rastlinolekárskej politiky, sociálnej politiky a zamestnanosti a životného prostredia a zmeny klímy, v ktorých je stále potrebné zaviesť a vykonávať ambicióznejšie a lepšie koordinované politiky. Vo všetkých oblastiach je potrebné venovať viac pozornosti presadzovaniu právnych predpisov, zatiaľ čo mnohé oblasti si ešte vyžadujú značný pokrok pri zosúladovaní právnych predpisov s *acquis* Únie, posilňovaní nezávislosti regulačných orgánov a vytváraní administratívnych kapacít.

Čierna Hora

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, sledované obdobie bolo naďalej poznamenané nízkou úrovňou dôvery vo volebný rámec, ktorý treba komplexne a inkluzívne zreformovať. Dočasný parlamentný výbor pre reformu volebných a iných právnych predpisov bol zriadený na jeseň 2018 okrem iného aj na tento účel. Svoj ambiciózny mandát však ešte len musí naplniť. Počas sledovaného obdobia sa konali prezidentské voľby a komunálne voľby do 11 obecných a jedného mestského zastupiteľstva. Komunálne voľby sa naďalej konali na priebežnom základe, čo sťažovalo ich medzinárodné pozorovanie a vytváralo široký priestor pre vznášanie sťažností týkajúcich sa nezrovnalostí, ktoré nie je možné nezávisle overiť.

Politická scéna je naďalej fragmentovaná, polarizovaná a poznačená nedostatkom skutočného politického dialógu. Obmedzený pokrok sa v priebehu roka 2018 dosiahol pri obnovovaní politického dialógu v parlamente s dočasným a čiastočným návratom väčšiny opozičných strán do parlamentu a zriadením dočasného parlamentného výboru. Po zadržaní jedného opozičného poslanca koncom roka 2018 a v nadväznosti na obvinenia z korupcie a nezákonného financovania politických strán („obálková aféra“) začiatkom roka 2019 sa však opozícia vrátila k bojkotovaniu parlamentu. Uvedené obvinenia viedli aj k mobilizácii občanov, ktorá mala formu pravidelných pouličných protestov, pokusom o mimoparlamentný politický dialóg a volaniu opozície po vytvorení úradníckej vlády.

Zodpovednosť za navrátenie politickej diskusie do parlamentu leží na všetkých politických subjektoch. Aktívna a konštruktívna účasť všetkých strán je predpokladom posilnenia parlamentnej zodpovednosti, dohľadu nad výkonnou mocou, demokratickej kontroly a zvýšenia kvality právnych predpisov. V prípade údajného zneužívania verejných finančných prostriedkov v prospech politických strán v roku 2012 nedošlo k žiadnemu posunu, pokiaľ ide o vyvodenie politických a justičných dôsledkov. Pokiaľ ide o nedávne obvinenia, prokuratúra začala vyšetrovanie v súvislosti s niektorými tvrdeniami a protikorupčná agentúra uložila dotknutej politickej strane pokutu za prijatie nezákonného hotovostného daru. Tieto obvinenia si vyžadujú dôveryhodnú, nezávislú a účinnú inštitucionálnu reakciu.

Pokiaľ ide o správu vecí verejných, je potrebné posilniť transparentnosť, zapojenie zainteresovaných strán a schopnosť vlády vykonávať reformy. Nový právny rámec a metodika strategického plánovania by mali viesť k zvýšeniu kvality strategického plánovania a zlepšeniu monitorovania a realizácie. Právne, inštitucionálne a finančné prostredie, v ktorom pôsobia organizácie občianskej spoločnosti, sa celkovo zlepšilo. Skutočné začlenenie organizácií občianskej spoločnosti do procesu tvorby politiky však zatiaľ v praxi nie je zaistené.

Pokiaľ ide o reformu **verejnej správy**, Čierna Hora je mierne pripravená. Celkovo sa dosiahol určitý pokrok. Solidný pokrok sa dosiahol najmä v oblasti strednodobého plánovania politiky, prijímania pracovníkov na základe zásluh a racionalizácie organizácie štátnej správy. V záujme účinného riešenia problematiky odpolitizovania verejnej služby a optimalizácie štátnej správy, inkluzívnej a na dôkazoch založenej tvorby politík, delegovania rozhodovacích právomocí a manažérskej zodpovednosti je však naďalej potrebné preukázať silnú politickú vôľu.

Justičný systém Čiernej Hory je mierne pripravený a dosiahol sa určitý pokrok. Legislatívny rámec zameraný na zvýšenie nezávislosti a profesionality justície ešte nebol plne implementovaný. Posilnila sa inštitucionálna kapacita.

Čierna Hora dosiahla určitú úroveň pripravenosti, pokiaľ ide o **boj proti korupcii**. Počas sledovaného obdobia sa dosiahol určitý obmedzený pokrok. Korupcia je však rozšírená v mnohých oblastiach a naďalej vyvoláva znepokojenie. Hoci sa operačná kapacita inštitúcií zlepšila, všetky inštitúcie by mali konať iniciatívnejšie. Stále je potrebné riešiť problémy týkajúce sa dôveryhodnosti, nezávislosti a určovania priorít protikorupčnej agentúry. Zlepšiť sa musí finančné vyšetrovanie, ako aj zaisťovanie a konfiškácia majetku. V oblasti vyšetrovania, trestného stíhania a právoplatných odsúdení v prípadoch korupcie na vysokej úrovni sa podarilo dosiahnuť prvé úspechy, no reakcia trestnej justície na korupciu na vysokých miestach je naďalej príliš obmedzená. Ďalšie zlepšenie v tejto oblasti bude možné len v prostredí, v ktorom sú nezávislé inštitúcie chránené pred neprimeraným ovplyvňovaním a sú podnecované, aby naplno využívali svoje právomoci.

V oblasti **boja proti organizovanej trestnej činnosti** Čierna Hora zostáva mierne pripravená. Dosiahol sa určitý pokrok v oblasti justičnej spolupráce a v niektorých oblastiach boja proti organizovanej trestnej činnosti. Dosiahli sa počiatočné úspechy pri vyšetrovaní prania špinavých peňazí, finančných vyšetrovaniach a dočasnom zaisťovaní majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti. Posilnená medzinárodná policajná spolupráca prináša výsledky, o čom svedčí niekoľko významných medzinárodných operácií, zatknutí a záchytov drog. Avšak na to, aby úspechy v oblasti boja proti komplexnejším druhom trestnej činnosti, pri ktorom sú ohrozené osobitné miestne záujmy, vrátane prania špinavých peňazí, obchodovania s ľuďmi a pašovania tabakových výrobkov, ako aj pri konfiškácii príjmov z trestnej činnosti, boli presvedčivé, treba dosiahnuť ďalšie výsledky.

V oblasti **základných práv** Čierna Hora pokročila v zosúladovaní svojich právnych predpisov s normami EÚ. Zvýšila sa kapacita úradu ombudsmana a národného preventívneho mechanizmu, no pri posilňovaní inštitucionálneho rámca a účinnej ochrane ľudských práv treba vynaložiť ďalšie úsilie. Čierna Hora musí zabezpečiť, aby sa zaviedli primerané inštitucionálne mechanizmy na ochranu zraniteľných skupín pred diskrimináciou. Vykonávanie právnych predpisov však zostáva nedostatočné a zvýšiť sa musí inštitucionálna kapacita v oblasti ľudských práv. Rómska a egyptská menšina naďalej patria medzi najzraniteľnejšie a najviac diskriminované komunity. Závažným problémom zostáva rodovo motivované násilie a násilie páchané na deťoch.

Čierna Hora dosiahla určitú úroveň pripravenosti v oblasti **slobody prejavu**, ale počas sledovaného obdobia nedošlo k žiadnemu ďalšiemu pokroku. Vo vyšetrovaní prípadov

týkajúcich sa násilia proti novinárom sa dosiahol len veľmi obmedzený pokrok. Závažné obavy vyvoláva nedávne politické zasahovanie do práce rady národného verejnoprávneho vysielateľa a Agentúry pre elektronické médiá. Mediálna scéna je naďalej veľmi polarizovaná a pochopenie úlohy slobodných médií zostáva naďalej problémom. Samoregulačné mechanizmy sú aj naďalej slabé.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Čierna Hora dosiahla v otázke budovania fungujúceho trhového hospodárstva určitý pokrok a je mierne pripravená. Hospodárstvo naďalej výrazne expandovalo, čo viedlo k zlepšeniu výsledkov trhu práce, hoci miera nezamestnanosti zostala vysoká. Napriek pozitívnej dynamike vývozu zostal deficit bežného účtu ovplyvnený silným domácim dopytom veľmi vysoký a bol len čiastočne financovaný čistým prílevom priamych zahraničných investícií. Zlepšila sa platobná schopnosť a ukazovateľ likvidity vo finančnom sektore, no prístup k financovaniu pre malé podniky aj naďalej komplikujú prísne podmienky poskytovania úverov. Úsilie o fiškálnu konsolidáciu pokračovalo aj v roku 2018, ale cieľový rozpočtový deficit nebol dosiahnutý a verejný dlh dosiahol nový rekord, čo bolo čiastočne spôsobené potrebou zaistiť financovanie veľkého diaľničného projektu, ktoré je kryté čínskym úverom. Rozvoj súkromného sektora naďalej brzdili nedostatky v podnikateľskom prostredí, v justícii a vysoká miera neformálnosti, ktorá odráža slabé vykonávacie kapacity kľúčových štátnych inštitúcií, ktoré sú zodpovedné za presadzovanie právneho štátu a hospodárskej súťaže na trhu.

Čierna Hora dosiahla určitý pokrok a je mierne pripravená, pokiaľ ide o schopnosť čeliť konkurenčnému tlaku a trhovým silám v rámci Únie. Rozvoj infraštruktúry v mnohých oblastiach postupne vytvára predpoklady na zlepšenie hospodárskej konkurencieschopnosti. Je však potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na zlepšenie rozvoja ľudského kapitálu a na zníženie nesúladu medzi výsledkami v oblasti vzdelávania a potrebami trhu práce. Miestne spoločnosti musia rásť a zvýšiť úsilie o zlepšenie medzinárodnej konkurencieschopnosti.

Pokiaľ ide o dobré **susedské vzťahy a regionálnu spoluprácu**, Čierna Hora sa naďalej konštruktívne usilovala o udržiavanie bilaterálnych vzťahov s ostatnými krajinami zapojenými do procesu rozširovania a susednými členskými štátmi EÚ a aktívne sa zúčastňovala na regionálnej spolupráci.

Pokiaľ ide o **schopnosť Čiernej Hory prevziať záväzky vyplývajúce z členstva**, vo väčšine oblastí sa prijali dôležité opatrenia na zosúladenie s *acquis* a príprave na jeho vykonávanie. Krajina je dobre pripravená v oblastiach, ako je právo obchodných spoločností, právo duševného vlastníctva, energetika a zahraničná, bezpečnostná a obranná politika. Je mierne pripravená v mnohých kapitolách, napríklad v oblastiach voľného pohybu tovaru, politiky hospodárskej súťaže, poľnohospodárstva a rozvoja vidieka, bezpečnosti potravín, veterinárnej a rastlinolekárskej politiky a tiež politiky v oblasti podnikania a priemyslu. Čierna Hora je do určitej miery pripravená v oblastiach, ako sú životné prostredie a zmena klímy a sociálna politika a zamestnanosť. Solídny pokrok sa dosiahol v oblasti práva usadiť sa a slobody poskytovať služby, práva duševného vlastníctva, poľnohospodárstva a rozvoja vidieka, bezpečnosti potravín, veterinárnej a rastlinolekárskej politiky. Do budúcnosti by sa mala Čierna Hora sústrediť najmä na politiku hospodárskej súťaže, životné prostredie a zmenu klímy, ako aj na verejné obstarávanie. Závažnou výzvou pre Čiernu Horu zostáva posilnenie administratívnych kapacít s cieľom zabezpečiť uplatňovanie *acquis*. Čierna Hora naďalej zosúladovala svoje postoje so všetkými pozíciami a vyhláseniami EÚ v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.

Pokiaľ ide o oblasť **migrácie**, Čiernu Horu zasiahol prudký nárast neregulárnej migrácie v dôsledku čiastočného presunu regionálneho migračného toku na tzv. pobrežnú trasu cez Albánsko, Čiernu Horu a Bosnu a Hercegovinu. Orgány Čiernej Hory zadržali 4 753

neregulárnych migrantov (nárast o 460 % v porovnaní s rokom 2017), čo vyvolalo silný tlak na prijímacie a administratívne kapacity krajiny. Právny rámec sa ďalej posilnil nadobudnutím účinnosti dôležitého balíka právnych predpisov v oblasti migrácie a azylu, pričom sa prijali určité opatrenia na zvýšenie prijímacích a operačných kapacít. Podpísali sa dôležité dohody o spolupráci v oblasti hraníc so susednými krajinami a parafovala sa dohoda o štatúte s EÚ týkajúca sa Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž. V nasledujúcom sledovanom období by Čierna Hora mala ešte viac posilniť schopnosť zvládať zmiešané migračné toky a riešiť integráciu utečencov; pokračovať vo zvyšovaní ľudských a materiálnych zdrojov určených na riadenie hraníc a systém registrácie migrantov.

Srbsko

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, treba bezodkladne vytvoriť väčší priestor pre skutočnú diskusiu naprieč politickým spektrom, aby bolo možné dosiahnuť široký proeurópsky konsenzus, ktorý je základným predpokladom toho, aby táto krajina napredovala na svojej ceste do EÚ. Viaceré opozičné strany začali začiatkom roku 2019 bojkotovať parlament. Parlamentné praktiky vládnucej koalície viedli k zhoršeniu legislatívnej rozpravy a kontroly a oslabili dohľad parlamentu nad výkonnou mocou.

Od decembra 2018 sa v Belehrade konali každotýždenné protivládne demonštrácie v reakcii na útok na lídra jednej z opozičných strán. Všeobecne pokojné protesty, ktoré požadovali slobodu médií a slobodné a spravodlivé voľby, postupne naberali na sile. Viaceré opozičné strany oznámili, že ak nebudú splnené požiadavky týkajúce sa zaistenia slobodných a spravodlivých volieb, budú parlamentné voľby bojkotovať. Prioritou pre Srbsko musí byť úplné vykonanie všetkých odporúčaní týkajúcich sa volieb, ktoré mu adresovali medzinárodní pozorovatelia.

V oblasti **verejnej správy** je Srbsko mierne pripravené. Určitý pokrok sa podarilo dosiahnuť v oblasti poskytovania služieb a prijatím viacerých zákonov. Vážne obavy naďalej vzbudzuje politický vplyv pri menovaniach do vyšších riadiacich funkcií, a to najmä pokiaľ ide o nadmerný počet dočasne obsadených funkcií. Schopnosť Srbska pritiahnúť a udržať si kvalifikovaných pracovníkov verejnej správy, ktorí sú zodpovední za záležitosti týkajúce sa EÚ, má kľúčový význam. Zatiaľ ešte nebol vytvorený koordinovaný systém monitorovania a podávania správ pre stratégiu reformy verejnej správy a program reformy riadenia verejných financií.

Srbský **justičný systém** dosahuje určitú úroveň pripravenosti. Počas sledovaného obdobia sa dosiahol určitý pokrok. Odporúčania z minulého roka boli splnené len čiastočne. Určitý pokrok sa dosiahol znížením počtu starých vecí týkajúcich sa výkonu rozhodnutí a nadviazaním na opatrenia na harmonizáciu súdnej praxe. Prebieha proces ústavnej reformy, ktorá má zosúladiť ústavu s európskymi normami v oblasti justície. V nadväznosti na prijatie ústavných zmien je potrebné upraviť systém menovania a hodnotenia sudcov a prokurátorov, aby mohli byť nábor a kariéra v justícii plne založené na zásluhách. V súčasnosti stále vyvoláva obavy existencia priestoru na politické ovplyvňovanie.

Pokiaľ ide o **boj proti korupcii**, Srbsko dosiahlo určitú úroveň pripravenosti. V tejto oblasti sa dosiahol obmedzený pokrok. Reformy zamerané na predchádzanie korupcii nemajú žiaden merateľný účinok. Novela zákona o predchádzaní korupcii (známy tiež ako zákon o úrade pre boj proti korupcii) bola prijatá v máji 2019. Pokiaľ ide o potláčanie korupcie, zákon o organizácii a právomoci štátnych orgánov v boji proti organizovanej trestnej činnosti, terorizmu a korupcii, ktorý nadobudol účinnosť v marci 2018, sa vykonáva, je však príliš skoro na posúdenie jeho vplyvu. Orgány presadzovania práva a justičné orgány zatiaľ nedosiahli presvedčivé výsledky, pokiaľ ide o operačne nezávislé trestné stíhania a úspešne uzavreté prípady korupcie na vysokej úrovni. Korupcia je vo všeobecnosti rozšírená v mnohých oblastiach a je stále dôvodom obáv.

V oblasti **boja proti organizovanej trestnej činnosti** Srbsko dosiahlo určitú úroveň pripravenosti. Počas sledovaného obdobia sa dosiahol určitý pokrok. Srbsko začalo vykonávať novú hospodársku kapitolu trestného zákona a zákon o organizácii a právomoci štátnych orgánov v boji proti organizovanej trestnej činnosti, terorizmu a korupcii a prijalo stratégiu pre boj proti počítačovej kriminalite na roky 2019 – 2023. Zároveň nedošlo k žiadnemu pokroku pri plnení odporúčaní z predchádzajúcej správy. Srbsko ešte musí dosiahnuť presvedčivé výsledky v oblasti účinného vyšetovania, trestného stíhania a právoplatných odsúdení v prípadoch organizovanej trestnej činnosti vrátane finančných vyšetovaní vedúcich k výsledkom v oblasti zmrazenia a konfiškácie majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti. Počet odsúdení za organizovanú trestnú činnosť (najmä v boji proti obchodovaniu s ľuďmi) je stále nízky.

Právny a inštitucionálny rámec na zaistenie dodržiavania **základných práv** je vo všeobecnosti zavedený. Prijali sa zmeny na vylepšenie legislatívneho rámca týkajúceho sa národnostných menšín. Treba zistiť, aby sa právne predpisy a politiky vykonávali dôsledne a efektívne. Hoci Srbsko dosahuje v oblasti **slobody prejavu** určitú úroveň pripravenosti, nedošlo k žiadnemu pokroku. Táto skutočnosť je už zdrojom vážnych obáv. Návrh novej mediálnej stratégie bol vypracovaný transparentne a inkluzívne. Teraz je potrebné túto stratégiu schváliť a implementovať. Srbsko musí posilniť opatrenia na ochranu práv osôb, ktoré čelia diskriminácií, vrátane LGBTI osôb, osôb so zdravotným postihnutím, osôb s HIV/AIDS a iných zraniteľných jednotlivcov.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Srbsko dosiahlo v otázke budovania fungujúceho trhového hospodárstva určitý pokrok a je mierne pripravené. Vonkajšie nerovnováhy sa zväčšujú, hoci ich financovanie zostalo zdravé. Tlak na ceny je naďalej nevýrazný a inflácia stabilizovaná. Vďaka výrazným fiškálnym úpravám v predchádzajúcich rokoch sa výrazne zlepšila udržateľnosť dlhu. Stabilita finančného sektora zostala zachovaná a zlepšila sa výkonnosť trhu práce s výnimkou miery aktivity mladých ľudí, ktorá poklesla. Hlavné štrukturálne reformy verejnej správy, daňovej správy a štátom vlastnených podnikov napreduvali pomaly, v dôsledku čoho sa predlžovalo riešenie dlhodobých problémov v oblasti efektívnosti. Nedostatky v rozpočtovom rámci a jeho správe riešia štátne orgány len pomaly. Vplyv štátu v hospodárstve je naďalej výrazný a súkromný sektor je nedostatočne rozvinutý a brzdia ho nedostatky v oblasti právneho štátu a presadzovania spravodlivej hospodárskej súťaže.

Srbsko dosiahlo určitý pokrok a je mierne pripravené čeliť konkurenčnému tlaku a trhovým silám v rámci Únie. Štruktúra hospodárstva sa ďalej zlepšovala a miera hospodárskej integrácie s EÚ zostala vysoká. Napriek určitému pokroku však kvalita, rovnosť a relevantnosť vzdelávania a odbornej prípravy úplne nezodpovedajú potrebám trhu práce. Investície sa po rokoch nedostatočných investícií zvýšili, ale stále nie sú dostatočné na odstránenie nedostatkov v infraštruktúre. Hoci sa v poslednom čase náklady malých a stredných podnikov na prijaté úvery a pôžičky znížili, tieto podniky naďalej čelia mnohým problémom, medzi ktoré patrí nestabilné podnikateľské prostredie a nekalá súťaž.

Srbsko sa vo všeobecnosti naďalej usilovalo udržiavať bilaterálne vzťahy s ostatnými krajinami zapojenými do procesu rozširovania a susednými členskými štátmi EÚ a aktívne sa podieľalo na regionálnej spolupráci **regionálnej spolupráce**. Keďže Srbsko získalo kreslo v rámci sekretariátu Zmluvy o dopravnom spoločenstve, malo by prijať opatrenia na vytvorenie podmienok, ktoré mu umožnia rýchlo sa ujať svojich povinností.

Pokiaľ ide o **normalizáciu vzťahov s Kosovom**, Srbsko pokračovalo v dialógu a preukázalo zdržanlivosť v reakcii na zavedenie colných sadzieb. Srbsko však musí vynaložiť značné úsilie, aby najmä v rámci svojich medzinárodných vzťahov prispelo k vytvoreniu priaznivých podmienok na uzatvorenie právne záväznej dohody s Kosovom. Dosiahnutie takejto dohody je naliehavé a kľúčové, aby mohli Srbsko a Kosovo pokročiť na svojej ceste do Európy.

Pokiaľ ide o **schopnosť prevziať záväzky vyplývajúce z členstva**, Srbsko pokračovalo v zosúladzovaní svojich právnych predpisov s *acquis* EÚ vo všetkých oblastiach. Tempo reforiem bude závisieť od toho, či budú k dispozícii primerané finančné a ľudské zdroje a primerané strategické rámce. Srbsko je dobre pripravené v niektorých oblastiach, ako sú právo obchodných spoločností, duševné vlastníctvo, dopravná politika, veda a výskum, vzdelávanie a kultúra, ako aj clá. Srbsko zlepšilo prepojenie svojho investičného plánovania s plnením rozpočtu, musí však ešte vytvoriť jednotný mechanizmus na určovanie priorít pre všetky investície bez ohľadu na zdroj financovania v súlade s vládnym programom reforiem riadenia verejných financií. V oblastiach, ako je verejné obstarávanie, štatistika, vonkajšie vzťahy, sociálna politika a zamestnanosť, menová politika a finančné služby, je Srbsko mierne pripravené. Srbsko naďalej dosahovalo solídny pokrok v oblasti poľnohospodárstva a pri zosúladzovaní s *acquis* EÚ v oblasti dopravy, zatiaľ čo pokrok v oblasti energetiky bol obmedzený. Oblasť politiky životného prostredia a zmeny klímy ešte nebola venovaná dostatočnou pozornosťou.

Srbsko musí prioritne riešiť otázky nedodržovania dohody o stabilizácii a pridružení, a to najmä pokiaľ ide o kontrolu štátnej pomoci, fiškálnu diskrimináciu v prípade dovážaných liehovín a obmedzenie hospodárskej súťaže v rámci platobného systému viazaného na kartu. Počas obdobia pred pristúpením bude musieť Srbsko postupne zosúladiť svoju zahraničnú a bezpečnostnú politiku so spoločnou zahraničnou a bezpečnostnou politikou Európskej únie.

Srbsko pokračovalo v riadení účinkov **zmiešaných migračných tokov** smerujúcich do EÚ, ktoré sa počas roka 2018 stabilizovali. Určitý pokrok dosiahlo vo vykonávaní stratégie integrovaného riadenia hraníc. Parafovala sa dohoda o štatúte s EÚ týkajúca sa Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž. Prijala sa stratégia a akčný plán boja proti neregulárnej migrácii. Srbsko musí dodržiavať povinnosť readmisie štátnych príslušníkov tretích krajín na základe dohody o readmisii medzi EÚ a Srbskom. Srbsko by sa tiež malo vyhnúť ďalšiemu odklonu od vízovej politiky EÚ.

Severné Macedónsko

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, Severné Macedónsko pokračovalo počas sledovaného obdobia plynule vo vykonávaní reforiem súvisiacich s EÚ. Vláda prijala opatrenia na obnovenie systému brzd a protiváh a na posilnenie demokracie a právneho štátu. Krajina naďalej prechádzala zásadnými zmenami v inkluzívnejšej a otvorenejšej politickej atmosfére. Krajina naďalej dosahuje konkrétne výsledky v kľúčových oblastiach uvedených v záveroch Rady, ako je napríklad justícia, boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti, reforma spravodajských služieb a verejná správa. Snaha vlády inkluzívne a transparentne osloviť všetky zainteresované strany vrátane opozície a občianskej spoločnosti viedla k zlepšeniu kultúry kompromisu v rámci politického prostredia. V nadväznosti na podpísanie historickej dohody s Gréckom v júni 2018 (známa tiež ako „Dohoda z Prespy“) sa v septembri 2018 uskutočnilo konzultačné referendum, v ktorom prevažná väčšina voličov, ktorí odovzdali svoj hlas, schválením Dohody z Prespy podporila členstvo v EÚ a NATO. Prezidentské voľby boli dobre zorganizované a základné slobody boli rešpektované, vďaka čomu mali občania možnosť informovane si vybrať spomedzi kandidátov. Fungovanie parlamentu ako fóra pre konštruktívny politický dialóg sa zlepšilo a posilnila sa aj jeho funkcia dohľadu a legislatívna funkcia, okrem iného aj vďaka obmedzeniu používania skrátených konaní.

Vzťahy medzi jednotlivými etnikami zostali vo všeobecnosti pokojné, a to aj napriek občasnému napätiu. Vláda naplňovala svoj záväzok zvýšiť dôveru medzi komunitami. V preambule ústavy sa spomína Ochridská rámcová dohoda, ktorá ukončila konflikt z roku 2001 a poskytuje rámec na zachovanie multietnického charakteru spoločnosti.

Klíma, v ktorej pôsobia organizácie občianskej spoločnosti, sa ďalej zlepšuje. Občianska spoločnosť naďalej zohrávala konštruktívnu úlohu pri podpore demokratických procesov. Boli prijaté strategické dokumenty, ktoré poskytujú usmernenia týkajúce sa spolupráce medzi vládou a občianskou spoločnosťou. Vládni aj mimovládni aktéri by sa mali usilovať o zmysluplný proces konzultácií.

V oblasti reformy spravodajských služieb dosiahlo Severné Macedónsko solídny pokrok. V nadväznosti na reformu systému odpočúvania telekomunikačnej prevádzky začala plne fungovať operačná technická agentúra. Krajina tiež v spolupráci s NATO a ďalšími partnermi začala reformovať svoje spravodajské služby. Bol zvolený príslušný model a prijatý právny rámec potrebný na zriadenie národnej bezpečnostnej agentúry.

Pokiaľ ide o reformu **verejnej správy**, Severné Macedónsko je mierne pripravené. Solídny pokrok sa dosiahol, najmä pokiaľ ide o vykonávanie strategického rámca reformy verejnej správy, zlepšenie verejných konzultácií a zvýšenie transparentnosti pri tvorbe politik a v oblasti rozvoja a koordinácie politik. Prijali sa opatrenia na riešenie prípadov údajných spolitizovaných nominácií do funkcií. Je však potrebné vyvinúť ďalšie úsilie na zvýšenie zodpovednosti štátnej správy a zabránenie jej politizácii. Dodržiavanie zásad transparentnosti, zásluhovosti a spravodlivého zastúpenia je aj naďalej nevyhnutné.

Justičný systém krajiny dosiahol určitú úroveň pripravenosti/je mierne pripravený a dosiahol sa solídny pokrok pri riešení „naliehavých reformných priorít“ a odporúčaní Benátskej komisie a skupiny vedúcich odborníkov v súvislosti so systémovými otázkami právneho štátu. Krajina preukázala trvalé odhodlanie zlepšovať justičný systém a zavedenie nového právneho rámca predstavuje pevný základ pre ďalší pokrok. Bol pripravený nový zákon o prokuratúre, ktorým sa do systému prokuratúry začleňuje funkcia špeciálneho prokurátora. Súdny vyviesli rozsudky v niekoľkých prípadoch týkajúcich sa vysokopostavených osôb, v ktorých obžalobu podal úrad špeciálnej prokuratúry. Okrem právnych zmien musia všetky justičné orgány preukázať svoju príkladnosť a dodatočným úsilím prispieť k obnoveniu dôvery verejnosti v justíciu.

Pokiaľ ide o **boj proti korupcii**, Severné Macedónsko dosiahol určitú úroveň pripravenosti. Solídny pokrok sa dosiahol ďalšou konsolidáciou výsledkov v oblasti vyšetrovania, trestného stíhania a prejednávania prípadov korupcie na vysokej úrovni a prostredníctvom zmien legislatívneho rámca. V tejto súvislosti sa zlepšil nový právny rámec na predchádzanie korupcii a vymenovanie nových členov Štátnej komisie pre predchádzanie korupcie bolo oveľa transparentnejšie ako v predchádzajúcich rokoch. Komisia podnikla dôležité kroky v oblasti aktívneho boja proti korupcii, do ktorej sú zapojení vysokopostavení úradníci naprieč celým politickým spektrom. Špeciálny prokurátor potvrdil svoju vedúcu úlohu pri vyšetrovaní a stíhaní prípadov korupcie na vysokej úrovni. Orgány musia zintenzívniť svoje úsilie, aby preukázali, že boj proti korupcii je národnou prioritou na všetkých úrovniach moci. Korupcia je však rozšírená v mnohých oblastiach a naďalej vyvoláva znepokojenie.

V **boji proti organizovanej trestnej činnosti** dosiahla krajina určitú úroveň pripravenosti. Legislatívny rámec je vo všeobecnosti v súlade s európskymi normami a treba pokračovať v úsilí o vykonávanie stratégií boja proti organizovanej trestnej činnosti a aktívne meranie ich účinku. Určitý pokrok sa dosiahol aj v súvislosti s plnením minuloročných odporúčaní týkajúcich sa zlepšenia dosiahnutých výsledkov, zintenzívnenie spolupráce v oblasti presadzovania práva a podstatného zlepšenia operačnej kapacity na boj proti obchodovaniu s ľuďmi. Ďalší pokrok sa dosiahol na operačnej úrovni zlepšením efektívnosti práce Národného koordináčného centra pre boj proti organizovanej trestnej činnosti a účasťou na spoločných operáciách s členskými štátmi EÚ a susednými krajinami.

Právny rámec na ochranu **základných práv** je vo veľkej miere v súlade s európskymi normami a krajina dosiahla solídny pokrok. Zmenami trestného zákona a prijatím zákona o predchádzaní diskriminácii a ochrane pred ňou zvýšila ochranu pred trestnými činmi z nenávisťi a diskrimináciou. Takisto prijala ambicióznou stratégiu deinštitucionalizácie a svoje ciele v oblasti boja proti násiliu páchanému na ženách zaradila do akčného plánu na vykonávanie Istanbulskeho dohovoru. Mechanizmus externého dohľadu nad políciou však ešte nie je plne funkčný a krajina musí ďalej rozvíjať využívanie alternatívnych sankcií a probácie. Krajina musí tiež vyvinúť ďalšie úsilie, aby dôsledne šíriala odporúčania európskych a medzinárodných subjektov pôsobiacich v oblasti ľudských práv a reagovala na ne, najmä pokiaľ ide o zaobchádzanie so zadržávanými osobami, ženami a osobami so zdravotným postihnutím. V oblasti **slobody prejavu** dosahuje krajina určitú úroveň pripravenosti a v priebehu uplynulého roka dosiahla solídny pokrok. Klíma v oblasti slobody médií a slobody prejavu sa naďalej zlepšovala. Je nevyhnutné, aby verejní činitelia a politické elity preukázali vyššiu mieru tolerancie voči kritike, a tým podporili slobodu prejavu. Krajina musí vyvinúť trvalé úsilie na zlepšenie nezávislosti a profesionálnych štandardov verejnoprávneho vysielateľa, ako aj jeho finančnej udržateľnosti. Boli prijaté zmeny zákona o zvukových a audiovizuálnych mediálnych službách a ich vykonávanie si bude vyžadovať pevné politické odhodlanie zaručiť profesionalitu, dodržiavanie zásad transparentnosti, vymenúvania do funkcií na základe zásluh a spravodlivého zastúpenia.

Pokiaľ ide o **regionálnu spoluprácu**, krajina udržiavala dobré vzťahy s ostatnými krajinami zapojenými do procesu rozširovania a aktívne sa zúčastňovala na regionálnych iniciatívach. Prijali sa historické kroky na zlepšenie dobrých susedských vzťahov, a to aj vďaka nadobudnutiu platnosti Dohody z Prespy a jej vykonávaniu, čím sa ukončil jeden z najstarších sporov v tomto regióne. Komisia so záujmom očakáva ďalšie vykonávanie bilaterálnej zmluvy s Bulharskom.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Severné Macedónsko dosiahlo určitý pokrok a jeho pripravenosť, pokiaľ ide o budovanie funkčného trhového hospodárstva, je na dobrej úrovni. Po roku stagnácie sa obnovil hospodársky rast, hoci investície zostali utlmené. Vláda prijala opatrenia na zlepšenie riadenia verejných financií a transparentnosti. Prijala reformu zdanenia príjmov a dôchodkového systému. Štruktúra výdavkov sa však zhoršila a fiškálna konsolidácia musí byť ambicióznejšia, aby sa verejné financie dostali na udržateľnú trajektóriu. Fungovanie trhu práce komplikujú pretrvávajúce štrukturálne problémy. Presadzovanie zmlúv a rozsiahle neformálne hospodárstvo naďalej spôsobujú problémy v podnikateľskom prostredí.

Severné Macedónsko dosiahlo určitý pokrok a je mierne pripravené čeliť konkurenčnému tlaku a trhovým silám v rámci EÚ. Integrácia s EÚ v oblasti obchodu a investícií sa prehĺbila. Došlo k ďalšej diverzifikácii vývozu a výrobnjej produkcie smerom k výrobkom s vyššou hodnotou. Nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily a nesúlad medzi ponúkanými zručnosťami a potrebami spoločností však odrážajú nedostatky v učebných plánoch, čo znižuje produktivitu práce a konkurencieschopnosť hospodárstva. Významné investičné medzery vo verejnej infraštruktúre pretrvávajú.

Pokiaľ ide o **schopnosť prevziať záväzky vyplývajúce z členstva**, krajina je mierne pripravená vo väčšine oblastí vrátane oblastí hospodárskej súťaže, verejného obstarávania, dopravy a energetiky. Krajina dosahuje dobrú úroveň pripravenosti v oblastiach, ako je právo obchodných spoločností, colná únia, transeurópske siete a veda a výskum. Ďalšie úsilie sa musí vyvinúť vo všetkých oblastiach, osobitne však v niekoľkých z nich, v ktorých sa krajina nachádza v počiatočnom štádiu pripravenosti, ako je voľný pohyb pracovníkov, či finančné a rozpočtové ustanovenia. Väčší dôraz sa musí klásť aj na administratívne kapacity a účinné

vykonávanie. Krajina pokračovala v zlepšovaní zosúladiťovania svojich pozícií s vyhláseniami EÚ a rozhodnutiami Rady v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky.

Severné Macedónsko naďalej zohráva aktívnu a konštruktívnu úlohu v riadení **zmiešaných migračných tokov**. Účinne spolupracuje s členskými štátmi EÚ a susednými krajinami. Naďalej sa vyvíjalo značné úsilie na zabezpečenie základných životných podmienok a služieb pre všetkých migrantov, ktorí sa zdržiavajú v krajine. Stále panuje neistota, pokiaľ ide o rozsah a štruktúru migračných tokov. Nejednotná registrácia migrantov zaistených pri neregulárnych pohyboch bráni pravidelnému a adekvátnemu profilovaniu zameranému na zaistenie ochrany, ako aj nasmerovaniu dotknutých osôb k vnútroštátnym mechanizmom ochrany. Zabezpečila sa účinná kontrola na južnej hranici, a to aj vďaka nasadeniu prizvaných príslušníkov pohraničnej stráže z členských štátov EÚ na hraniciach. Parafovala sa dohoda o štatúte s EÚ týkajúca sa Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž. Treba sa však ďalej zaoberať problémom častých prípadov prevádzachstva na severnej hranici. Vzhľadom na svoju geografickú polohu je táto krajina aj naďalej vystavená veľkému tlaku.

Albánsko

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, Albánsko počas sledovaného obdobia naďalej pokračovalo v naplňaní svojho programu reforiem EÚ. V politickej sfére pretrvávala silná polarizácia. Činnosť parlamentu bola poznačená dlhodobým bojkotom opozičných strán, ktoré sa následne vo februári 2019 spoločne vzdali svojich parlamentných mandátov. Viac než polovicu mandátov, ktorých sa poslanci vzdali, už ústredná volebná komisia nanovo pridělila a uznávaniaschopnosť parlamentu je v plnej miere zachovaná. Hlavné opozičné strany sa rozhodli nezaregistrovať sa do komunálnych volieb, ktoré sa majú uskutočniť 30. júna 2019. Stiahnutie sa hlavných opozičných strán malo negatívny vplyv na snahy o nadstranícku volebnú reformu, napriek úsiliu parlamentnej väčšiny presadiť ju. Opozičné strany by sa mali znova konštruktívne zapojiť do práce demokratických inštitúcií.

Albánsko je mierne pripravené, pokiaľ ide o **reformu verejnej správy**. Pokračovalo úsilie vo viacerých súvisiacich oblastiach, ktoré sa prejavilo určitým pokrokom v oblasti účinnosti a transparentnosti poskytovania verejných služieb, regulačného rámca posudzovania vplyvu politik, transparentnejších náborových postupov a celkového posilnenia schopnosti správy vykonávať postupy verejnej služby založené na zásluhách. Tieto výsledky by sa mali ďalej konsolidovať, aby bola verejná správa efektívnejšia, odpolitizovaná a profesionálnejšia.

Justičný systém Albánska dosahuje určitú úroveň pripravenosti. Pokračovalo dôsledné vykonávanie komplexnej a dôkladnej reformy justície, čo viedlo k celkovo solídnejmu pokroku. Boli zriadené nové samosprávne orgány justície – Vysoká súdna rada, Vysoká prokurátorská rada a Rada pre vymenúvanie sudcov –, čo predstavuje kľúčový krok pri posilňovaní nezávislosti a zodpovednosti justície. Prechodné opätovné hodnotenie všetkých sudcov a prokurátorov (proces previerok) plynule pokračovalo a prinieslo konkrétne výsledky. Dohľad nad celým procesom naďalej zaisťovala medzinárodná monitorovacia operácia pod záštitou Európskej komisie. Preverených bolo viac než 140 zložíek, 88 prípadov skončilo odvolaním/odstúpením sudcov z funkcie a 53 potvrdením vo funkcii. Väčšina prípadov prepustenia súvisela s majetkom, ktorého pôvod nebolo možné preukázať. Tieto konkrétne a presvedčivé výsledky túto oblasť výrazne posilnili a upevnili nezávislosť, nestrannosť, profesionalitu a zodpovednosť justičných orgánov.

Pokiaľ ide o **boj proti korupcii**, Albánsko dosiahlo určitú úroveň pripravenosti. Solídny pokrok sa dosiahol najmä prijatím nového akčného plánu na vykonávanie medziodvetvovej stratégie boja proti korupcii na roky 2018 – 2020, zmeny zákona o priznávaní a audite majetku, zákona o verejnom obstarávaní, ako aj prijatím kódexu správania poslancov.

Zriadením pracovnej skupiny pre boj proti korupcii sa zvýšila aktivita správnych vyšetrovaní. Naďalej sa zlepšoval priamy prístup prokurátorov a polície do databáz. Solídny pokrok pokračoval zlepšovaním výsledkov v oblasti vyšetrovania, trestného stíhania a prejednávania prípadov korupcie na vysokej úrovni. Medzi konkrétne výsledky v boji proti korupcii patrí aj proces previerok, ktorý viedol k odvolaniu viacerých vysokopostavených sudcov, a to aj na úrovni ústavného a najvyššieho súdu. Zriadenie Vysokej prokurátorskej rady vytvorilo predpoklady pre začatie vytvárania špecializovaných protikorupčných orgánov (osobitný útvar pre boj proti korupcii a organizovanej trestnej činnosti – SPAK a národný úrad pre vyšetrovanie – NBI). Po ukončení preverovania kandidátov začnú tieto orgány fungovať, čo posilní celkovú schopnosť vyšetrovať a trestne stíhať prípady korupcie. Vo všeobecnosti je však korupcia v mnohých oblastiach rozšírená a naďalej vyvoláva znepokojenie.

Albánsko dosahuje určitú úroveň pripravenosti v oblasti **boja proti organizovanej trestnej činnosti**. Zintenzívnili sa policajné operácie s cieľom rozložiť zločinecké skupiny. Niekoľko policajných operácií viedlo k zadržaniu viacerých osôb a došlo k vzneseniu viacerých dôležitých obvinení a vyneseniu viacerých odsudzujúcich rozsudkov. Výsledkom týchto operácií bolo zadržanie a trestné stíhanie známych vodcov organizovaných zločineckých skupín. Zintenzívnila sa aj medzinárodná policajná spolupráca, najmä s členskými štátmi EÚ, ktorá vyústila do celého radu úspešných rozsiahlych operácií v oblasti presadzovania práva. V posledných rokoch preukazovalo Albánsko pevné odhodlanie bojovať proti výrobe a obchodovaniu s kanabisom. Albánsko umožňuje jednému členskému štátu využívať monitorovací mechanizmus, ktorý zasahuje do jeho suverenity (letecký prieskum, ktorý vykonáva talianska *Guardia di Finanza* a ktorý spolufinancuje EÚ). Letecký dohľad v posledných dvoch vegetačných obdobiach potvrdil, že v Albánsku sa konope takmer vôbec nepestovalo. Tieto kroky predstavujú hmatateľný pokrok v plnení odporúčaní z uplynulých rokov na zlepšenie dosiahnutých výsledkov. Je potrebné ďalej vynakladať úsilie, a to najmä v boji proti praniu špinavých peňazí a konfiškácii majetku pochádzajúceho z trestnej činnosti a iného majetku s nepreukázaným pôvodom.

Pokiaľ ide o **základné práva**, Albánsko dosiahlo súlad s väčšinou medzinárodných nástrojov v oblasti ľudských práv a svoj právny rámec vypracovalo v súlade s európskymi normami. Počas sledovaného obdobia sa Albánsko usilovalo o splnenie záväzkov vyplývajúcich z medzinárodných právnych nástrojov. Celkové vykonávanie týchto nástrojov však treba posilniť. Zlepšil sa právny rámec v oblasti práv dieťaťa a domáceho násillia. V máji 2018 parlament schválil nový zákon o sociálnom bývaní, ktorého cieľom je posilniť ochranu práva na bývanie najzraniteľnejších príslušníkov rómskej a egyptskej⁹ komunity. Ďalšie úsilie je potrebné v súvislosti s upevnením vlastníckych práv. Pokiaľ ide o **slobodu prejavu**, celkové legislatívne prostredie je priaznivé pre uplatňovanie slobody prejavu, ale vykonávanie si vyžaduje ďalšie úsilie.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Albánsko dosiahlo v otázke budovania funkčného trhového hospodárstva určitý pokrok a je mierne pripravené. Hospodársky rast sa zvyšoval a nezamestnanosť klesla, no je stále vysoká. Vývoz solídne rástol a deficit bežného účtu sa znížil. Vysoký pomer verejného dlhu k HDP naďalej klesal, ale tempo fiškálnej konsolidácie zostalo pomalé. Banky naďalej znižovali počet nesplácaných úverov a využívanie cudzej meny. Bankový sektor zostal stabilný, ale rast podnikateľských úverov sa nezvýšil. Prijali sa kroky zamerané na rozvoj finančného trhu. Podnikateľské prostredie sa zlepšilo len v niektorých aspektoch. Očakáva sa, že pokrok vo vykonávaní komplexnej reformy justície prispeje k posilneniu podnikateľského prostredia a k prilákaniu investícií. Určitý pokrok sa

⁹ V súlade s terminológiou európskych inštitúcií tu zastrešujúci pojem „Rómovia“ odkazuje na celý rad rôznych skupín bez toho, aby popieral špecifiká týchto skupín.

dosiahol pri zvyšovaní účasti na trhu práce a kvality a účinnosti inštitúcií a služieb trhu práce, ale miera zamestnanosti a účasť na trhu práce sú naďalej nízke a neformálna ekonomika naďalej zostáva významným zdrojom pracovných miest.

Albánsko dosiahlo určitý pokrok a určitú pripravenosť, pokiaľ ide o schopnosť čeliť konkurenčnému tlaku a trhovým silám v rámci Únie. Albánsko dosiahlo určitý pokrok, pokiaľ ide o rozvoj energetickej, dopravnej a digitálnej infraštruktúry, ale nedostatok výrobného know-how, nízka úroveň vzdelania a transfer technológií brzdia konkurencieschopnosť a integráciu Albánska do medzinárodných hodnotových reťazcov. Vývoz a regionálna integrácia nedosahujú úroveň svojho potenciálu. Úsilie o zlepšenie vzdelávania a odbornej prípravy prináša určité výsledky, ale reformy musia pokračovať, aby sa lepšie riešili problémy vidieckych oblastí a zraniteľných skupín. Kapacita Albánska v oblasti výskumu, vývoja a inovácií zostáva veľmi nízka.

Pokiaľ ide o **dobré susedské vzťahy a regionálnu spoluprácu**, Albánsko sa aj naďalej aktívne zapájalo do regionálnej spolupráce a udržiavalo dobré susedské vzťahy. Prijali sa významné kroky na riešenie bilaterálnych problémov s Gréckom.

Albánsko vo viacerých oblastiach pokračovalo v zosúladzovaní svojich právnych predpisov s požiadavkami EÚ, čím zvýšilo svoju **schopnosť prevziať záväzky vyplývajúce z členstva**. Krajina je mierne pripravená v mnohých oblastiach – napríklad v oblasti finančnej kontroly, vzdelávania a kultúry a štatistiky – alebo dosahuje určitú úroveň pripravenosti – okrem iného v oblastiach verejného obstarávania a transeurópskych sietí. Albánsko bude musieť v súvislosti s celkovou pripravenosťou naďalej vynakladať úsilie pri prijímaní a vykonávaní *acquis* EÚ. Kľúčom k fungujúcemu systému vnútornej kontroly vo verejnom sektore zostáva prijatie komplexnej politiky verejnej vnútornej finančnej kontroly a koordinácia jej vykonávania s prebiehajúcou reformou verejnej správy a riadenia verejných financií. Albánsko by malo pokračovať v rozvoji dopravných a energetických sietí a práci na súvisiacich reformných opatreniach v oblasti prepojenosti, a to aj vzhľadom na zlepšovanie prepojenia v regióne.

Treba takisto posilniť administratívnu kapacitu a profesionálne normy subjektov poverených vykonávaním *acquis* a zaručiť nezávislosť regulačných orgánov. Naďalej je nevyhnutné posilňovať transparentnosť a zodpovednosť, a to najmä s cieľom zabezpečiť účinné, efektívne a transparentné fungovanie systému verejného obstarávania a riadenie verejných financií. Albánsko naďalej v plnej miere zosúladzovalo svoje pozície so všetkými stanoviskami a vyhláseniami v oblasti spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky EÚ.

Pokiaľ ide o **migráciu**, určitý pokrok sa dosiahol pri zlepšovaní inštitucionálnej kapacity v oblasti riadenia hraníc a azylu. Albánsko v októbri 2018 podpísalo dohodu o štatúte s EÚ týkajúcu sa Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž. Posilnila sa prijímacia kapacita na zvládanie zmiešaných migračných tokov. Počet neopodstatnených žiadostí o azyl, ktoré podali albánski štátni príslušníci v EÚ, sa znížil, ale je naďalej vysoký a riešenie tejto otázky si vyžaduje trvalé úsilie, podobne ako fenomén maloletých osôb bez sprievodu.

Kosovo

Pokiaľ ide o **politické kritériá**, Kosovo dosiahlo pokrok vo vykonávaní určitých kľúčových reforiem súvisiacich s EÚ, najmä v súvislosti so zlepšením právneho rámca v oblastiach právneho štátu a verejnej správy. Množstvo opatrení a *ad hoc* rozhodnutí však nebolo v súlade s proklamovanými reformnými cieľmi vlády. Prílišná veľkosť vlády vrátane ďalšieho zvyšovania počtu námestníkov ministrov naďalej ovplyvňuje jej dôveryhodnosť a účinnosť.

V zhromaždení sa podarilo nájsť väčšinu v prípade niektorých kľúčových strategických otázok pre Kosovo, čo dokazuje ratifikácia dohody o hraniciach/vymedzení hraníc s Čiernou Horou a prijatie dôležitých legislatívnych reforiem súvisiacich s EÚ. Zhromaždenie však naďalej pracovalo vo výrazne polarizovanom politickom kontexte a nedostatky v jeho celkovom fungovaní pretrvali, ako to dokazujú časté prípady, keď nebola zaistená jeho uznávaniaschopnosť, v dôsledku čoho dochádzalo k oneskoreniam v legislatívnej činnosti.

Obmedzený pokrok sa dosiahol pri riešení zistení a odporúčaní volebnej pozorovateľskej misie EÚ týkajúcich sa parlamentných a komunálnych volieb, ktoré sa konali v roku 2017.

Situácia na severe Kosova je naďalej obzvlášť problematická.

V oblasti **reformy verejnej správy** dosiahla krajina určitú úroveň pripravenosti. V rámci sledovaného obdobia sa všeobecne dosiahol určitý pokrok, no treba vyvinúť intenzívne úsilie, aby sa zabránilo politickému ovplyvňovaniu náboru vysokopostavených zamestnancov verejnej správy. Solídny pokrok sa dosiahol, pokiaľ ide o prijímanie balíka právnych predpisov týkajúcich sa fungovania a organizácie verejnej správy, verejných činiteľov a odmeňovania. Medzi ďalšie úspechy patrí prijatie usmernení o strategickom plánovaní a začatie vykonávania akčného plánu racionalizácie agentúr. Revidovaný právny rámec je dôležitým krokom k vytvoreniu modernej a profesionálnej verejnej služby a k zvýšeniu zodpovednosti. Hoci zákon o odmeňovaní zavádza transparentnejší a spravodlivejší systém plátov verejných činiteľov, jeho strednodobý vplyv na rozpočet vyvoláva obavy.

Pripravenosť kosovského **justičného systému** sa nachádza v počiatočnom štádiu. Určitý pokrok sa dosiahol prijatím zákona o disciplinárnej zodpovednosti sudcov a prokurátorov a zákona o mediácii, a tiež vďaka pokroku pri zavádzaní elektronického systému správy prípadov. V roku 2018 sa zvýšil počet justičných pracovníkov na prokuratúrach aj súdoch, a to aj v rámci úradu špeciálnej prokuratúry. Hoci začlenenie sudcov, prokurátorov a ich podporného personálu spomedzi kosovských Srbov do kosovského justičného systému bolo formálne dokončené v roku 2017, treba na zaistenie plnej funkčnosti systému vynaložiť ďalšie úsilie, a to najmä pokiaľ ide o odvolací súd. Justícia zostáva naďalej zraniteľná vo vzťahu k neprípustnému politickému vplyvu. Výkon spravodlivosti je naďalej pomalý a neefektívny a inštitúcie právneho štátu potrebujú na vybudovanie svojich kapacít nepretržité úsilie.

Pokiaľ ide o **boj proti korupcii**, Kosovo sa nachádza v počiatočnom štádiu priprav/dosiahlo určitú úroveň pripravenosti. Kosovo dosiahlo určitý pokrok prostredníctvom významných legislatívnych reforiem v oblasti právneho štátu a vo vyšetrovaní a trestnom stíhaní prípadov na vysokej úrovni. Pokrok sa dosiahol aj v oblasti predbežnej konfiškácie majetku, hoci množstvo definitívnych konfiškácií ostáva nízke. Korupcia je veľmi rozšírená a naďalej vyvoláva znepokojenie.

Pokiaľ ide o **boj proti organizovanej trestnej činnosti**, Kosovo sa nachádza v počiatočnom štádiu. Určitý pokrok sa dosiahol vďaka významným legislatívnym reformám v oblasti právneho štátu, vo vyšetrovaní a trestnom stíhaní prípadov na vysokej úrovni a pri predbežnej konfiškácii majetku. V súvislosti s definitívnou konfiškáciou majetku sa však dosiahol len malý pokrok a stále existuje len málo finančných vyšetrovaní a právoplatných odsúdení. Musia sa prijať prísne opatrenia, ktorými sa zabezpečí, aby nedochádzalo k žiadnemu politickému zasahovaniu do operačných činností orgánov presadzovania práva a prokuratúry. Pokiaľ ide o organizovanú trestnú činnosť, spôsobuje situácia na severe Kosova orgánom presadzovania práva aj naďalej problémy.

Pokrok sa dosiahol v boji proti terorizmu, najmä pokiaľ ide o vytváranie lepších podmienok na rehabilitáciu a opätovné začlenenie zahraničných teroristických bojovníkov a ich rodín. Kosovské orgány musia efektívnejšie bojovať proti praniu špinavých peňazí a príslušný zákon by sa mal zosúladiť s *acquis* EÚ a s medzinárodnými normami.

Právny rámec vo všeobecnosti zaručuje ochranu ľudských a **základných práv** v súlade s európskymi normami. Vykonávanie právnych predpisov a stratégií v oblasti ľudských práv však často oslabujú nedostatočné finančné a iné zdroje, a to najmä na miestnej úrovni, obmedzené určovanie politických priorit a nedostatočná koordinácia. Existujúce mechanizmy, ktoré majú zaisťovať koordináciu a vykonávanie ľudských práv, sú neúčinné. Naďalej pretrváva veľká závislosť od zahraničných darcov. Viac sa musí spraviť v záujme účinného zaručenia práv osôb patriacich k menšinám vrátane Rómov, Aškalov a vysídlených osôb, zabezpečenia rovnosti medzi ženami a mužmi v praxi, vytvorenia integrovaného systému na ochranu detí a zlepšenia ochrany kultúrneho dedičstva. Kosovo dosiahlo určitú úroveň pripravenosti v oblasti **slobody prejavu**, ktorá je zakotvená v ústave. V Kosove existuje pluralistické a živé mediálne prostredie. Inštitúcie právneho štátu čoraz častejšie prijímajú opatrenia v nadväznosti na hrozby a útoky namierené na novinárov a počet incidentov klesá. Stále treba prijať udržateľné riešenie financovania verejnoprávneho vysielateľa. Vysielateľ je naďalej vystavený politickému tlaku a vplyvu.

Pokiaľ ide o **hospodárske kritériá**, Kosovo sa nachádza v počiatočnom štádiu a dosiahlo určitý pokrok v budovaní funkčného trhového hospodárstva. Hospodársky rast bol silný, ale veľmi problematická situácia na trhu práce naďalej vyvoláva obavy. Vláda dodržiavala fiškálne pravidlá, ale tlak na výdavky súvisiaci so sociálnymi dávkami pre špecifické skupiny obyvateľstva a odmeny zamestnancov verejnej správy ohrozujú verejné financie a bránia rozvoju súkromného sektora. Podnikateľské prostredie sa mierne zlepšilo, pretrvávajú však dlhodobé problémy vrátane rozsiahlej neformálnej ekonomiky, pomalej a neefektívnej justície, vysokého výskytu korupcie a všeobecne slabých inštitúcií právneho štátu. Napriek silnému rastu vývozu služieb napreduje hospodárska diverzifikácia pomaly.

Kosovo sa nachádza v počiatočnom štádiu a dosiahlo určitý pokrok, pokiaľ ide o jeho schopnosť čeliť konkurenčnému tlaku a trhovým silám v rámci EÚ. Kosovo dosiahlo určitý pokrok v oblasti zlepšovania cestnej siete, ale v železničnej a energetickej infraštruktúre existujú veľké nedostatky. Malý pokrok sa dosiahol v zaistení stabilných dodávok energie a straty v sektore elektrickej energie sú naďalej veľmi vysoké. Pokiaľ ide o digitalizáciu hospodárstva, Kosovo dosiahlo určitý pokrok. V oblasti zlepšenia kvality vzdelávania a riešenia nedostatku zručností na trhu práce bol pokrok malý. Štrukturálne zmeny sa objavujú len pomaly a hospodárstvo zostáva výrazne závislé od domáceho obchodu. Rast vývozu možno pripísať najmä vývozu služieb pre diaspóru, pričom rast vývozu tovaru brzdi nedostatočná diverzifikácia výrobných.

Pokiaľ ide o **dobré susedské vzťahy a regionálnu spoluprácu**, Kosovo sa naďalej zapájalo do väčšiny regionálnych fór. Rozhodnutie Kosova uložiť clo vo výške 100 % na dovoz zo Srbska a Bosny a Hercegoviny však narušilo úsilie o regionálnu spoluprácu.

Pokiaľ ide o **normalizáciu vzťahov so Srbskom**, Kosovo pokračuje v dialógu. Kosovská vláda musí však zrušiť clo na dovoz zo Srbska a Bosny a Hercegoviny. Kosovo ešte musí vynaložiť značné úsilie s cieľom vytvoriť priaznivé podmienky pre uzavretie právne záväznej dohody so Srbskom. Dosiahnutie takejto dohody je naliehavé a kľúčové, aby mohli Kosovo a Srbsko pokročiť na svojej ceste do Európy.

Pokiaľ ide o zosúladenie s **európskymi normami**, Kosovo dosiahlo určitú úroveň pripravenosti. Zosúladowanie právnych predpisov v niektorých oblastiach pokračovalo, ale ich vykonávanie je nedostatočné. Určitý pokrok sa dosiahol v oblasti voľného pohybu tovaru, služieb a kapitálu, ako aj v oblasti finančných služieb, verejného obstarávania a hospodárskej súťaže. Solídny pokrok bol zaznamenaný v oblasti štatistiky a finančnej kontroly. V oblasti daní a ciel sa dosiahol určitý pokrok pri výbere daňových príjmov, obmedzovaní tieňovej ekonomiky alebo presadzovaní colných opatrení na ochranu práv duševného vlastníctva,

Kosovo by však malo zintenzívniť boj proti neformálnemu hospodárstvu a daňovým únikom. Určitý pokrok sa podarilo dosiahnuť pri riešení environmentálnych otázok, ale implementácia v tejto oblasti zaostáva. Napriek určitému pokroku v oblasti energetickej efektívnosti odvetvie energetiky naďalej čelí vážnym výzvam. Celkovo musí Kosovo posilniť svoje administratívne kapacity a zlepšiť koordináciu vo všetkých sektoroch, aby zaistilo účinné vykonávanie *acquis*.

Orgány dosiahli pokrok v riadení legálnej a neregulárnej **migrácie**. Dosiiahnuté výsledky by mali slúžiť ako základ ďalšej práce. Kosovo musí v tejto súvislosti zaviesť mechanizmus návratu neregulárnych migrantov v súlade s normami a praxou EÚ.

PRÍLOHA 3 - Vykonávanie stratégie pre západný Balkán a agendy priorít zo Sofie: väčšia angažovanosť EÚ

Stratégia pre západný Balkán prijatá 6. februára 2018 vniesla do vzťahov medzi EÚ a západným Balkánom nový impulz. Ťažiskom tejto stratégie sú oblasti, ktoré si od partnerov na západnom Balkáne vyžadujú ďalšie reformy a úsilie, ako aj väčšia podpora EÚ poskytovaná tomuto regiónu. Táto podpora je pretavená do 57 konkrétnych záväzkov, ktoré sú zoskupené do šiestich hlavných iniciatív. Značná časť týchto opatrení bola následne schválená členskými štátmi EÚ a partnermi zo západného Balkánu vo forme agendy priorít zo Sofie, ktorá bola prijatá na samite v Sofii 17. mája 2018.

Od prijatia stratégie sa Komisia zameriavala na plnenie svojich záväzkov prostredníctvom väčšej politickej angažovanosti, zvýšenia funkčného prepojenia medzi západným Balkánom a EÚ a jej agentúrami, zabezpečenia lepšieho prístupu k finančným prostriedkom a technickej pomoci, ako aj presmerovania finančnej pomoci EÚ v rámci nástroja predvstupovej pomoci (IPA), ktoré len v samotnom roku 2018 prestavovalo pre krajiny západného Balkánu ročný prídely vo výške 1,1 mld. EUR.

Prvý rok vykonávania stratégie priniesol pokrok vo všetkých šiestich hlavných iniciatívach. Tomuto regiónu bola venovaná značná politická pozornosť. V máji 2018 sa v Sofii konal samit EÚ – západný Balkán, ktorý bol vôbec prvý od samitu v Solúne z roku 2003. Región navštívil predseda Európskej rady a predseda Európskej komisie a uskutočnili sa tu aj početné zasadnutia na ministerskej či vysokej úrovni. Zámerom všetkých týchto podujatí bolo mobilizovať politickú vôľu a dodať reformnému procesu a posilnenej regionálnej spolupráci nový impulz.

Hlavná iniciatíva č. 1 – Posilnenie podpory právneho štátu sa zameriava na tri priority: lepšie monitorovanie reforiem justície, cielenejšiu technickú pomoc pri presadzovaní práva, ako aj posilnenie podpory občianskej spoločnosti, demokratizačného aktivizmu a nezávislých médií. Fórum ministrov EÚ a západného Balkánu v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí v Tirane z októbra 2018 malo zásadný význam z hľadiska dosiahnutia pokroku v tejto oblasti, najmä pokiaľ ide o posilnenie spolupráce s agentúrami EÚ pôsobiacimi v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí (SVV) a vypracovanie vhodných ukazovateľov pre justičné systémy.

V prípade monitorovania reforiem justície zmenila Komisia svoj prístup, pričom sa zacielila na misie zamerané na konkrétne otázky, ktoré sa uskutočňujú súbežne vo všetkých šiestich partnerských verejných správach a počas ktorých sa vysokopostavení úradníci EÚ v oblasti presadzovania práva stretávajú so svojimi partnermi („partnerské hodnotenia“). V roku 2018 bola ukončená séria hodnotení týkajúcich sa výkonu rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach, momentálne prebieha séria hodnotení v oblasti verejného obstarávania a neskôr sa v roku 2019 uskutoční ďalšia, ktorá bude zameraná na organizovanú trestnú činnosť. Komisia zároveň pripravuje nové spôsoby zhromažďovania viac harmonizovaných údajov z partnerských justičných systémov. Hlavným výstupom tohto procesu bude regionálny projekt realizovaný v spolupráci s Organizáciou pre bezpečnosť a spoluprácu v Európe (OBSE), ktorý bude zameraný na monitorovanie súdnych konaní v prípadoch korupcie a organizovanej trestnej činnosti. Svetová banka bola zmluvne zaviazaná vykonať sériu regionálnych prieskumov v oblasti justície a Komisia Rady Európy pre hodnotenie efektívnosti justície (CEPEJ) bude zase pomáhať pri zhromažďovaní harmonizovaných údajov z regiónu.

Komisia sa tiež angažuje v cielenejších formách technickej pomoci, konkrétne v poradných misiách zameraných na reformy justície a na boj proti organizovanej trestnej činnosti

a korupcii. Dve takéto misie momentálne prebiehajú v Čiernej Hore a Albánsku, na rok 2019 je naplánovaný začiatok ďalších dvoch v Kosove a Bosne a Hercegovine a s ďalšou sa počíta v Severnom Macedónsku, prípadne Srbsku.

Komisia zároveň úzko spolupracuje s Európskou nadáciou na podporu demokracie (EED), a to v snahe podporiť platformy nezávislých médií, občiansku spoločnosť a demokratických aktivistov. Vďaka dodatočnej podpore EÚ vo výške 6 mil. EUR mohol fond v roku 2018 rozšíriť svoju činnosť na západný Balkán a financovať tak v tejto oblasti 14 nových grantov.

Hlavná iniciatíva č. 2 – Zvýšenie angažovanosti v oblasti bezpečnosti a migrácie sa týka zapojenia regiónu do riešenia spoločných bezpečnostných hrozieb vrátane terorizmu, násilného extrémizmu, radikalizácie, organizovanej trestnej činnosti, obchodovania s ľuďmi a strelnými zbraňami, hybridných hrozieb, ako aj budovania kapacít partnerov, ktoré im umožnia reagovať na výzvy v oblasti migrácie a bezpečnosti. Táto oblasť činnosti získala podporu na zasadnutiach ministrov v Londýne v júli a v Tirane v októbri 2018, ktoré boli rozhodujúce z hľadiska nadviazania užšej spolupráce v oblasti bezpečnosti, zásob zbraní a plánovania spoločných protiteroristických opatrení.

Komisia a šesť partnerov zo západného Balkánu sa na fóre ministrov EÚ a západného Balkánu v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí v Tirane dohodli na spoločnom akčnom pláne v oblasti boja proti terorizmu. Komisia v súčasnosti poskytuje pomoc pri príprave akčných plánov pre jednotlivé krajiny, ktoré budú zohľadňovať regionálne priority. Komisia zároveň vybudovala regionálnu sieť národných koordinátorov na predchádzanie násilnému extrémizmu, ktorá zorganizovala dve stretnutia v roku 2018 a jedno v marci 2019.

Okrem toho Komisia pracuje na dokončení revízie svojho akčného plánu na roky 2015 – 2019 o obchodovaní so strelnými zbraňami medzi EÚ a juhovýchodnou Európou. EÚ pridela z rozpočtového riadku SZBP osobitné finančné prostriedky na podporu vykonávania regionálneho plánu pre ručné a ľahké zbrane (RLZ), ktorý bol prijatý na zasadnutí ministrov vnútra v Londýne v júli 2018.

EÚ oslovila partnerov zo západného Balkánu v snahe zapojiť ich do cyklu politik EÚ zameraných na boj proti závažnej a organizovanej trestnej činnosti, ako aj do prípravy a vykonávania príslušných ročných akčných plánov. ESVČ zvýšila frekvenciu stretnutí so západným Balkánom v rámci dialógu o spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike, aby tak podporila ďalšie zosúladenie tohto regiónu so spoločnými stanoviskami EÚ. ESVČ oslovila všetkých partnerov zo západného Balkánu, aby sa zapojili do série prieskumov o hybridných hrozbách, a to s cieľom posúdiť ich zraniteľnosť a lepšie nasmerovať pomoc EÚ. Tieto prieskumy sa doteraz začali realizovať u štyroch partnerov.

Pokiaľ ide o migráciu, Komisia v súčinnosti s príslušnými agentúrami EÚ a medzinárodnými organizáciami pokračuje v realizácii ambiciózných projektov v oblasti riadenia migrácie, pričom sa zameriava na budovanie kapacít svojich partnerov v oblasti riadenia zmiešaných migračných tokov, ako aj na zavedenie konania o azyle, mechanizmov návratu a výmeny informácií. Komisia zároveň realizovala viacero iniciatív na zabezpečenie lepšej koordinácie činnosti styčných úradníkov pre migráciu nasadených v regióne a na zlepšenie výmeny operatívnych informácií.

V snahe dosiahnuť lepšiu súčinnosť v oblasti bezpečnosti a migrácie vytvárala Komisia predpoklady na to, aby sa agentúry pôsobiace v oblasti SVV aktívnejšie zapájali do diania na západnom Balkáne. Súčasťou tohto procesu bolo podpísanie dohody o pracovných podmienkach medzi Európskym monitorovacím centrom pre drogy a drogovú závislosť (EMCDDA) a Albánskom, podpísanie dohody o spolupráci medzi Eurojustom a Albánskom (v nadväznosti na už existujúce dohody s Čiernou Horou a so Severným

Macedónskom) a ukončenie rokovaní o dohode o štatúte Európskej agentúry pre pohraničnú a pobrežnú stráž s piatimi krajinami regiónu, ktoré majú s EÚ spoločnú hranicu. Dohoda s Albánskom už nadobudla platnosť a boli nasadení prví príslušníci pohraničnej stráže. Komisia s cieľom lepšie koordinovať zapojenie svojich agentúr pôsobiacich v tejto oblasti zriadila pracovnú skupinu pre agentúry EÚ pôsobiace v oblasti SVV, aby tak podporila ich činnosť na západnom Balkáne.

Celkovo bolo v roku 2018 pridelených na opatrenia v oblasti právneho štátu, bezpečnosti a migrácie viac ako 145 mil. EUR.

Hlavná iniciatíva č. 3 – Podpora sociálneho a hospodárskeho rozvoja sa zameriava na stimulovanie pokroku pri realizácii regionálneho hospodárskeho priestoru, úpravu existujúcich investičných rámcov s cieľom zvýšiť prílev investícií do regiónu, strategickejšie využívanie programov hospodárskych reforiem, ako aj na podporu vzdelávania a reforiem sociálneho systému. Zasadnutie ministrov hospodárstva vo Viedni v júli a ministrov školstva v Bruseli v júni 2018 bolo dôležitým katalyzátorom pokroku v rámci tejto hlavnej iniciatívy, najmä pokiaľ ide o realizáciu regionálneho hospodárskeho priestoru a rozličných iniciatív v oblasti odbornej prípravy, mobility študentov a uznávania kvalifikácií. V roku 2019 začína EÚ organizovať aj systematické zasadnutia s ministrami práce krajín západného Balkánu.

Komisia spolu s Radou pre regionálnu spoluprácu naďalej pomáhala pri vykonávaní viacročného akčného plánu pre regionálny hospodársky priestor. Medzi prelomové úspechy v tejto oblasti patrí nadobudnutie účinnosti dodatkového protokolu č. 5 o uľahčení obchodu k Stredoeurópskej dohode o voľnom obchode (CEFTA) v apríli 2018, schválenie regionálneho programu investičných reforiem a spustenie regionálneho programu pre diverzifikáciu a integráciu finančných trhov. Ukončili sa rokovania o liberalizácii obchodu so službami a začalo sa rokovať o mobilite odborníkov v regióne.

Prebieha rozširovanie Investičného fondu pre západný Balkán (ďalej len „fond WBIF“), a to tak zo strategického, ako aj finančného hľadiska. Preskúmanie tohto fondu v polovici obdobia, ktoré bolo východiskom pre uvedené rozširovanie fondu, sa ukončilo v roku 2018. V decembri 2018 začala na fonde WBIF participovať medzinárodná finančná inštitúcia *Agence française de développement* (AFD) a v apríli 2019 sa do tohto fondu zapojila aj skupina Svetovej banky. Proces vytvárania záručného nástroja pre západný Balkán, ktorého cieľom je prilákať do regiónu súkromné investície, napreduje, pričom v roku 2018 bolo ukončené príslušné posúdenie *ex-ante* a začal sa dialóg s medzinárodnými finančnými inštitúciami.

Komisia zároveň intenzívnejšie podporuje rozvoj súkromného sektora a zameriava sa pritom na startupy a prístup mladých podnikateľov k financovaniu. Bol zavedený nový regionálny systém záruky pre mladých ľudí vo výške 10 mil. EUR, ktorého cieľom je zlepšiť podnikateľské zručnosti mladých ľudí a priniesť pracovné príležitosti. Táto schéma by mohla poskytnúť financovanie až do výšky 80 mil. EUR. V Srbsku zaviedla Komisia podobný program záruky vo výške 20 mil. EUR, od ktorého sa očakáva, že vďaka pákovému efektu zabezpečí až 180 mil. EUR vo forme nových úverov pre srbské startupy a inovačné podniky. Komisia tiež pripravuje podmienky na to, aby mohla svoju podporu pri vypracovávaní stratégií pre inteligentnú špecializáciu, ktorú momentálne ponúka len členským štátom, rozšíriť aj na západný Balkán.

EÚ podnikla kroky na zvýšenie strategického využívania programov hospodárskych reforiem partnerov, a to tým, že ich prípravu zosúladiť s európskym semestrom. Zintenzívnilo sa monitorovanie reforiem v oblasti zamestnanosti a sociálneho systému, k čomu prispeli programy hospodárskych reforiem, ako aj organizovanie každoročného zasadnutia ministrov

EÚ a západného Balkánu, ktoré sa najbližšie uskutočnia v júni 2019. Okrem toho sa zvýšila finančná podpora EÚ v oblasti zamestnanosti, vzdelávania, sociálnej inklúzie a zdravotníctva prostredníctvom viacerých nových programov bilaterálnej pomoci, ako aj schémy mobility pre tento región v oblasti odborného vzdelávania a prípravy. EÚ postupne zvyšuje svoju podporu aj v rámci programu Erasmus+ a jej cieľom je túto podporu do roku 2020 zdvojnásobiť.

Celkovo bolo v roku 2018 z nástroja IPA pridelených na opatrenia v oblasti konkurencieschopnosti, rastu a vzdelávania viac ako 260 mil. EUR.

Hlavná iniciatíva č. 4 – Zlepšenie prepojenosti sa zameriava na vybudovanie dopravných a energetických prepojení v regióne s cieľom uľahčiť obchod a podporiť hospodársky rast. V tejto hlavnej iniciatíve sa počíta s takými opatreniami, ako je plánovanie a investovanie do infraštruktúry a vytvorenie vhodného regulačného prostredia pre regionálnu integráciu trhov.

Zasadnutia ministrov dopravy v Ľubláne v apríli a následne v Bruseli v decembri 2018 mali rozhodujúci význam z hľadiska prijatia viacerých vyhlásení o reforme v oblasti dopravy, zatiaľ čo na zasadnutí ministrov energetiky a životného prostredia v Podgorici bolo prijaté prelomové vyhlásenie o energetickej transformácii.

Pokiaľ ide o oblasť energetiky, Komisia pracuje na tom, aby bolo možné rozšíriť energetickú úniu EÚ na západný Balkán a vytvoriť jednotný regulačný priestor na základe Zmluvy o Energetickom spoločenstve. Pre ďalší pokrok v tejto oblasti bude potrebné, aby sa zabezpečilo napredovanie príslušného dialógu medzi Belehradom a Prištinou.

Za najväčší úspech možno považovať podpísanie spoločného vyhlásenia ministrov energetiky a životného prostredia krajín západného Balkánu o prechode na čistú energiu, ku ktorému došlo na ich zasadnutí v Podgorici vo februári 2019. Pre oblasť energetickej účinnosti poskytla Komisia k 50 mil. EUR, ktoré sú už k dispozícii v rámci regionálneho nástroja energetickej účinnosti, ďalších 30 mil. EUR vo forme grantov. V roku 2018 podporila Komisia podpísanie plynovodného prepojenia medzi Bulharskom a Srbskom, ktoré sa bude sčasti financovať z nástroja IPA a Európskeho fondu regionálneho rozvoja. V oblasti dopravy Komisia naďalej podporovala vykonávanie Zmluvy o Dopravnom spoločenstve a chod jeho sekretariátu. Predovšetkým boli zriadené inštitúcie tohto spoločenstva (regionálny riadiaci výbor a ministerská rada) a so Srbskom bola podpísaná dohoda o sídle, pričom začiatkom roka 2019 bol vymenovaný úradujúci riaditeľ.

Komisia sa pričínala o prijatie ministerského vyhlásenia zameraného na odstraňovanie prekážok na hraniciach prostredníctvom integrovaných cestných a železničných hraničných priechodov. Toto vyhlásenie sa opiera o štúdiu financovanú EÚ, na základe ktorej sa určilo 32 prioritných hraničných priechodov v regióne, ktoré by mohli byť predmetom integrácie. Momentálne sa medzi príslušnými krajinami podpisujú bilaterálne dohody o každom z týchto priechodov.

V nadväznosti na prijatie príslušných ministerských vyhlásení na zasadnutí ministrov k problematike TEN-T v Ľubláne a na samite v Sofii poskytuje Komisia pomoc aj pri príprave novej regionálnej stratégie v oblasti železničnej dopravy a akčného plánu pre bezpečnosť cestnej premávky, ktorého cieľom je predovšetkým znížiť počet smrteľných dopravných nehôd odstránením miest častých dopravných nehôd. V roku 2018 Komisia financovala 24 inšpekcií takýchto miest, ktoré vykonali experti pôsobiaci v rámci nástroja Connecta.

Pokiaľ ide o investície do infraštruktúry, Investičný rámec pre západný Balkán podporoval aj v roku 2018 program v oblasti prepojenosti. Na samite v Sofii Komisia oznámila, že na

jedenásť nových projektov v oblasti dopravy budú poskytnuté granty EÚ v celkovej výške 192,7 mil. EUR. Od vzniku fondu WBIF podporila Komisia z tohto nástroja 31 prioritných projektov grantmi vo výške 700 mil. EUR, ktoré vďaka pákovému efektu zabezpečili vonkajšie investície vo výške 2,4 mld. EUR.

Hlavná iniciatíva č. 5 – Digitálna agenda pre západný Balkán sa zameriava na budovanie digitálneho hospodárstva a digitálnej spoločnosti v regióne. Táto agenda, ktorá je založená na pracovnom dokumente útvarov Komisie stanovujúcom kľúčové iniciatívy, bola iniciovaná v júni 2018 na výročnom zhromaždení EÚ pre digitálnu agendu. Komisia zároveň nadviazala s partnermi zo západného Balkánu dialóg o informačných a komunikačných technológiách, ktorého súčasťou boli aj návštevy komisára pre digitálnu ekonomiku a spoločnosť vo väčšine hlavných miest v regióne.

Komisia takisto intenzívne podporovala rokovania o novej regionálnej dohode o roamingu, ktorá povedie k zrušeniu roamingových poplatkov v rámci regiónu celého západného Balkánu. Táto agenda bola prijatá na zasadnutí ministrov zameranom na digitálnu agendu v apríli 2019 a účinnosť nadobudne v júli 2019.

Komisia vyčlenila v rámci fondu WBIF 30 mil. EUR na technickú pomoc pri príprave investícií do širokopásmového pripojenia a ďalších 8 mil. EUR na regionálnu iniciatívu zameranú na budovanie kybernetickej bezpečnosti.

EÚ pracuje aj na tom, aby partnerom zo západného Balkánu zabezpečila prístup k rôznym európskym fóram a skupinám. Títo partneri boli predovšetkým zahrnutí ako pozorovatelia do skupiny európskych regulačných orgánov pre audiovizuálne mediálne služby (ERGA) a do skupiny na vysokej úrovni pre digitálny jednotný trh (DSM HLG). Ako pozorovatelia boli prizvaní aj do Orgánu európskych regulátorov pre elektronické komunikácie (BEREC).

Komisia zapája svojich partnerov aj do rozličných iniciatív Spoločenstva v oblasti digitálnych zručností, elektronickej verejnej správy a elektronickeho zdravotníctva. K týmto iniciatívam patrí sieť úradov pre širokopásmové pripojenie, projekt stáži v rámci projektu „Digitálna príležitosť“, ambasádori Európskeho týždňa programovania, program ISA2, sieť „eZdravotníctvo“, Európska aliancia pre umelú inteligenciu a Monitorovacie stredisko a fórum EÚ pre technológiu blockchainu.

Celkovo bolo v roku 2018 z nástroja IPA pridelených na opatrenia týkajúce sa prepojenosti v oblasti dopravy, energetiky a digitálneho sektora 450 mil. EUR.

Hlavná iniciatíva č. 6 – Podpora zmiernenia a vytvárania dobrých susedských vzťahov sa zameriava na podporu udržateľného a trvalého mieru v regióne, pričom sa opiera o tri nosné témy: vyrovnanie sa s dedičstvom minulosti, obnovenie osobných kontaktov medzi komunitami a posilnenie spolupráce v oblastiach spoločného záujmu. Tieto otázky sú systematicky na programe zasadnutí ministrov zahraničných vecí krajín západného Balkánu, ako aj série zasadnutí na vysokej úrovni venovaných bilaterálnym otázkam, ktoré iniciovalo rakúske predsedníctvo v roku 2018.

Komisia i naďalej podporuje činnosť Medzinárodného reziduálneho mechanizmu pre trestné tribunály a Špecializované komory Kosova. V súčinnosti s Medzinárodnou komisiou pre nezvestné osoby a Medzinárodným výborom Červeného kríža podporuje Komisia snahy o vyriešenie zostávajúcich prípadov nezvestných osôb a uspokojenie potrieb ich rodín. Komisia zároveň začala intenzívnejšie podporovať zriadenie regionálnej komisie pravdy.

EÚ poskytuje finančnú pomoc Úradu pre regionálnu spoluprácu mládeže (RYCO), ktorý je jedným z dôležitých nástrojov zvyšovania mobility a spolupráce medzi mladými ľuďmi. Spustená bola iniciatíva s názvom „Laboratórium pre mládež západného Balkánu“, ktorej

cieľom je umožniť mladým ľuďom, aby sa podieľali na tvorbe politiky. Zvýšila sa podpora na spoluprácu medzi kultúrnym a kreatívnym priemyslom v rámci programu Kreatívna Európa.

Okrem rôznych opatrení pre viaceré krajiny, ktoré podporujú regionálnu spoluprácu, program cezhraničnej spolupráce (CBC) umožňuje konkrétne spoločné projekty komúní zamerané na také otázky, ako je riadenie prírodných zdrojov, cestovný ruch a kultúra. Celková podpora, ktorú EÚ poskytuje na inštitucionálne a sociálne a hospodárske reformy, prispieva k obnoveniu dôvery občanov a komúní a v konečnom dôsledku tak podporuje vytváranie prostredie, ktoré vedie k zmiereniu.

Celkovo bolo v roku 2018 z nástroja IPA pridelených na podporu dobrých susedských vzťahov a zmierenia takmer 80 mil. EUR.

Komisia bude v nasledujúcich rokoch naďalej nadväzovať na uvedené úspechy v šiestich hlavných iniciatívach, aby sa zabezpečilo splnenie všetkých záväzkov, ktoré boli prijaté na základe stratégie pre západný Balkán. Svojich partnerov a členské štáty budeme prostredníctvom politického dialógu, pravidelného hodnotenia a osobitných stretnutí na pracovnej úrovni naďalej zapájať do tohto procesu a náležite ich informovať. Pokračujúca angažovanosť a konštruktívna regionálna spolupráca s partnermi na západnom Balkáne budú rozhodujúce pre dosiahnutie ambiciózných cieľov stratégie a jej akčného plánu.

PRÍLOHA 4 – Kľúčové štatistické údaje

ŠTATISTICKÉ ÚDAJE (k 29. aprílu 2019)

Demografia	Poznámka	Čierna Hora		Severné Macedónsko		Albánsko		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EÚ28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Celkový počet obyvateľov (v tisícoch)		622,2	622,4	2071,3	2 073,7	2 875,6	2 876,6	7 076,4	7 040,3	78 741	79 815	3 516,0	3 509,7	1 771,6	1 785,5	510 182 p	511 373 bp
Podiel obyvateľov vo veku 15 – 64 rokov na celkovom počte obyvateľov (v %)		67,6	67,4		70,2	68,7	68,7	66,6	66,3	67,8	68	:	:	65,6p	66,8	65,3	65,0b
Hrubá miera prirodzeného pohybu obyvateľstva (na 1 000 obyvateľov)		1,8	1,5	1,2	0,7	3,6	3,0	-5,1	-5,5	11,2	10,8	-1,8p	-2,0	8,4p	8,2	0,0p	-0,4bp
Stredná dĺžka života pri narodení, muži (v rokoch)		74,1	73,9	73,4	74,1	77,1	77,1	73,2	73,1	75,4	75,7	:	:	75,9p	:	78,2	78,3b
Stredná dĺžka života pri narodení, ženy (v rokoch)		78,9	79,2	77,5	77,9	80,1	80,1	78,3	78,1	81	81,3	:	:	81,6p	:	83,6	83,5b

Trh práce	Poznámka	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Miera ekonomickej aktivity osôb vo veku 20 – 64 rokov: podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva vo veku 20 – 64 rokov (v %):	1)	69,1	69,3	69,6	70,3	73,3e	73,9	70,0	71,2	60,9	61,9	58,8	58,4	44,0	49,0	77,6	78,0
Miera ekonomickej aktivity mužov vo veku 20 – 64 rokov: podiel ekonomicky aktívnej mužskej časti obyvateľstva vo veku 20 – 64 rokov (v %):	1)	76,7	77,0	83,8	84,4	82,5e	84,3	78,0	78,8	83,3	83,7	72,0	71,3	66,8	75,1	83,7	84,1
Miera ekonomickej aktivity žien vo veku 20 – 64 rokov: podiel ekonomicky aktívnej ženskej časti obyvateľstva vo veku 20 – 64 rokov (v %):	1)	61,6	61,7	54,9	55,7	64,2e	63,5	62,0	63,6	38,5	40,0	45,3	45,6	20,9	22,6	71,4	72,0
Miera zamestnanosti vo veku 20 – 64 rokov (v % obyvateľstva)																	
Spolu		57,1	58,2	53,3	54,8	62,1e	63,9	59,1	61,5	54,3	55,3	44,2	46,6	32,3	34,4	71,1	72,2
Muži		63,0	65,2	63,7	65,6	69,4e	72,1	66,3	68,5	75,5	76,1	56,4	58,1	49,9	54,0	76,9	78,0
Ženy		51,3	51,4	42,5	43,7	55e	55,6	51,9	54,5	33,2	34,4	32,0	35,1	14,6	14,6	65,3	66,5

Trh práce, pokračovanie	Poznámka	Čierna Hora		Severné Macedónsko		Albánsko		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EU28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Osoby vo veku 15 – 24 rokov, ktoré nie sú zamestnané, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, v % obyvateľstva danej vekovej skupiny		18,4	16,7	24,3	24,9	26.9e	25,9	17,7	17,2	24,0	24,2	26,4	24,3	30,1	27,4	11,6	10,9
Osoby vo veku 15 – 29 rokov, ktoré nie sú zamestnané, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, v % obyvateľstva danej vekovej skupiny		22,3	21,4	31,3	31,1	30e	29,7	22,3	21,7	27,8	27,5	31,4	28,8	37,3	35,0	14,2	13,4
Zamestnanosť podľa hlavných odvetví																	
Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rybolov (v %)		7,7	7,9	16,6	16,2	40.2e	38.2e	18,6	17,2	19,5	19,4	18,0	18,9	4,2	4,4	4,3	4,2
Priemysel (v %)		9,8	9,5	23,1	22,5	12.8e	12.5e	20,2	21,2	19,5	19,1	22,7	22,2	18,0	17,4	17,3	17,3
Stavebníctvo (v %)		7,7	7,6	7,2	7,2	6.5e	6.9e	4,3	4,1	7,3	7,4	8,6	7,3	11,5	12,9	6,7	6,8
Služby (v %)		74,8	75,0	53,1	54,1	40.5e	42.4e	57,0	57,5	53,7	54,1	50,8	51,6	66,3	65,3	71,7	71,7
Osoby zamestnané vo verejnom sektore ako podiel na celkovej zamestnanosti osôb vo veku 20 – 64 rokov (v %)	2)	31,2	32,6	:	:	15.6e	16.4e	28,3	27,8	13,8	13,3	17,8	18,4	30,8	28,4	:	:
Osoby zamestnané v súkromnom sektore ako podiel na celkovej zamestnanosti osôb vo veku 20 – 64 rokov (v %)	2)	47,0	45,5	:	:	84.4e	83.6e	71,7	72,2	86,2	86,7	82,2	81,6	69,2	71,6	:	:
Miera nezamestnanosti (v % pracovnej sily)																	
Spolu	1)	17,8	16,1	23,7	22,4	15.2e	13.7e	15,4	13,6	10,9	10,9	25,5	20,7	27,5	30,3	8,6	7,6
Muži	1)	18,3	15,4	24,4	22,7	15.9e	14.6e	14,8	13,0	9,6	9,4	22,6	19,0	26,2	28,5	8,4	7,4
Ženy	1)	17,1	16,9	22,7	21,8	14.4e	12.6e	16,2	14,4	13,6	13,9	30,2	23,3	31,7	36,4	8,8	7,9
Mládež, vo veku 15 – 24 rokov	1)	35,9	31,7	48,2	46,7	36.5e	31.9e	34,9	31,9	19,5	20,5	54,3	45,8	52,4	52,7	18,7	16,8
Dlhodobí nezamestnaní (> 12 mesiacov)	1)	13,4	12,4	19,2	17,4	10.1e	8.9e	10,0	8,2	2,2	2,4	21,7	17,0	18,0	21,7	4,0	3,4
Priemerné nominálne mesačné mzdy a platy (v EUR)	3)	499	510	363	372	397	446	516	544	607	555	429	435	:	:	:	:

Vzdelávanie	Poznámka	Čierna Hora		Severné Macedónsko		Albánsko		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EU28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Osoby, ktoré predčasne ukončili školskú dochádzku: percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 18 – 24 rokov s maximálne nižším sekundárnym vzdelaním, ktoré nie je v procese ďalšieho vzdelávania alebo odbornej prípravy (v %)		5,5	5,4	9,9	8,5	19.6e	19,6	7,0	6,2	34,3	32,5	4,9	5,1	12,7	12,2	10,7	10,6
Verejné výdavky na vzdelávanie v pomere k HDP (v %)		:	:	:	:	3.1p	3.1p	3,6	3,7	4,7	4,2	:	:	4,6	4,4	:	:
Percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 20 – 24 rokov s maximálne nižším sekundárnym vzdelaním, spolu		6,8	4,9	12,0	9,3	:	:	7,8	6,8	43,9	42,8	5.8u	6.1u	14,6	13,8	16,8	16,6
Percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 20 – 24 rokov s maximálne nižším sekundárnym vzdelaním, muži		5,8	4,9	10,9	8,8	:	:	8,6	7,3	44,2	42,9	5.5u	6.1u	12,5	12,8	19,1	19,1
Percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 20 – 24 rokov s maximálne nižším sekundárnym vzdelaním, ženy		7,9	4,9	13,1	9,8	:	:	7,0	6,3	43,7	42,7	6.3u	6.2u	17,0	14,9	14,4	14,1
Percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 20 – 24 rokov s vyšším sekundárnym vzdelaním alebo s postsekundárnym vzdelaním (nezahrňovaným do terciárneho), spolu		82,2	86,9	77,2	80,3	:	:	84,9	85,0	35,7	36,1	86,6	86,9	70,5	70,8	65,3	65,1
Percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 20 – 24 rokov s vyšším sekundárnym vzdelaním alebo s postsekundárnym vzdelaním (nezahrňovaným do terciárneho), muži		86,9	90,6	82,5	83,7	:	:	86,3	86,3	38,3	39,4	89,0	89,4	74,5	74,2	66,1	65,8
Percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 20 – 24 rokov s vyšším sekundárnym vzdelaním alebo s postsekundárnym vzdelaním (nezahrňovaným do terciárneho), ženy		77,2	82,9	71,8	76,7	:	:	83,3	83,5	33,3	32,9	83,7	84,0	66,0	66,9	64,4	64,4
Percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 30 – 34 rokov s terciárnym vzdelaním, spolu		33,9	34,0	29,1	30,5	20.9e	23.5e	29,9	31,4	26,5	27,3	23,1	23,8	19,1	21,8	39,0	39,8
Percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 30 – 34 rokov s terciárnym vzdelaním, muži		31,8	30,0	24,5	24,6	18.0e	21.1e	24,7	25,4	28,3	28,6	16.6u	19,4	18,9	22,4	34,3	34,8
Percentuálny podiel obyvateľstva vo veku 30 – 34 rokov s terciárnym vzdelaním, ženy		35,9	37,7	33,8	36,8	23.9e	26.0e	35,3	37,6	24,6	26,0	29,4	28,4	19,4	21,2	43,8	44,8

Národné účty	Poznáma	Čierna Hora		Severné Macedónsko		Albánsko		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EU28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Hrubý domáci produkt																	
V bežných cenách (v mld. EUR)		4,0	4,3	9.7p	10.0p	10,7	11.6p	36,7	39,2	780,2	753,9	15,3	:	6,1	6,4	14 958,3	15 382,6
Na obyvateľa (v EUR)		6 400	6 900	4 700e	4 800p	3 700	4 000p	5 200	5 600	9 800	9 400	4 400	4 700	3 400	3 600	29 300	30 000
V štandarde kúpnej sily (PPS) na obyvateľa		13 000	13 700	10 800e	10 800p	8 600	9 100p	11 400	11 600	19 200	19 900	9 000	9 500	:	:	29 300	30 000
V štandarde kúpnej sily (PPS) na obyvateľa v pomere k priemeru EÚ (EÚ28 = 100)		44	46	37e	36p	30	30p	39	39	65	66	31	32	:	:	-	-
Reálna (objem) ročná miera zmeny, v porovnaní s predchádzajúcim rokom (v %)		2,9	4,7	2,8	0.2p	3,3	3.8p	3,3	2,0	3,2	7,4	3,1	:	4,1	4,2	2,0	2,4
Hrubá pridaná hodnota podľa hlavných odvetví																	
Poľnohospodárstvo, lesné hospodárstvo a rybolov (v %)		9,0	8,4	10,6	9.1p	22,6	21.8p	8,2	7,3	7,0	6,9	7,5	:	13,0	11,4	1,6	1,7
Priemysel (v %)		12,2	11,2	19,7	20.6p	14,0	12.8p	26,3	26,5	22,3	23,2	22,6	:	21,5	21,8	19,5	19,7
Stavebníctvo (v %)		6,7	8,2	8,0	7.2p	10,2	10.5p	4,7	5,0	9,7	9,7	4,6	:	8,1	9,9	5,3	5,4
Služby (v %)		72,1	72,2	61,7	63.1p	53,2	54.9p	60,8	61,2	61,0	60,2	65,3	:	57,4	56,9	73,6	73,2

Platobná bilancia																	
Čisté (prílev – odlev) priame zahraničné investície (PZI) (v mil. EUR)		371,6	484,3	316,9	180,0	936,5	993,8	1 899,2	2 418,1	9 211,3	7 277,2	256,8	330,1	177,2	212,0	30 664,7	- 72 791,5
Čisté (prílev – odlev) priame zahraničné investície (PZI) (v % HDP)		9,4	11,3	3,3	1.8p	8.7p	8,6	5,2	6,2	1,2	1,0	1,7	:	2,9	3,3	0,2	-0,5
Čisté (prílev – odlev) priame zahraničné investície (PZI) vo vzťahu k EÚ28 (v mil. EUR)		-25,6	174,1	199,1	100,2	274,7	:	1 304,4	1 756,7	3 166,7	1 786,0	214,9	217,0	15,6	107,3	-	-
Čisté (prílev – odlev) priame zahraničné investície (PZI) vo vzťahu k EÚ28 (v % HDP)		-0,6	4,0	2,1	1.0p	2,6	:	3,6	4,5	0,4	0,2	1,4	:	0,3	1,7	-	-
Remitencie ako % HDP		4,8	4,7	2,0	1.9p	5.7p	5,5	7,3	7,6	0,1	0,0	8,2	:	11,4	11,8	0,1	0,1

Zahraničný obchod s tovarom	Poznámka	Čierna Hora		Severné Macedónsko		Albánsko		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EU28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Podiel vývozu do krajín EÚ28 na hodnote celkového vývozu (v %)		37,4	34,8	80,0	81,1	77,9	77,2	67,6	67,6	47,9	47,0	71,3	71,2	22,6	24,9	-	-
Podiel dovozu z krajín EÚ28 na hodnote celkového dovozu (v %)		48,2	47,4	61,9	62,9	63,1	61,7	58,7	58,9	39,0	36,4	61,9	60,9	43,1	43,1	-	-
Obchodná bilancia (v mil. EUR)		-1 736	-1 932	-1 786	-1 818	-2 399	-2 622	-2 483	-3 194	-50 676	-67 771	-3 448	-3 646	-2 480	-2 669	37 238	21 099
Medzinárodný obchod s tovarom a službami v pomere k HDP																	
Dovoz (v % HDP)		63,1	64,5	65,5	69,2p	45,8	46,6p	53,4	57,1	24,9	29,3	52,3	:	50,9	52,5	40,4	42,0
Vývoz (v % HDP)		40,6	41,1	50,7	55,4p	29,0	31,6p	48,6	50,5	22,0	24,8	35,4	:	23,7	26,7	43,9	45,7

Verejné financie	Poznámka	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
** Prebytok (+)/deficit (-) verejných financií (v % HDP)		-2,8	-5,6	-2,7	-2,7	-1,8	-2,0	-1,2	1,1	-1,1	-2,8	1,2	2,6	:	:	-1,7	-1,0
** Dlh verejných financií (v % HDP)		64,4	64,2	39,9	39,5	68,6	66,8	68,8	58,7	28,3	28,3	40,5	36,1	14,6e	16,6e	83,4	81,7

Finančné ukazovatele	Poznámka	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Ročná zmena spotrebiteľských cien (v %)	4)	0,1	2,8	0,2	2,1	1,5	3,3	1,3	3,3	7,7	11,1	-1,1	1,2	0,3	1,5	0,2	1,7
**Konsolidovaný súkromný dlh v pomere k HDP (v %)	5)	:	:	:	:	:	:	:	:	84,8	85,1	84,5	83,3	:	:	141,9	140,3
Celkový zahraničný dlh v pomere k HDP (v %)		:	:	74,7	73,6p	73,4p	68,7	72,1	65,3	47,4	53,4	:	:	33,2	32,6	:	:
Celkový dlh v cudzej mene v pomere k HDP (v %)	6)	:	:	:	:	73,5	68,7	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Úroková sadzba pri úveroch (na jeden rok), za rok (v %)	7)	7,45	6,81	4,25	3,75	5,89	5,98	5,50	5,00	15,79	18,12	4,97	3,88	7,47	6,83	:	:
Úroková sadzba pri vkladoch (na jeden rok), za rok (v %)	8)	0,93	0,69	0,25	0,25	0,80	0,75	2,50	2,00	10,33	13,53	0,09	0,06	1,01	1,04	:	:
Hodnota rezervných aktív (vrátane zlata) (v mil. EUR)		803,0	897,7	2 613,4	2 336,3	2 945,0	2 995,9	10 204,6	9 961,6	95 863,2	95 361,6	4 873,2	5 397,5	605,1	683,4	:	:
Medzinárodné rezervy – zodpovedajúce mesiacom dovozu		3,9	3,9	4,9	4,0	7,2	6,7	6,2	5,4	6,0	5,2	7,3	7,2	2,3	2,4	:	:

Podnikanie	Poznámka	Čierna Hora		Severné Macedónsko		Albánsko		Srbsko		Turecko		Bosna a Hercegovina		Kosovo*		EU28	
		2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Index priemyselnej výroby (2010 = 100)		84.4s	81.8s	122,0	122,2	143,8	142,9	111,7	115,8	126,3	134,3	112,0	115,5	:	:	105,6	109.1s

Infraštruktúra	Poznámka	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Hustota železničnej siete (prevádzkované trate na 1 000 km ²)	9)	18,4	18,4	27,4	27,4	12,2	12,2	48,6	48,5	13,2	13,3	20,0	20,0	30,9	30,9	:	:
Dĺžka diaľnic (v kilometroch)		0	0	259	259	:	:	741	963	2542	2657	163	172	98	108	:	:

Energetika	Poznámka	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Čistý dovoz energie v pomere k HDP		3,4	4,9	5,2	5,9	1,3	2,5	3,4	4,3	1,0	1,5	4,3	:	4,1	5,4	1,3	1,5

: = údaj nie je k dispozícii
b = prerušenie časového radu
e = odhadovaná hodnota
p = predbežný údaj
s = odhad/výpočet Eurostatu
u = nízka hodnovernosť
– = nepoužíva sa

* = Týmto označením nie sú dotknuté pozície k štatútu a označenie je v súlade s rezolúciou BR OSN č. 1244 a so stanoviskom Medzinárodného súdneho dvora k vyhláseniu nezávislosti Kosova.

** = Údaje o deficite a dlhu verejných financií krajín zahrnutých do procesu rozširovania sú zverejnené bez kontroly a bez akýchkoľvek záruk, pokiaľ ide o ich kvalitu a dodržiavanie pravidiel ESA.

Poznámky pod čiarou:

1. Turecko: nezamestnanosť na základe kritéria štyroch týždňov + len pri aktívnom hľadaní zamestnania.
2. Bosna a Hercegovina: verejný sektor zahŕňa sekcie O, P a Q v rámci klasifikácie NACE Rev. 2, zatiaľ čo súkromný sektor zahŕňa iné sekcie v rámci klasifikácie NACE. Čierna Hora: okrem MVO; údaje sa týkajú počtu zamestnancov (v súkromnom alebo verejnom sektore) ako podielu celkového počtu zamestnaných osôb.
3. Albánsko: verejný sektor. Bosna a Hercegovina: čisté príjmy. Srbsko: mzdy a platy vyplácané zamestnancom právnych subjektov a podnikov nezapísaných v obchodnom registri.
4. Harmonizovaný index spotrebiteľských cien okrem indexu pre Bosnu a Hercegovinu.
5. Bosna a Hercegovina: údaje peňažných finančných inštitúcií.
6. Albánsko: zahraničný dlh (vrátane PZI)
7. Albánsko: vážená priemerná sadzba uplatniteľná na nové 12-mesačné úvery za príslušný mesiac, pri 12-mesačnej splatnosti. Čierna Hora: vážená priemerná efektívna úroková sadzba, nesplatené sumy, ročný údaj. Severné Macedónsko: koniec roka (31. december). Bosna a Hercegovina: sadzby pri krátkodobých úveroch v národnej mene pre nefinančné korporácie (vážený priemer).
8. Albánsko: úroková sadzba pri vkladoch predstavuje váženú priemernú sadzbu pre novoprijaté vklady za príslušný mesiac, pri 12-mesačnej splatnosti. Čierna Hora: vážená priemerná efektívna úroková sadzba, nesplatené sumy, ročný údaj. Severné Macedónsko: koniec roka (31. december). Turecko: jednodňová sterilizačná operácia. Bosna a Hercegovina: sadzby pri vkladoch domácností v národnej mene splatných na požiadanie (vážený priemer).
9. Srbsko: na základe celkovej rozlohy, a nie rozlohy pôdy.